

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Mateja Cugmas

**Skladnost vsebin volilnih dokumentov in dovolilnega dela: primer
mandatnih obdobj 2004–2008 in 2008–2012**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Mateja Cugmas

Mentorica: izr. prof. dr. Simona Kustec Lipicer

Somentor: izr. prof. dr. Samo Kropivnik

**Skladnost vsebin volilnih dokumentov in dovolilnega dela: primer
mandatnih obdobj 2004–2008 in 2008–2012**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2013

Zahvala

Iskrena hvala mentorici, izr. prof. dr. Simoni Kustec Lipicer, za pozitivne misli, spodbujanje k dodatnemu razmišljanju in uporabne komentarje skozi nastajanje naloge. Hvala somentorju, izr. prof. dr. Samu Kropivniku, za usmerjanje in strokovne nasvete.

Posebna zahvala gre družini za neizmerno podporo, ki so mi jo dajali skozi čas študija.

In nenazadnje, hvala mojemu Marku, ki me je vedno znova spodbujal k dokončanju zastavljenega cilja.

Ideja in intelektualni potencial za nastanek magistrskega dela izhaja iz sodelovanja avtorice tega dela, pri delu na raziskovalnem projektu Kapital predvolilnih kampanj za razvoj družbe in države (Kustec Lipicer in drugi 2012a). Magistrsko delo je nastajalo vzporedno z izvedbo raziskovalnega projekta.

Skladnost vsebin volilnih dokumentov in povolilnega dela – primer mandatnih obdobj 2004–2008 in 2008–2012

Volitve in volilni programi, ki jih politične stranke pripravijo za namene predvolilne kampanje, predstavljajo elemente, ki jih teorije volilne demokracije postavljajo v osrčje demokratičnih političnih sistemov. Preko vsebin volilnih programov imajo volivci možnost ugotoviti, kakšna so strankarska javnopolitična stališča ter kakšen vpliv bodo ta stališča imela na nadaljnji razvoj delovanja samega sistema. V magistrskem delu smo z metodo analize vsebin (MARPOR) preučevali vsebine volilnih dokumentov, ki so jih koalicijske stranke pripravile za parlamentarne volitve leta 2004 in leta 2008, vsebine koalicijskih pogodb in vsebine dela vlade v mandatnih obdobjih 2004–2008 in 2008–2012. Ugotavljali smo, ali obstaja skladnost oz. kongruenca med obsegom vsebin, ki se pojavljajo v volilnih dokumentih in obsegom vsebin v povolilnem delu vlade, t. j. v koalicijski pogodbi in samem delu vlade. Rezultati kažejo, da se med obema mandatoma pojavljajo razlike, ki so opazne v večjem izpostavljanju določenih javnopolitičnih področij v posameznem dokumentu. Prav tako ugotavljamo, da je v mandatnem obdobju 2004–2008 večja skladnost med obsegom vsebin v volilnih dokumentih in delom vlade, v mandatnem obdobju 2008–2012 pa obstaja večja kongruenca med vsebinami v koalicijski pogodbi in delu vlade.

Ključne besede: volilni programi, koalicijska pogodba, delo vlade, kongruenca, analiza vsebine

Congruence between electoral programs and post-election work – case of two election periods 2004–2008 and 2008–2012

Elections and electoral programs, which political parties prepare for the purposes of the election campaign, are the key of any democratic political system, according to the theories of electoral democracy. Through the content of election programs, the voters have the opportunity to determine what are partisan public policy considerations, and what impact will they have on the further development of the operating system itself. In this thesis we have, with the method of content analysis (MARPOR), studied the content of election documents, which were drew up by the coalition parties for the parliamentary elections in 2004 and 2008; the content of the coalition agreement and the governments work in the legislatures of 2004–2008 and 2008–2012. We determined whether there is consistency or congruence between the amount of content that appear in the electoral documents and scope of content in the post-election work of the government, i.e. in the coalition agreement and the very work of the government. The results show that there are indeed differences between the two mandates, which are visible to a greater exposure of particular public areas in a single document. We also note that during the mandate period 2004–2008 there is increased congruence between the amount of content in the election documents and the work of the government; and during the mandate period 2008–2012 is greater congruence between the content in the coalition agreement and the work of the government.

Keywords: election programs, the coalition agreement, the governments work, congruence, content analysis

KAZALO VSEBINE

UVOD	10
I. RAZISKOVALNI NAČRT	13
1 NAMENI IN CILJI MAGISTRSKE NALOGE	13
1.1 Namen in cilji magistrskega dela.....	13
1.2 Raziskovalna vprašanja in hipoteza.....	14
1.3 Raziskovalne metode in tehnike	16
II. TEORETIČNI DEL	17
2 RAZVOJ IN POMEN POLITIČNIH STRANK	17
3 PREDVOLILNA KAMPANJA.....	18
4 MODELI PREUČEVANJA VSEBIN VOLILNIH DOKUMENTOV	19
4.1 Teorije, ki se ukvarjajo z analizo vsebin političnih dokumentov	21
4.1.1 Teorija kongruence/skladnosti vsebin političnih dokumentov	22
4.1.2 Prostorska teorija	22
4.1.3 Teorija vidnosti.....	23
4.1.4 Teorija mandatarstva	23
5 POMEN VOLILNIH PROGRAMOV POLITIČNIH STRANK	24
5.1 Vrste volilnih dokumentov	25
5.2 Poimenovanja volilnih dokumentov	27
6 OBLIKOVANJE STRANKARSKE KOALICIJE IN KOALICIJSKI SPORAZUM.....	27
6.1 Teorije oblikovanja strankarskih koalicij	29
6.2 Koalicijski sporazum	30
7 STABILNOST POLITIČNEGA SISTEMA	31
8 METODA ANALIZE VSEBINE VOLILNIH PROGRAMOV	33
8.1 Razvoj metode analize vsebine.....	33
8.2 Pomen metode analiza vsebine volilnih programov	33

8.3	Razvoj in pomen mednarodne skupine Manifesto Research Group.....	35
8.4	Uporaba kodirne tehnike	36
8.4.1	Omejitve kodirne tehnike	37
8.5	Tehnika računalniška analiza vsebin	37
III.	ANALITIČNI DEL	40
9	PREDSTAVITEV MANDATNIH OBDOBIJ	40
9.1	Mandatno obdobje 2004–2008.....	41
9.2	Mandatno obdobje 2008–2012.....	42
9.3	Ministrska sestava obeh preučevanih obdobj	44
10	PREDSTAVITEV VOLILNIH PROGRAMOV, KOALICIJSKIH SPORAZUMOV IN DELA VLADE	45
10.1	Tip programskega dokumenta	46
10.2	Obseg in vsebina volilnih dokumentov	47
10.3	Primerjava med volilni dokumenti in koalicijskima pogodbama.....	51
10.4	Delo vlade in koalicijske pogodbe.....	54
10.4.1	Primerjava med delom vlade in koalicijsko pogodbo v obeh mandatnih obdobjih	55
10.5	Primerjava skladnosti vsebine med vsemi tremi vrstami enot analize ...	58
10.6	Sklepi.....	64
	ZAKLJUČEK	68
	LITERATURA.....	71
	PRILOGE.....	80
	Priloga A: Prikaz dela vlade po letih	80
	Priloga B: Primerjava med vsemi enotami analize za obdobje 2004–2012	83

KAZALO GRAFOV

Graf 10.1: Primerjava kod glede na sedem področij javnih politik analiziranih volilnih programov političnih strank in povprečen volilni program.....	50
Graf 10.2: Primerjava kod sedmih področjih javnih politik v volilnih programih koalicijskih strank 2004 in v koalicijski pogodbi 2004–2008.....	52
Graf 10.3: Primerjava volilnih programov koalicijskih strank 2008 in koalicijske pogodbe	53
Graf 10.4: Primerjava med sedmimi javnopolitični področji dela vlade (povprečno delovanje vlade) in koalicijske pogodbe za obdobje 2004–2008	56
Graf 10.5: Primerjava med sedmimi javnopolitični področji dela vlade in koalicijsko pogodbo 2008–2012.....	57
Graf 10.6: Razlika v obsegu sedmih javnopolitičnih področij v posameznih enotah analize za obdobje 2004–2008.....	60
Graf 10.7: Razdalje med volilnimi dokumenti, koalicijsko pogodbo in delom vlade v obdobju 2004–2008	61
Graf 10.8: Absolutna razlika v obsegu sedmih javnopolitičnih področij v posameznih enotah analize za obdobje 2008–2012.....	63
Graf 10.9: Razlika med pari analiziranih dokumentov v obdobju 2008–2012	64
Graf 10.10: Povprečni volilni dokumenti, koalicijske pogodbe in delo vlade za obe mandatni obdobji glede na sedem javnopolitičnih področij.....	65
Graf 10.11: Primerjava med vsebinsko strukturo v povprečju volilnih programov 2004–2008, povprečju vseh slovenskih volilnih programov in povprečju volilnih programov iz 50 držav.....	67
Graf A.1: Delo vlade skozi mandat 2004–2008 in koalicijska pogodba 2004–2008	82
Graf A.2: Delo vlade skozi mandat 2008–2012 in koalicijska pogodba 2008–2012	82
Graf B.1: Primerjava vseh enot analize za obdobje 2004–2008	83
Graf B.2: Primerjava vseh enot analize za obdobje 2008–2012	84

KAZALO SLIK

Slika 1.1: Shematski prikaz povezanosti elementov, ki se pojavljajo v hipotezi in raziskovalnih vprašanjih.....	15
Slika 4.1: Vloga volilnih dokumentov v volilnem ciklusu.....	20

Slika 8.1: Osem korakov izvedbe analize vsebine	34
---	----

KAZALO TABEL

Tabela 9.1: Volilna statistika političnih strank 2004	42
Tabela 9.2: Volilna statistika političnih strank 2008	43
Tabela 9.3: Razporeditev političnih strank po ministrstvih po podpisu koalicijskih pogodb	45
Tabela 10.1: Pregled volilnih dokumentov koalicijskih strank	47
Tabela 10.2: Struktura volilnih programov slovenskih parlamentarnih strank in koalicijskih pogodb v obdobju 2004–2012 glede na obseg sedmih področij javnih politik (%).....	48
Tabela 10.3: Struktura koalicijskih pogodb 2004 in 2008 ter dela vlade v obdobju 2004–2012 glede na obseg sedmih področij javnih politik (%).....	55
Tabela A.1: Število kod in delež obsega posameznih javnopolitičnih področij v sporočilih s sej vlade za obdobje 2004–2012	80
Tabela A.2: Razporeditev kod sedmih javnopolitičnih področij v posameznih volilnih programih političnih strank	81

UVOD

Politične stranke predstavljajo bistven del demokratičnega političnega procesa. V tem procesu se kot pomemben element izpostavljajo parlamentarne volitve, kjer med seboj tekmuje množica različnih političnih strank. Večjo možnost zmage ima tista stranka, ki je s svojim programom, vizijami, kandidati, nastopom in podobo prepričala največje število volivcev, pri čemer se kot pomemben element vpliva na število dobljenih glasov pokaže tudi način delovanja v prejšnjem mandatu in zaupanje, ki so ga stranke skozi mandat pridobile. V času parlamentarne predvolilne kampanje se kljub informacijskim tehnologijam in prednostim, ki jih te prinašajo, kandidati še vedno v veliki meri opirajo na volilne programe, ki predstavljajo tradicionalno orodje političnih strank za predstavitev svojih ideoloških in političnih pogledov in namenov delovanja. Vendar pa mnogi avtorji opozarjajo, da v današnjem času, ko vedno bolj prevladujejo elektronski mediji in promocija kandidatov preko spleta, pri volivcih to orodje vzbuja najmanj pozornosti, saj le redki izkažejo zanimanje za branje obsežnih predvolilnih programov strank (Klingemann, Hofferbert in Budge 1994, 20). Kljub vsemu temu nezanimanju javnosti, pa stranke z volilnimi dokumenti na enem mestu v celoti predstavijo volivcem svoje politične zaveze, ideologijo, prepričanja, načela, vizije in cilje za oblikovanje posameznih javnih politik v prihajajočem mandatnem obdobju. Oblika in vsebina volilnih programov se med strankami razlikuje, saj nekateri objavijo skrbno pripravljene programe, ki so narejeni izrecno za namene predvolilne kampanje, spet drugi pa se preprosto poslužujejo svojih temeljnih, splošnih programskih stališč in jih predstavijo kot predvolilni program (o tem glej Kustec Lipicer in drugi 2011). Kljub temu, da so programi dolgi in se vsebine skozi leta ponavljajo ter zaradi tega volivcem posledično postajajo nezanimivi, bodo osrednji predmet našega raziskovanja, saj bomo poskušali osvetliti njihovo pomembnost v demokratičnem političnem procesu.

S pomočjo volilnih programov, ki jih predstavijo politične stranke za namene parlamentarnih volitev, imajo volivci možnost ugotoviti, kakšna so strankarska javnopolitična stališča ter kakšen vpliv bodo ta stališča imela na nadaljnji razvoj delovanja samega sistema. Struktura in namen volilnih dokumentov se je skozi čas spreminjal, s tem pa so se skozi preteklost spreminjale tudi zahteve in pričakovanja volivcev samih. Volivca tako ne zanima več samo ideologija politične stranke, pač pa predvsem kakšni so javnopolitični mehanizmi, ki jih bo stranka uvedla za uspešen spopad z gospodarsko in politično situacijo, ki trenutno vlada v sistemu. Za nas je tako

na tej točki pomembno, da ugotovimo, koliko se obseg vsebin, zapisanih v volilnih dokumentih, ki nastanejo pred volitvami, sklada z vsebinami v dokumentih, ki nastanejo v času po volitvah¹. Vsaka stranka se namreč po svojih najboljših močeh trudi, da v času po volitvah vodi svojo politiko v okviru načrtanih vsebin pred volitvami, saj ji v nasprotnem primeru na naslednjih volitvah grozi neodobravanje s strani volivcev in s tem poraz na naslednjih volitvah (Pétry in Collette 2007, 3). Jasno je, da volivci pred volitvami ne ocenjujejo le realnost ciljev, ki so zastavljeni za prihajajoči mandat, pač pa tudi v kolikšni meri so stranke vsebine, ki so jih zagovarjale, uresničile že v prejšnjem mandatu.

Naš analitični del bo temeljil na volilnih programih političnih strank, ki so oblikovale koalicijo, in to v obdobju 2004–2008 (več o tem glej: Kustec Lipicer in Kropivnik 2011; Kustec Lipicer in drugi 2012a) ter 2008–2012², ne bomo pa se ukvarjali z volilnimi programi ostalih političnih strank, ki so sicer tudi dosegle volilni prag za vstop v parlament³. Za pojasnitev, v kolikšnem obsegu so se predvolilne vsebine oziroma stališča, zapisana v volilnih programih, ki so oblikovani za nacionalne parlamentarne volitve v Državni zbor, prenesla v povolilno delo vlade, pa se bomo osredotočili na povolilne vsebine, ki so zapisane v koalicijskem sporazumu⁴, ki ga koalicijske stranke oblikujejo kot osrednji skupni politični dokument po volitvah ter konkretno še na delo vlade⁵ po volitvah. S primerjavo bomo pregledali, ali obstaja skladnost (ang. *congruence*) med obsegom vsebin v izpostavljenih predvolilnih dokumentih in vsebin v povolilnih koalicijskih pogodbah ter konkretno nato še s samim delom vlade v obeh mandatnih obdobjih.

¹ Izhodišče za nastanek magistrskega dela predstavljajo spoznanja iz projekta »Kapital (pred)volilnih kampanj za demokratični razvoj družbe in države« (Kustec Lipicer in drugi 2012a). Avtorica magistrskega dela sem sodelovala pri delu na omenjenem projektu, magistrsko delo pa je nastajalo vzporedno z izvedbo projekta.

² Za mandatno obdobje 2004–2008 analiziramo volilne programe strank SDS, SLS, NSi in DeSUS; za mandatno obdobje 2008–2012 analiziramo volilne programe strank SD, LDS, DeSUS in Zares.

³ Tako nas ne zanimajo predvolilni dokumenti vseh strank, torej tudi neparlamentarnih, ampak le tistih, ki so zmagale na volitvah, in tistih, ki so oblikovale vladno koalicijo. Namreč, stranke ki oblikujejo koalicijo, potem tudi skupaj oblikujejo koalicijski sporazum, kar posledično pomeni, da so v koalicijskih sporazumih zajete vsebine, ki so jih te stranke zapisale pred volitvami (več o tem Zajc 2009; Kustec Lipicer in drugi 2012).

⁴ Analiza koalicijskih sporazumov za mandatno obdobje 2004–2008 in 2008–2012 (več o tem Kapital (pred)volilnih kampanj za demokratični razvoj družbe in države (Kustec Lipicer in drugi 2012a).

⁵ Delo vlade predstavlja sporočila za javnost, ki so zapisana na spletni strani Vlade RS za vsako redno in izredno sejo v obdobju od 2004 do 2012 (Vlada RS 2008–2012). Analiza bo potekala na način analize vsebin oziroma kodiranja sporočil za javnost s sej vlade.

S tem bomo dobili vpogled v to, ali se v vsebinah predvolilnih programov kaže nek veččasovni potencial, in da torej ti ne predstavljajo le prispevka pred volitvami, ampak tudi pomemben »output« v času povolilnega delovanja političnih strank. Pravkar omenjena analiza bo potekala na način analize vsebine dokumentov (Klingeman in drugi 1994; Warwick 2011) oziroma z uporabo posebne tehnike kodiranja dokumentov, ki jo je vzpostavila raziskovalna skupina v okviru mednarodnega projekta Manifesto Research Group (MRG) in je danes poznana tudi pod imenom MARPOR (Budge in Klingemann 2001, 19; Manifesto Project Database 2013).

Magistrsko delo bo strukturno razdeljeno na več delov. V raziskovalnem načrtu bo predstavljen problemski vidik naloge, postavljeni cilji naloge ter oblikovana raziskovalna vprašanja, posledično iz tega izpeljano generalno raziskovalno vprašanje, ki ga bomo preverili s pomočjo uporabljenih metod in tehnik. V nadaljevanju sledi teoretični del naloge, kjer bomo osvetlili pomen volilnih programov in predvolilne kampanje, kako se oblikujejo koalicije in koalicijski sporazumi ter pojasnili teorije, ki teorije, ki se ukvarjajo s preučevanjem vsebin volilnih dokumentov, kot je teorija kongruence oziroma skladnosti.

Sledi poglavje, v katerem bomo predstavili našo osrednjo raziskovalno tehniko, t. j. metoda analiza vsebine oziroma kodirno tehniko, ki je bila prvotno namenjena kodiranju volilnih dokumentov, kasneje pa je bila uporabljena tudi za kodiranje koalicijskih pogodb. V magistrskem delu bomo šli še korak dlje ter metodo uporabili tudi za kodiranje povolilnega dela vlade v obeh mandatnih obdobjih, konkretno sporočil s sej vlade.

V drugem, empiričnem delu bo sledila predstavitev mandatnih obdobj 2004–2008 in 2008–2012 in predstavitev posebnosti za obe mandatni obdobji. Sledila bo analiza volilnih programov, prikazali bomo vsebinske razlike med programi, koalicijskimi sporazumi in delu vlade v omenjenih obdobjih. V zadnjem, najpomembnejšem delu, bo predstavljena primerjava analiz, ki smo jih opravili za obe obdobji in izpostavitev morebitnih posebnosti. Nadgradnja vsega omenjenega pa bo primerjava med rezultati iz mednarodnega prostora z našimi izsledki in izsledki iz ostalih slovenskih raziskav (več o tem Kustec Lipicer in drugi 2012a).

I. RAZISKOVALNI NAČRT

1 NAMENI IN CILJI MAGISTRSKE NALOGE

Obstaja mnogo različnih definicij demokracije, ki so sestavljene iz različnih dejavnikov, ki omogočajo sistemom, da se uvrščajo kot demokratični. Demokracija kot moralni in politični koncept tako izhaja iz predpostavke, da se državne odločitve in politike sprejemajo v skladu z voljo večine državljanov. Kot enega izmed najpomembnejših elementov demokratičnega političnega sistema in predvsem procesov, ki se odvijajo v tem sistemu, na tej točki opredeljujemo volitve. Na volitvah se racionalni volivec odloča na podlagi skladnosti svojih stališč s kandidatovimi stališči o izbranih javnih politikah, s tem pa vpliva na razvoj demokratičnega procesa (Budge 1996; Kustec Lipicer in drugi 2011).

V nalogi bomo podali širši pomen razumevanju in vlogi t. i. teorijam volilne demokracije, ki jih smatramo kot bistvene pokazatelje demokratičnosti tekmovalnih volilnih politik; obenem pa se bomo delno dotaknili še drugih teorij, ki se ukvarjajo z analizo vsebin volilnih programov. Osredotočili se bomo na razumevanje volilne kampanje in volilnih dokumentov, ki jih izpostavljamo kot enega izmed pomembnih elementov tako v času pred volitvami kot tudi po volitvah in razumevanje vloge le-teh v demokratičnem procesu. Volilni dokumenti so razumljeni kot pomemben, na racionalnosti oprt sestavni del vsakega demokratičnega volilnega cikla in tudi delovanja politične stranke (Kustec Lipicer in drugi 2011). V primeru, da prihaja do pogostega pojavljanja (skladnosti) med obsegom vsebin iz volilnih dokumentov tudi v dokumentih, ki so oblikovani po volitvah, pa tako smatramo, da je javnopolitični proces racionalen in hkrati tudi demokratičen (Klingemann in drugi 1994).

1.1 Namen in cilji magistrskega dela

Cilj magistrskega dela se bo torej osredotočiti na predvolilne programe, ki so jih politične stranke predstavile v predvolilni kampanji za parlamentarne volitve, ki so potekale leta 2004 in leta 2008 in na delo vlade po obojih volitvah. Mandatni obdobji 2004–2008 in 2008–2012 smo izbrali predvsem zato, ker gre za dve ideološko popolnoma različni obdobji. V prvem obdobju je bila vladna koalicija sestavljena iz

desno-sredinsko opredeljenih političnih strank, medtem ko drugo obdobje predstavlja levo-sredinsko vlado, zato med njima prihaja do ideoloških in s tem posledično tudi do javnopolitičnih razlik. Govorimo lahko o dveh vrstah političnih strank, na eni strani imamo bolj konservativno usmerjene in na drugi tiste, ki so bolj liberalno usmerjene. Kljub temu pa je v obeh vladah mogoče prepoznati tudi preplet obeh polov in upoštevanje socialdemokratskih vrednot.

Naš prvi cilj bo prepoznati javnopolitične vsebine v vseh treh vrstah dokumentov. Dalje bo namen naloge preveriti, v kolikšni meri se je obseg vsebin v volilnih programih političnih strank, ki sestavljajo koalicijo, skladal z vsebinami, ki so jih koalicijske stranke obravnavale skozi delo v vladi. Tako nas ne bo zanimalo razlikovanje med volilnimi programi glede na politični pol (levo - desno⁶) kateremu politične stranke pripadajo, pač pa se bomo osredotočili na javnopolitične vsebine, ki jih volilni programi pokrivajo. Ugotavljali bomo, ali volilni programi pokrivajo vsa javnopolitična področja ali le nekatera. V drugi točki se bomo osredotočili na koalicijske pogodbe in podobno kot za volilne programe bomo tudi tukaj ugotavljali, katera javnopolitična področja pokrivajo (Kropivnik in Kustec Lipicer 2011; Kustec Lipicer 2010). Nenazadnje se bomo lotili še dela vlade in enako ugotavljali tudi tukaj. Najpomembnejši cilj se bo osredotočiti na primerjalno analizo med vsebinami v vseh treh enotah analize⁷ in nato še na časovno primerjavo med mandatnima obdobjema. V zadnji točki pa bo naš cilj še primerjava skladnosti izpostavljenih volilnih vsebin s povolilnim delom vlade tudi s tujimi raziskavami in umestitev Slovenije v mednarodni prostor (o tem glej Klingeman in drugi 1994; Warwick 2011; Volkens in drugi 2011).

1.2 Raziskovalna vprašanja in hipoteza

Za preverjanje pravkar postavljenih ciljev in namenov naloge si bomo najprej zastavili naslednja **(pod)raziskovalna vprašanja**:

- Kakšne so razlike med vsebinami volilnih programov političnih strank v obeh obdobjih?

⁶ Dimenzija »levo - desno« je najenostavnejša razdelitev v političnem tekmovanju. Mnogi avtorji delijo volivce in politične stranke na tej dimenziji, čeprav ni vedno najbolj jasno, kaj je mišljeno s tem terminom (Louwerse 2011).

⁷ Volilni dokumenti, koalicijske pogodbe in sporočila s sej dela vlade.

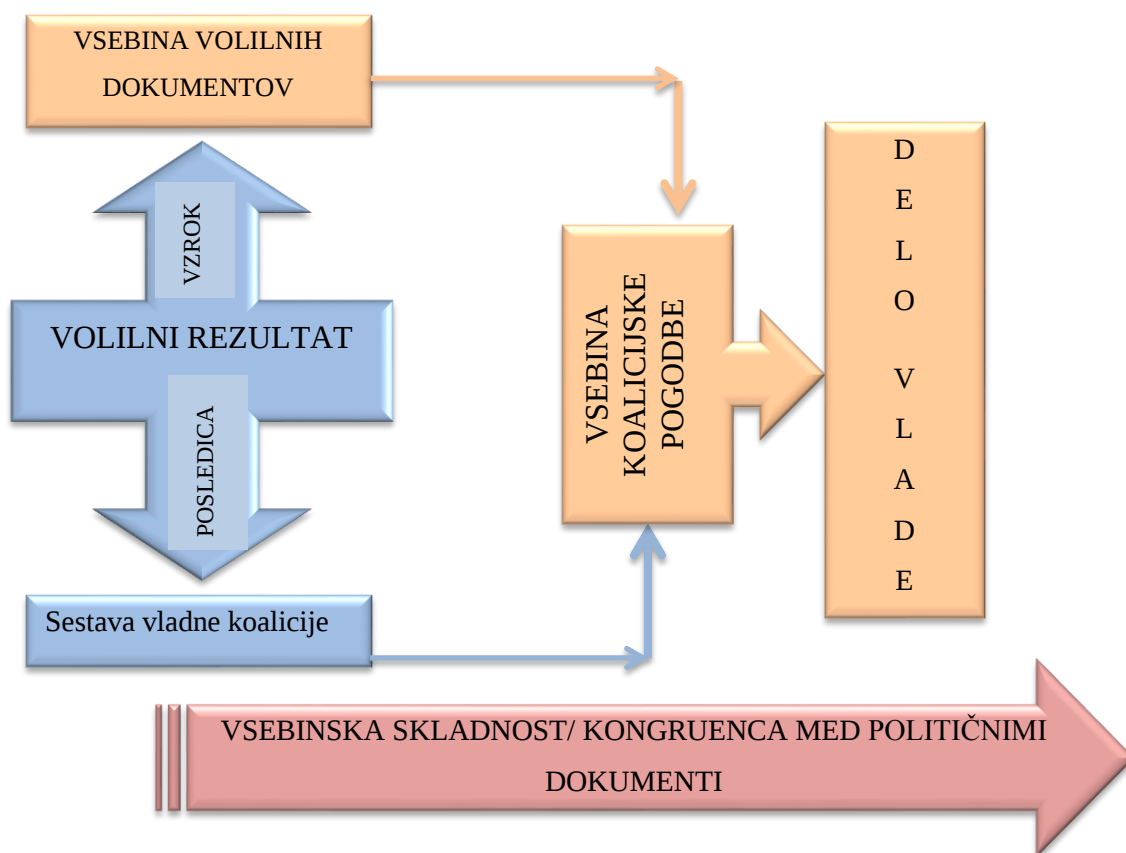
- Katere javnopolitične vsebine, ki so zapisane v predvolilnih dokumentih, izstopajo v koalicijskih pogodbah obeh mandatnih obdobj?
- Katere javnopolitične vsebine, ki so zapisane v predvolilnih dokumentih, izstopajo v delu vlade v obeh analiziranih mandatnih obdobjih?

Na podlagi zastavljenih ciljev in opredeljenih raziskovalnih vprašanj pa bomo v nadaljevanju naloge s teoretičnega vidika in kasneje skozi empirični del poskušali odgovoriti na naslednje **generalno raziskovalno vprašanje**:

V kolikšni meri se obseg vsebin volilnih dokumentov sklada z vsebinami v povolitnem obdobju; torej v mandatnih obdobjih 2004–2008 in 2008–2012?

Postavljena raziskovalna vprašanja predstavljamo tudi s spodnjo shemo:

Slika 1.1: Shematski prikaz povezanosti elementov, ki se pojavljajo raziskovalnih vprašanjih

Skladnost med vsebinami v volilnih dokumentih političnih strank, ki tekmujejo za pridobitev oblasti, in kasnejšim povolitnim delom izbranih strank v koaliciji predstavlja

osrčje demokracije. Sposobnost povezovanja in delovanja po prikazanem volilnem programu političnih strank pa ima tako za posledico bolj urejen in demokratičen politični proces (Sabatier v Klingemann in drugi 1994). Višja stopnja kongruence med vsebinami volilnih dokumentov in povolilnim delom vlade tako predstavlja večjo stopnjo demokratičnosti sistema. Demokratičnost sistema pa se kaže tudi v stabilnosti, do katere prihaja v sistemu.

1.3 Raziskovalne metode in tehnike

V magistrskem delu bomo za opredelitev teoretičnih vidikov naloge in analitičnega dela uporabili kombinacijo različnih metod in tehnik, in sicer:

- *analizo in interpretacijo sekundarnih virov oziroma pregled literature (literature review)*. Gre za ponovni vpogled, analizo in sintezo že obstoječih spoznanj o preučevani vsebini (knjige, znanstveni članki, evalvacije, publikacije, ki obravnavajo izbrano tematiko in gradiva z internetnih strani vpletenih akterjev);
- *analizo vsebine dokumentov oz. kodirno tehniko*. Opirali se bomo na bazo podatkov MARPOR (Volkens in drugi 2011), podatkovno bazo projekta »Kapital (pred)volilnih kampanj za demokratični razvoj družbe in države« (Kustec Lipicer in drugi 2012a); za namene raziskave pa bomo tudi sami kodirali vsebine političnih dokumentov o delu vlade obeh mandatnih obdobj;
- bo uporabljena tudi *primerjalna analiza* med vsebinami volilnih programov, koalicijskimi pogodbami in delom vlade; primerjalna analiza bo primerna tudi za primerjavo dobljenih rezultatov z mednarodnim prostorom.

II. TEORETIČNI DEL

2 RAZVOJ IN POMEN POLITIČNIH STRANK

V Evropi so se politične stranke razvile skupaj z nastankom modernih parlamentov in so delovale kot orodje, ki je v rokah družbenih skupin in si želi pridobiti oblast preko volitev, ki so organizirane za vedno bolj razširjeno volilno telo (Fink Hafner 2010, 25). Parlamentarizem predstavlja skupno ime za različne oblike moderne demokratične vladavine, kjer ima osrednjo vlogo parlament (Zajc 2004, 15). Schumpetr (v Zajc 2004, 16) smatra demokracijo kot sistem, ki omogoča sprejemanje političnih odločitev, v katerem posamezniki pridobivajo moč odločanja na podlagi tekmovanja za glasove.

V srednji in vzhodni Evropi se je konec osemdesetih let prejšnjega stoletja začel strankarsko pluralistični razvoj, ki je pripeljal do pojava civilno-družbenih organizacij. V tem obdobju so se pojavile t. i. gibanjske stranke (Krašovec 2000, 20), ki niso predstavljale političnih strank, kot jih večinoma poznamo danes, pač pa so to bile koalicijske povezave več organizacij, ki so bile oblikovane na podlagi konfliktnih interesov v družbi (Krašovec 2000; Klingemann in drugi 1994), katerih posebnost se je kazala v neizražanju svoje ideologije. Kmalu po začetni stopnji razvoja različnih gibanj je sledila embrionalna stopnja s preimenovanjem v stranke (Agh 1994, 228). V tem času so gibanjske stranke začele poudarjati svoja stališča in mnenja (Krašovec 2000). O političnih strankah, kot jih poznamo danes, pa je možno razpravljati od prvih demokratičnih volitev dalje (Agh 1994, 228), torej od začetka devetdesetih let prejšnjega stoletja. Parlamentarizacija je strankam omogočila začetek osebnega razvoja, kar je posledično pomenilo pričetek ločevanja med parlamentarnimi in neparlamentarnimi strankami, na podlagi tega pa se je pojavilo tudi tekmovanje za volilne glasove. Uspešnost strank se je izrazila v vstopu v parlament, s čimer so dobile stranke možnost oblikovanja dnevnega reda in implementacije politik, ki so si jih zadale.

Tudi razvoj slovenskih političnih strank je potekal po ustaljenem vzorcu držav srednje in vzhodne Evrope. Vrhunec demokratizacije političnega življenja v Sloveniji je potekal konec osemdesetih let oziroma natančneje leta 1990, ko so bile izvedene prve povojne demokratične volitve in so prinesle oblikovanje novih političnih strank (Krašovec 2000,

23). Uspeh na volitvah v proporcionalnih političnih sistemih, kot ga poznamo tudi v Sloveniji, strankam pod določenimi pogoji omogoča vstop v vlado, pri čemer poznajo v različnih državah različne volilne pragove, ki omogočajo strankam, da vstopijo v parlament. V Sloveniji je od leta 2000⁸ minimum za vstop političnih strank v parlament 4 % dobljenih glasov na volitvah. S tem imajo stranke, ki dosežejo tolikšno število volilnih glasov, pravico vstopa v parlament in možnost prevajanja svojih interesov in idej v konkretne politike. Še večjo možnost za uresničevanje svojih javnopolitičnih idej konkretno v praksi pa imajo stranke, ki sooblikujejo vladno koalicijo.

3 PREDVOLILNA KAMPANJA

V najenostavnejšem pomenu razumemo volilno kampanjo kot politično aktivnost, ki je povezana s pridobivanjem volilnih glasov, in gre torej za odsev demokratičnosti delovanja kandidatov in oblasti. Po drugi strani pa nekateri avtorji označijo volilno kampanjo kot »politični marketing, saj gre za aktivnosti, ki se uporabljajo za promocijo kandidatov, političnih projektov in političnih doktrin na volitvah, ki omogočajo zagotovitev ideološke in politične nadmoči v tekmovalnih soočanjih z drugimi strankami in za osvojitve ali ohranitev oblasti« (Vreg 2000, 152).

Z nastankom prvih političnih strank in posledično s tem prvih volitev v Evropi v začetku 20. stoletja se je vzporedno pojavila tudi ideja o volilni kampanji (Kustec Lipicer 2005; 2010). Na podlagi pojasnjevanja volitev po »michiganskem modelu« (Evans 2004) se je vpliv na končne volilne rezultate pojasnjevalo s socialno psihološkimi preferencami volivcev do določene politične stranke. V šestdesetih letih prejšnjega stoletja se je tako začelo kazati, da ima vedno večji vpliv na volilni uspeh političnih strank na volitvah pravzaprav volilna kampanja (Kustec Lipicer 2005, 2-3), ki ima vpliv tudi na spreminjanje volivčevih preferenc do političnih strank. Volilne kampanje so tako postale ena izmed najbolj prepoznavnih in aktualnih področij političnega procesa. Predvolilna tekma po svoje predstavlja zelo razgibano in pomembno obdobje v političnem procesu. Namen političnih strank v tem obdobju je

⁸ Volilni prag za vstop v državni zbor se je spreminjal vse od prvih volitev leta 1990. Na aprilskih volitvah leta 1990 je tako volilni prag za vstop v republiško skupščino znašal 2,5 % volilnih glasov. Z Zakonom o volitvah, ki je bil sprejet leta 1992 se je ohranil proporcionalni volilni sistem in nekoliko zvišal volilni prag, in sicer na 3,2 % (Prunk 2002; Zajc 2009). Leta 1996 je potekal referendum za spremembo volilnega sistema, vendar le-ta ni uspel, saj predlog ni dobil zadostne podpore. Ustavni zakon iz leta 2000 pa je določil statičen volilni prag, ki od takrat znaša 4 % na nacionalni ravni (Krašovec 2007, 159).

informiranje volivcev o tem, kaj strankarski kandidati ponujajo in kaj so pripravljeni narediti za svoje volivce (Kustec Lipicer 2010) ter tako osvojiti čim več glasov in zmagati na volitvah.

Pojavi se vprašanje, kolikšen je dejansko vpliv volilne kampanje na končni rezultat volitev, saj naj bi po mnenju nekaterih avtorjev (Stevenson in Vavreck 2000) imele le majhen vpliv na odločitve volivcev in rezultate volitev; ti bi naj bili določeni že pred začetkom volilne kampanje. Kustec Lipicer in drugi (2010) še ugotavljajo, da se do danes še ni uspelo najti nekega povezovalnega člena, s katerim bi bilo mogoče potrditi neposreden vpliv volilne kampanje na končen rezultat volitev. Za pridobitev volilnih glasov tako ni glavno orožje volilna kampanja in dejavnosti tekom te, pač pa tudi in predvsem vtis, ki so ga politične stranke pustile že v prejšnjem mandatu. Ali volilni programi in predvolilne kampanje res nimajo odločilne vloge pri odločitvi volivcev pa je pomembno vprašanje predvsem z vidika demokratičnosti sistema. To bi pomenilo, da kandidati nimajo moči vplivati na volivce v času predvolilne kampanje in je tako nemogoče pričakovati spremembe vnaprej predvidevanega rezultata volitev, posledično pa to pomeni, da volivci nimajo več neposredne vloge pri oblikovanju oblasti.

4 MODELI PREUČEVANJA VSEBIN VOLILNIH DOKUMENTOV

Politične stranke in njihovi kandidati v volilnih kampanjah za komuniciranje z volivci uporabljajo različne tehnike, ki jih je mogoče razdeliti v tri skupine: **tradicionalne tehnike** (npr. predstavitev volilnih programov, plakati, predvolilni shodi), avdiovizualne tehnike (soočenja med kandidati na televiziji, oglaševanje preko spleta) in neposredne tehnike (pošiljanje pisem, danes predvsem uporaba spletnih socialnih omrežij) (Krašovec 2005). Običajno kandidati dajejo večji pomen le eni izmed tehnik (Krašovec 2005, 22), mi pa bomo kot pomembno za celoten volilni proces vzeli tradicionalno orodje, ki ga uporabijo kandidati; to je predstavitev političnih strank in njihovih kandidatov preko **volilnih programov**.

Pomen in namen volilnih programov je možno preučevati na več različnih načinov. Preden se posvetimo obravnavi volilnih dokumentov, je za nadaljevanje naloge ključnega pomena pojasnitev modelov preučevanja volilnih programov, ki so jih glede

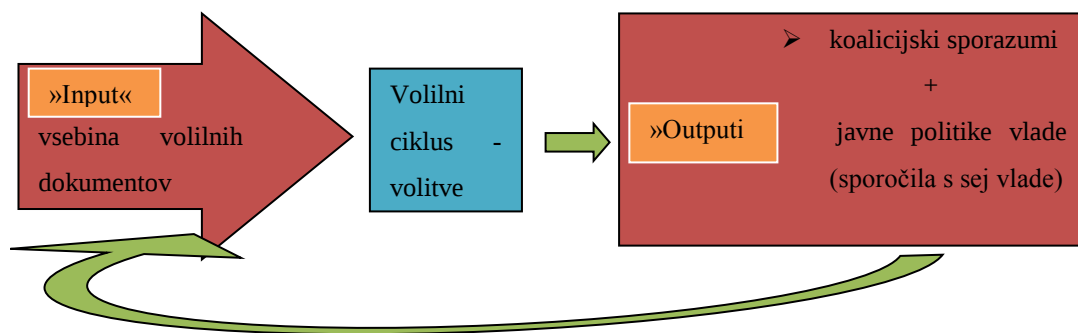
na izstopajoče lastnosti volilnih dokumentov razvili Pennings, Keman in Kleinnijenhuis (2008; Kustec Lipicer in drugi 2011):

- tekmovalni model volilnih programov (ang. »competition-driven«), ki predpostavlja, da stranke v svojih volilnih programih sledijo javnemu mnenju in mnenju volivcev za pridobitev čim večjega števila glasov;
- kartelni model volilnih programov (ang. »cartellization-driven«); lastnost modela je, da stranke poudarjajo predvsem svoje ideološke pozicije in so neodzivne na volivce in težave, ki se dogajajo;
- mešani model (ang. »combined model«), ki poudarja tako vplive ideologije političnih strank kot tudi vpliv javnega ter medijskega mnenja na volilne programe.

V teh treh modelih imajo osrednjo vlogo ideološki dejavniki in dejavnik javnega mnenja. Glede na zastavljene cilje pa so za nas relevantnejši dejavniki: »inputi« – tj. stališča v volilnih dokumentih in »outputi« – koalicijski sporazumi, vladni in zakonodajni *outputi* (glej sliko 1). Kustec Lipicer in drugi (2011) tako omenjenim trem modelom dodajo še četrtega, ki ga v naši nalogi izpostavljamo tudi kot najpomembnejšega:

- **kongruenčni model** (ang. »congruence model«), ki poudarja preučevanje vsebinske skladnosti med volilnimi stališči v volilnih programih in povolilnimi programskimi dokumenti (to so koalicijski sporazumi in delo vlade v našem primeru).

Slika 4.1: Vloga volilnih dokumentov v volilnem ciklusu

Rdeča nit naše naloge je, kot že omenjeno, ugotoviti, kakšen je predvolilni potencial vsebine, ki je zapisana v različnih vrstah predvolilnih dokumentov v kasnejšem dovolilnem delovanju vlade, podobno kot so že ugotavljali Kustec Lipicer in drugi (2011; 2012). To je možno ugotoviti na podlagi omenjenega kongruenčnega modela, ki ga bomo dodatno dopolnili z še enim dejavnikom, in sicer so to medijska sporočila s se vlade. Za nas bo to predstavljalo možnost prepoznavanja, ocenjevanja in razumevanja dovolilnega delovanja in stopnjo povezanosti s predvolilnimi vsebinami – volilnimi programi. Pri analizi se bomo tako oprli na izhodišča izpostavljenega modela in v nadaljevanju pojasnjeno teorijo kongruence.

4.1 Teorije, ki se ukvarjajo z analizo vsebin političnih dokumentov

Razumevanje vloge volilnih programov med strankarskim tekmovanjem in volilno izbiro ter pomenom vsebine volilnih programov nam pojasnjuje več teorij (Budge in drugi 2001; Downs 1957; Pétry in Collette 2007; Kustec Lipicer in drugi 2011), in sicer:

- teorija skladnosti oz. kongruence;
- prostorska teorija;
- teorija vidnosti oz. valence in
- teorija mandatarstva.

Mi se bomo na tej točki opredelili podobno kot avtorji, ki razumejo volilne programe kot pomemben aspekt političnih strank pred volitvami; na tej točki bi se lahko usmerili v dve različni smeri. Lahko bi nas zanimal obseg, v katerem vlada oziroma politične stranke, ki sestavljajo vladno koalicijo, izpolnijo svoje predvolilne obljube. Gre za teoretično vprašanje, ki je v zadnjem času doseglo veliko znanstveno razpravo (Pétry in Collette 2007, 4). Prav tako pa to predstavlja empirično vprašanje, ki odpira mnoge metodološke razprave. Mnogo teorij kaže na to, da se politiki in politične stranke držijo predvolilnih obljub, kljub negativnemu predzvoiku, ki spremlja obljube. Lahko pa se usmerimo v drugo smer, ki smo jo začrtali že uvodoma, torej ugotoviti, kolikšna je stopnja skladnosti obsega vsebine volilnih dokumentov in dovolilnega dela vlade. Glede na izbrano tematiko bo za nas najpomembnejša teorija mandatarstva, kratko pozornost pa bomo posvetili tudi prostorski teoriji in teoriji vidnosti.

4.1.1 Teorija kongruence/skladnosti vsebin političnih dokumentov

Prisotnost političnih predstavnikov v predstavniških demokracijah predpodstavlja, da gre za avtonomen politični sistem, ki sledi svoji logiki. Odnosi med socialnimi zahtevami in vladnimi akcijami sovpadajo s tekmovalnim političnim sistemom, zato je v teoriji predstavniške demokracije izjemno pomembna kongruenca med tem, kar stranke obljubijo in kaj vlada stori v praksi (Klingemann in drugi 1994). Drug pomemben aspekt pa predstavlja konstruktivističen pristop, ki pravi, da obstaja močna kongruenca oziroma skladnost med obljubami političnih strank in nadaljnjimi ukrepi vlade (Pétry in Collette 2007, 4). Kongruenca oziroma skladnost med vsebino volilnih programov in kasnejšo uspešnostjo izvedbe obljub, zapisanih v programih političnih strank, je v središču tega, kar smatramo kot demokratično. Močna kongruenca med volilnimi programi in kasnejšo politiko⁹ pomeni, da je politični proces bolj demokratičen in tudi bolj urejen kot trdijo mnogi kritiki – do tega naj bi prišlo predvsem zaradi prispevkov samih političnih strank (Klingemann in drugi 1994, 2). Po drugi strani pa ideja kongruence izhaja iz Downsove Ekonomske teorije (1957), ki predlaga, da bi stranke, ki so se zbližale v sredinskem volilnem položaju in ga sprejele kot svoje, morale narediti povezavo med vsebino volilnih programov in vladno politiko. Vendar, če do tega zares pride, lahko kongruenca vodi do strankarske nepomembnosti in morebitnega končnega izginotja manjših strank, ki za svoje preživetje potrebujejo ločeno politično identiteto (Downs 1957, 105-113).

4.1.2 Prostorska teorija

Utemeljitelj prostorske teorije je Anthony Downs z delom Ekonomska teorija demokracije. Teorija se ukvarja z interakcijo skupine volivcev, katerih cilj je maksimiranje njihovih osebnih koristi in skupinami političnih strank, ki si želijo doseči uspeh na volitvah, ali drugače, maksimiziranje njihovih koristi (Downs 1957; Kustec Lipicer in Maksuti 2011). Downs v svojem delu izpostavlja dve vrsti racionalnosti: strankarsko racionalnost in racionalnost človeka oz. volivcev. Downs poudarja, da ekonomska teorija strankarskega tekmovanja velja v primeru, če se racionalnost izbire posameznika in delovanje političnih strank razume v luči ekonomske in predvsem politične racionalnosti. To pomeni, da volilni programi promovirajo strankarsko racionalnost, če prispevajo k zmagi njihovih avtorjev (Downs v Pomper 1967, 321).

⁹ Kasnejšo politiko tukaj opredeljujemo kot oblikovanje koalicijskih pogodb in delom vlade.

Budge pa dalje na podlagi Downsovega modela strankarske racionalnosti ugotavlja, da v času volilne kampanje velja, da se politične stranke oziroma njihovi kandidati osredotočajo na točno določene vsebine, na podlagi katerih tudi predstavijo svoja stališča, pri tem pa se pozicionirajo na kontinuumu levo - desno; gre torej za ideološko pokrivanje pomembnih vprašanj (Budge 2006; Kustec Lipicer in Maksuti 2011).

4.1.3 Teorija vidnosti

Teorija vidnosti oz. valence¹⁰, ki je kronološko nastala kasneje kot prostorska teorija in predstavlja njeno nadaljevanje, pa se ukvarja s preučevanjem podobnosti, razlik in posebnosti v odnosu strankarskih kandidatov do izbranih javnih politik, ne pa do politično-ideoloških tematik. Politične stranke v predvolilni kampanji tako izpostavljajo javne politike, ki jim najbolj koristijo. To so tematike, ki jih volivci želijo slišati (Robertson 1976; Budge in Bara 2001; Kustec Lipicer in Maksuti 2011). Teorija poudarja, da za idealen model demokracije velja, da imajo volivci pri izbiri med kandidati možnost vpogleda v vsebino volilnih programov, kjer stranke običajno predstavijo svoj pogled na sicer podobne javnopolitične tematike. Volivci v veliki meri tako izbirajo politične stranke na podlagi pozornosti, ki jo te namenjajo določeni tematiki, njihovi prepričljivosti in s tem želijo prikazati, da so sposobni obljubljeni uresničiti (Klingemann in drugi 1994, 226; Kustec Lipicer in Maksuti 2011).

4.1.4 Teorija mandatarstva

Kot omenjeno, je za nas na tej točki zanimiva in pomembna volilna teorija mandatarstva, ki izhaja iz pozitivistične šole misli in je ena najpogostejših v literaturi. Trdi, da politične stranke pripravijo posebne zaveze v svojih volilnih programih, ki jih kasneje, ko so izvoljene, poskušajo izpolniti v čim večjem obsegu (Pétry in Collette 2007, 3). Strankarsko tekmovanje se tukaj pogojuje s stabilnim strankarskim sistemom in demokratičnim volilnim procesom, kar je značilno predvsem za razvite liberalne demokracije (Dryzek in Dunleavy v Kustec Lipicer in drugi 2011, 37). Kot večina modernih teorij demokracije, mandatna teorija poudarja, da so stranke unikatno pomembne, saj zavezujejo svoje predstavnike k temu, da se držijo obljub iz preteklosti, na podlagi katerih se je volilno telo odločilo, da se jim dodeli mandat. Politične stranke v tej teoriji predstavljajo ključnega igralca, ki predstavlja enotno telo, ki svoje odločitve sprejema kot homogena celota in spoštuje načela demokratičnosti (Kustec Lipicer in

¹⁰ Utemeljitelj je D. Robertson z delom Teorija strankarske tekmovalnosti iz leta 1976.

Maksuti 2011). Stranke podajo posebne zaveze v svojih volilnih programih in jih kasneje, ko so izvoljene na oblast, poskušajo izpolniti v čim večjem obsegu. Sposobnost volivcev, da se odločijo, kdo bo dobil mandat za vladanje, se ugotavlja kot pomembna odločitev, saj predstavlja razlog za ohranitev demokracije in s tem predstavlja edini politični sistem, ki je legitimen (Budge in drugi 1990, 113).

Racionalnost teorije se izkaže, ko pojasni, da najboljša stranka s tem, ko vstopi v koalicijo, začne izpolnjevati svoje predvolilne vsebine; predvsem zaradi strahu pred morebitno neizvoljivostjo na naslednjih volitvah (Pétry in Collette 2007, 3). Prav tako pa je izpolnjevanje vsebin mogoče med koalicijskimi strankami samo v primeru, ko zasledujejo podobne javnopolitične preference (Budge in drugi 1990).

5 POMEN VOLILNIH PROGRAMOV POLITIČNIH STRANK

Vse demokratične stranke v času predvolilne kampanje pripravijo politične izjave, ki predstavljajo razumno oblikovane dokumente, odobrene s strani avtoritativnega organa stranke. Za slovenske politične stranke velja, da je sprejemanje statuten, oblikovanje temeljev in smernic političnega delovanja v času parlamentarne predvolilne kampanje ter volilnih programov v pristojnosti kongresov strank (Krašovec 2000). Oblikovanje večjih politik predvsem parlamentarnih strank poteka predvsem v najnižjih organih strank, kar pomeni, da parlamentarni deli nimajo vidnejše vloge pri sprejemanju političnih odločitev. Volilni dokument je tako edina zbirka političnih izjav in vnaprej določenih političnih odločitev, ki predstavlja stranko kot celoto (Klingemann in drugi 1994, 21). Nekateri avtorji pojmujejo volilne programe kot najpomembnejše vodilo političnih strank in njihovih kandidatov v obdobju pred volitvami (npr: Klingeman 2006; Downs v Pomper 1967; Mansergh in Thomson 2007; Volkens in drugi 2011), katerih namen je povečanje notranje in/ali zunanje podpore sami politični stranki (Volkens in drugi 2011, 2; Pomper 1967). Pomper (1967, 321) tako poudarja, da so volilni programi ustvarjeni za vožnjo naprej, ne pa stati na mestu. Na drugi strani pa izjemno izstopajo kritiki, ki obsojajo volilne programe kot nepotrebne, kar velja predvsem za obljube, ki so zapisane v njih. Ostrogorski (v Pomper 1967, 320) jih vidi kot klasično farso vseh aktov velikega strankarskega parlamentarizma, saj se izkaže, da predstavljajo le dolg seznam izjav, kjer se lahko vsak volivec sicer strinja z določenimi aspekti politik, vendar pa ti še vedno ne izražajo konkretnih in oprijemljivih rešitev, ki

bi bile realne za implementacijo. Če so volilne obljube res brez pomena, se kljub vsemu zdi nenavadno, da zaradi njih prihaja do mnogih notranjih strankarskih neskladij, veliko pozornost pa vzbujajo tako s strani interesnih skupin, zainteresirane javnosti, predvsem pa s strani medijev (Pomper 1967, 320), ki običajno poudarjajo kritične in vpadljive točke programov, celotno vsebino pa le redko predstavijo.

5.1 Vrste volilnih dokumentov

V začetku povojnega obdobja se je število volilnih programov, prav tako pa tudi njihova dolžina, vidno povečevala. Pri pisanju programov so stranke šle tudi tako daleč, da so sestavljale programe, ki so obsegali celotne knjige in so jih ponekod, npr. v Franciji, prodajali kar v knjigarnah. V drugih demokracijah so uporabljali metodo predstavitve volilnih dokumentov na novinarskih konferencah, ki so bile pripravljene predvsem za namene predstavitve osrednjih tem programa, in so imeli oziroma danes še vedno imajo zelo veliko gledanost in obiskanost. Takšen način predstavitve volilnih dokumentov in strankarskih kandidatov je že od nekdaj v uporabi predvsem v ZDA in Veliki Britaniji, ki dominirajo v kampanjskem tekmovanju. V teh državah je tako v času predvolilne kampanje postalo izjemno pomembno, kako se na medsebojnih dvobojih izkažejo politični kandidati in kako uspešno zagovarjajo politiko svoje stranke in svoje politične usmeritve. V Kanadi in severni Evropi pa so strankarski volilni dokumenti oblikovani predvsem v namene pridobitve pozornosti določenih skupin, kot so ženske, kmetje, delavci itd. in vključujejo akcijske programe; v današnjem času pa tudi vedno bolj tudi gospodarske akcijske programe za reševanje krizne situacije (Klingemann in drugi 1994, 22). Za klasične volilne programe je tako veljajo, da so bili volivcem dostopni v fizični obliki: knjižice, brošure, letaki. Od devetdesetih let naprej pa so se zaradi spreminjajočih se lastnosti v naravi politične participacije oblike programov preoblikovale v mnogo manj kompleksne in manj obsežne oblike.

T. i. klasični dokumenti, ki predstavljajo programe stranke, so danes bolj ideal kot pravilo (Wüst in Volkens v Kustec Lipicer 2005). Stališča strank in kandidatov je zato možno najti v okrnjeni obliki v časopisih, skozi izjave, ki jih podajo strankarski voditelji, predvsem pa je v času informacijsko zelo napredne družbe ogromno teh vsebin mogoče najti na spletnih mestih političnih strank in strankarskih kandidatov.

Glede na pravkar izpostavljeno, je tako najprimernejša ponazoritev klasifikacije oblik volilnih programov v treh zvrsteh:

- strankarski programi v knjižni obliki;
- nepisane, govorne predstavitve volilnih programov v različnih medijih;
- druge oblike strankarskih dokumentov, ki jih dobi javnost (Klingeman, Hofferbert in Budge v Kustec Lipicer 2005).

Kakšne volilne programe bodo stranke pripravile za posamezne volitve, je odvisno predvsem od vrste političnega in volilnega sistema. V parlamentarnih oblikah demokracije, kar je praksa tudi v Sloveniji, parlament predstavlja edino demokratično legitimirano institucijo, izvršna oblast pa je v rokah predsednika vlade (Della Porta 2003, 169-172). Zato politične stranke za parlamentarne volitve pripravijo mnogo bolj obsežne volilne programe, ki so običajno v klasični knjižni obliki, medtem ko se za predsedniške volitve kandidati odločajo bolj za predstavitev svojih stališč v krajši obliki – preko letakov, na shodih in preko svojih osebnih spletnih strani ali profilov na socialnih omrežjih. Za predsedniške volitve je tako v parlamentarnih demokracijah v času predvolilne kampanje pomembnejše poudariti osebnost in lik kandidata, saj predstavljajo bolj »personalizirane« volitve, kot pa parlamentarne (Zajc 2003, 178); izvolitev predsednika države pa v prvi vrsti pomeni izvolitev simbolne oblasti. To je v popolnem nasprotju s predsedniškim (npr. ZDA) in polpredsedniškim (npr. v Franciji) sistemom, kjer so v veljavi drugačne prakse, saj ima v predsedniškem sistemu osrednjo vlogo predsednik države, ki je tako šef države kot tudi šef vlade. V polpredsedniškem sistemu pa si izvršno oblast delita tako predsednik kot tudi prvi minister, kar pa ima za posledico večjo pomembnost predsedniških volitev. Pomemben vpliv na sestavo in namen volilnih programov ima tudi vrsta volilnega sistema, saj med njimi obstajajo različna načela in prakse. V večinskih volilnih sistemih tako poteka glasovanje za posamezne kandidate in je za njihovo izvolitev potrebna določena večina glasov. V proporcionalnih sistemih pa se glasuje za liste kandidatov, število mandatov v predstavniškem telesu pa je sorazmerno z dobljenimi glasovi na volitvah (Krašovec 2007, 72). Zato je za proporcionalne sisteme bolj običajno, da kandidati predstavljajo v volilnih dokumentih vizije svoje stranke, ne pa lastnih prepričanj.

5.2 Poimenovanja volilnih dokumentov

Vloga oziroma namen in vsebina stališč, ki jo imajo volilni dokumenti v Evropi in drugod po svetu za nacionalne parlamentarne volitve, se zelo razlikuje. Prav tako pa se pojavljajo tudi različna poimenovanja volilnih programov. V Veliki Britaniji je značilno ime za volilne dokumente, manifest (ang. *manifestos*), ki jih kandidati pripravijo posebej za volilno kampanjo. Osredotočajo se predvsem na izpostavljanje volilnih strategij, celosten pregled ožjih osrednjih volilnih stališč in ne ponujajo dolgoročnih in celovitih javnopolitičnih aktivnosti. Vsebine, ki jim namenjajo pozornost, so tako v primeru izvolitve temelj povolilnega delovanja (Kustec Lipicer in Maksuti 2011). Za ameriški sistem, ki ima predsedniški in večinski volilni sistem, je značilno, da se osredotočajo predvsem na politična stališča (ang. *platforms*) določenih javnih politik in ne na celotne volilne dokumente. Cilj teh je predvsem programska inovativnost vsebin, ki ima vpliv na kasnejše politično delovanje, obenem pa pritegne potencialne volivce. Na drugi strani v evropskem kontinentalnem, predvsem postsocialističnem okolju, kjer je uveljavljen predvsem proporcionalni sistem za parlamentarne volitve (Bielasiak 2002; Colomer 2004), pa se za poimenovanje volilnih dokumentov uporablja ime volilni programi (ang. *electoral program*). Ti so sestavljeni na podlagi vsebin programskih dokumentov strank, ki so bolj splošne narave, z dolgoročnimi cilji. Kritiki nanje gledajo kot neuporabne, saj so presplošni in nedodelani, posledično pa tudi ne ponujajo konkretnih smernic za kasnejše vladno delovanje (Kustec Lipicer in Maksuti 2011).

6 OBLIKOVANJE STRANKARSKE KOALICIJE IN KOALICIJSKI SPORAZUM

Za razumevanje sodobnih demokratičnih sistemov ni dovolj le poznavanje obnašanja političnih strank na volitvah kot glavnih nosilcev parlamentarizma, pač pa tudi oblikovanje koalicij in način nadaljnjega vodenja političnega procesa (Zajc 2009, 19). Politične stranke izvajajo oblast, rekrutirajo in odstavljajo vodilne politike in državne voditelje, izvajajo mobilizacijo javnega mnenja ter volilnih glasov in usmerjajo javno politiko (Vreg 2000, 79-80).

V večini parlamentarnih demokracij posamezne stranke ne morejo obvladati večino podpore pri izvolitvi v izvršno oblast, kar pomeni, da ena sama stranka ne more prevzeti

nadzora nad vlado, brez da bi imela podporo drugih političnih strank, zato so prisiljene, da se povežejo v koalicije. Oblikovanje vladne koalicije je tako postala nuja in pomemben pojav, ki se zgodi v parlamentarnih demokracijah po volitvah (Müller in Stróm 2000, 1). Koalicije so postale univerzalni način sodelovanja strank, ki so prevzele oblast. Pri tem sta na voljo dve možnosti: lahko neodvisno tekmujejo v času volitev in s tem upajo, da pridobijo tolikšno število glasov, da bodo izbrane v oblikovanje vladne koalicije (ex-post koalicija), lahko pa tvorijo z drugo sebi podobno stranko predvolilno koalicijo (ex-ante koalicija) v upanju, da bodo kasneje skupaj uspele v vladni koaliciji (Golder 2006, 194). Seveda je v parlamentarnih demokracijah formalna koalicijska vlada pravilo prej kot izjema. Predvolilne koalicije so pomembne zato, ker imajo pomemben vpliv na volilni rezultat in na vrsto politike, ki se kasneje izvaja. Imajo izjemne normativne posledice za reprezentativno naravo vlade in prav tako lahko povečajo demokratično preglednost in zagotovijo večjo legitimnost in trdnjši mandat formalno oblikovane vlade (Golder 2006, 194-196).

Za oblikovanje vladne koalicije McDonald, Mendes in Budge (2004, 4) ocenjujejo, da morajo biti izpolnjeni naslednji pogoji:

1. razlikovanje med strankami: v volilnem prostoru morata biti prisotni najmanj dve politični stranki, ki se jih da razlikovati po različnih političnih profilih;
2. volilna informacija za volivce: volivci morajo imeti možnost prepoznavanja političnih profilov za vsako stranko;
3. volilna motivacija: volivci oddajo svoj glas na podlagi političnega profila stranke, za katero menijo, da bo najbolj implementirala zastavljene politike;
4. volilna večina: zmaga volilna večine, kjer je pomembno, da so imeli vsi volivci enako možnost izbire;
5. prevodnost volilnega sistema: izid volitev jasno označuje stranko, ki je dobila večinsko podporo za oblikovanje vlade;
6. strankarska politična zavezanost: stranka v vladi izvaja politike, ki jih je napovedala v času volitev.

Šest izpostavljenih pogojev, ki jih avtorji smatrajo kot pomembne za oblikovanje koalicij, lahko izpostavimo kot relevantne tudi za naš raziskovalni problem. V okviru teh pogojev lahko postavimo volilne programe političnih strank za parlamentarne volitve. Ti odigrajo pomembno vlogo predvsem pri motiviranju volivcev, ko se

opredeljujejo, komu podeliti svoj glas. Predstavljajo tako volilno informacijo kot volilno motivacijo, predvsem pa dokazujejo, kako se bo zavezanost političnih strank politikam, ki so jih izpostavljale pred volitvami v volilnih programih, izpolnila po tem, ko bodo zmagovalne stranke oblikovale vlado.

Na oblikovanje koalicije v veliki meri vpliva struktura strankarskega sistema. Velikost in število političnih strank v nekem sistemu predstavlja pomembno enoto analize, ki ima vpliv na oblikovanje koalicije. V večstrankarskih sistemih, kot je Slovenija, pogosto prihaja do težav pri formiranju koalicij, saj so med strankami razkoli, ki pogosto preprečijo sodelovanje; na drugi strani pa se pojavijo tudi takšni, ki nujno predpostavljajo sodelovanje in se zato stranke lažje povežejo med seboj. Ne le zgodovinske razlike, pač pa ideološko ozadje političnih strank je tisto, kar vidijo analitiki kot pomembno pri oblikovanju koalicij (Indridason 2010; Riker 1962), saj je na podlagi tega mogoče označiti razlike med strankami in posledično s tem ugotoviti, v kolikšni meri so sposobne med seboj najti toliko podobnosti, da to omogoči formiranje koalicije.

6.1 Teorije oblikovanja strankarskih koalicij

Preučevanje področja strankarskega povezovanja, ki se je nadaljevalo v oblikovanje vlad oziroma koalicij, se je začelo v večji meri preučevati šele v drugi polovici 20. stoletja. V tem času je bilo predstavljenih mnogo teorij o oblikovanju koalicij. Zgodnje teorije domnevajo, da so si stranke pridobile moč in prestiž le na podlagi vladnih mest, ki so jih zasedle; namen strank je bil le pridobivanje na svoji moči (Bäck 2008, 71-72). Dela, ki so se dotikala področja oblikovanja koalicij, so začela dokazovati, da večstrankarske koalicije niso vedno nestabilne in neučinkovite, s tem pa se je začela razvijati tudi teorija oblikovanja koalicij (Zajc 2009, 19). V šestdesetih letih se je pojavila teorija, katere podlaga je bil racionalni model odločanja oziroma teorija iger. Po tej teoriji je cilj političnih strank osvojitve izvršne oblasti, torej pridobitev ministrskih položajev, kateri bi jim omogočili oblikovanje in uresničevanje politike, ki jo zagovarjajo. V tem primeru se morajo stranke povezovati z drugimi strankami v koaliciji, saj lahko na ta način pridobijo zadostno podporo v parlamentu, s tem pa ohranjajo svojo politično moč. Na osnovi te teorije je bil zasnovan model minimalnih večinskih koalicij, ki pa ni predvidel kakšne politične stranke se povezujejo. Zato se je pojavila teorija minimalno povezanih koalicij, ki je predpostavljala, da imajo ideološke oz. idejne razlike med strankami v vseh nacionalnih kontekstih velik pomen (Zajc 2009,

446). V običajnih razmerah so tako postale najverjetnejše koalicije, ki so sestavljene iz programsko sorodnih strank, saj predstavljajo zagotovilo, da je vlada v tem primeru dovolj stabilna in bo zdržala do konca mandata. V posebnih razmerah je na drugi strani možno oblikovanje »velikih koalicij« med strankami, ki imajo različne, tudi nasprotno programe. Redkeje pa se oblikujejo »mešane koalicije« (Zajc 2009, 446), ki vključujejo katerekoli stranke tako iz levega kot tudi iz desnega političnega pola. V Sloveniji lahko v obdobjih 2004–2008 in 2008–2012¹¹ govorimo o večinskih koalicijah, saj so se povezale stranke, ki imajo podobne poglede na politiko in podobne ideologije in skupaj predstavljajo večino.

6.2 Koalijski sporazum

Koalijski sporazumi so prisotni v večini koalijskih vlad in so osnova pogajanj med voditelji političnih strank preden je vlada formalno oblikovana, torej takoj po državnozborskih volitvah (lahko jih lahko smatramo kot nekakšen register politike) (Moury 2010, 385). Ocene raziskav (več o tem Moury 2010), ki se nanašajo na vladno politiko oziroma koalijske sporazume, kažejo na to, da veliko strank meni, da se je njihova politika odražala v sporazumu tako v primeru, če so bile znotraj kot tudi, če so bile zunaj vlade. Tu se pojavi vprašanje, zakaj bi potem stranke sploh imele motivacijo tekmovanja za vstop v vlado? Kljub temu dvomu, ki se pojavlja, so koalijski sporazumi primarno oblikovani za ureditev odnosov *med* vladajočimi strankami, dalje pa se uporabljajo tudi za usklajevanje politik *znotraj* koalijskih strank (Moury 2010, 386), opredeljujejo pa tudi notranja pravila obnašanja strank. Mnogi avtorji (Budge in Keman 1990; Blondel in Müller-Rommel 1993) jih vidijo kot (pred)dogovore, ki so v pomoč vladajočim strankam v primeru neprijetnih situacij, saj predstavljajo mehanizem, s katerim se je mogoče izogniti nestrinjanju pri sprejemu in implementaciji javnih politik. Predstavljajo pa tudi možnost političnih strank, da se z dogovorom vključi predloge, ki so jih stranke zapisale v svojih volilnih programih (Mansergh in Thomson 2007, 321-322). Takšno mnenje podpirajo nedavne empirične študije (več o tem v Moury 2010, 388-389), ki ugotavljajo, da koalijski sporazumi niso kratki in nejasni, ukvarjali naj bi se s trenutnimi ali možnimi političnimi konflikti in igrajo pomembno vlogo v ohranjanju stabilnosti vlade ter so dober pokazatelj zakonodajne pozornosti na pereča vprašanja v času mandata vlade. Ali to drži tudi za Slovenijo, bomo na podlagi

¹¹ Kljub temu, da je na začetku vlada bila sestavljena kot večinska koalicija, je po odhodu koalijskih partnerjev iz vlade ob koncu mandata predstavljala manjšinsko vlado.

koalicijskih sporazumov iz obdobja 2004–2008 in 2008–2012 ugotavljali tudi mi. Na tem mestu se nam pojavi vprašanje, ali potem, ko ministri podpišejo koalicijski sporazum v večji meri podpirajo vladne obveze, ali obveze, ki si jih je zadala njihova politična stranka.

7 STABILNOST POLITIČNEGA SISTEMA

Kot pomemben člen med tem, kolikšna je kongruenca med obsegom vsebin v volilnih dokumentih in dovolilnim delom vlade, izpostavljamo tukaj tudi stabilnost političnega (strankarskega) sistema v Sloveniji. Skozi samo delo se konkretno ne bomo ukvarjali s tem elementom, saj bi bilo potrebno izvesti dodatno še bolj poglobljeno in kompleksno analizo, da bi dokazali našo domnevo. Kljub temu, pa bomo pomembnost tega elementa na kratko osvetlili v nadaljevanju.

Lipset (1994) predpostavlja, da je za vzpostavitev stabilne demokracije potreben obstoj določenih socialnih, ekonomskih in kulturnih karakteristik. Ob morebitnem neizpolnjevanju vsaj nekaterih od teh pogojev, kljub formalni vzpostavitvi demokracije, ta običajno kmalu podleže nedemokracijskim alternativam. Poleg teh dejavnikov pa se kot zelo pomembni faktorji stabilizacije političnega sistema izkažejo institucionalni politični dejavniki, kot so strankarski sistem, volilni sistem, pravna država (Tomšič 2003, 34-35; Lipset 1960; Vehovar 2001). Zlasti pravila institucionalnega okolja, ki določajo postopek oblikovanja (koalicijske) vlade in nadzora nad njo, prispevajo k stabilnosti političnega sistema (Zajc 2009, 460). O stabilnem strankarskem (političnem) sistemu lahko govorimo takrat, ko vzorci interakcije med političnimi strankami postanejo predvidljivi. Skozi čas tako vzorci (med)strankarskega tekmovanja postanejo rutinski in vnaprej predvideni. V nestabilnih sistemih pa se vzorci tekmovanja spreminjajo, pojavljajo se inovativne kombinacije koalicij, v vladi pa pogosto sodelujejo vse politične stranke, ki jim uspe priti v parlament (Toole 2000, 444). Tako se koalicije, ki so sestavljene iz programsko sorodnih strank in dosegajo minimalno potrebno večino za sestavo vlade, izkažejo ob običajnih razmerah kot dovolj stabilne, da bodo vzdržale do konca mandata (Zajc 2009, 446). Nestabilnost vpliva strankarskih preferenc na volivce se spreminja s stopnjo stabilizacije strankarskega sistema; nižjo stopnjo vpliva strankarskih preferenc na volivce pa je mogoče prepoznati v bolj stabilnih političnih sistemih (Toole 2000, 456). Dalje pa Mair (1997) pravi, da v novih

političnih sistemih (kot so postsocialistične države) prihaja do hitrejšje stabilizacije sistema, kot bi običajno predpostavljali.

V primerjavi z drugimi parlamentarnimi ureditvami (npr. Češka, Poljska, Italija) način oblikovanja vlade v slovenskem primeru omogoča oblikovanje različnih večin v koaliciji, po drugi strani pa krepi odgovornost ministrov državnemu zboru (predvsem skozi postopek zaslišanja kandidatov v pristojnih odborih). K stabilnosti nacionalne parlamentarne strankarske arene vlade je v Sloveniji posebej prispeval institut konstruktivne nezaupnice, ki je preprečeval menjavanje vlad ali razpuščanje parlamenta in s tem nove volitve (Zajc 2009). Slovenijo bi zato glede trajanja vlad, raznovrstnosti in števila političnih strank v vladah in glede družbenih pogojev v državi do volitev 2008 uvrstili med države z relativno visoko stopnjo stabilnosti sistema¹². Ob zadnjih državnozborskih volitvah leta 2011, ko je bila vladi Boruta Pahorja izglasovana nezaupnica in so sledile prve predčasne volitve v Državni zbor, pa se je podoba slovenskega državnega zbora nekoliko spremenila. Temu pa sledi vprašanje o trenutni stabilnosti parlamentarnega sistema. Na zadnjih volitvah je večino dobila politična stranka, ki je popolnoma nova v slovenskem političnem prostoru, prav tako je v državnem zboru bila izvoljena še ena nova politična stranka. Volilnega praga ni dosegla stranka LDS, ki je bila vodilna in najbolj stabilna stranka v državnem zboru. Prav tako so se pojavile težave pri sestavi nove vlade leta 2011, vlade namreč ni sestavila stranka z največ volilnimi glasovi, kot se je dogajalo predhodno, pač pa je mandatarstvo vlade dobila drugouvrščena SDS. Po dobrem letu vladanja (ministri so se sestali le na 49 rednih in 54 dopisnih sejah) je bila zopet izglasovana nezaupnica vladi in mandatarstvo je prevzela nova politična stranka v parlamentu. Glede na dogodke zadnjih dveh let se torej pojavi vprašanje, ali glede na karakteristike, s katerimi merimo stabilnost (več o tem Lipset 1960), lahko Slovenijo še vedno smatramo kot državo z relativno stabilnim parlamentarnim strankarskim sistemom.

¹² Slovenija je bila leta 2007 na lestvici indeksa politične nestabilnosti uvrščena na 150. mesto (od skupno 165 držav), kar predstavlja državo z visoko stopnjo stabilnosti (višje kot je država uvrščena, bolj politično nestabilna je) (Economist Intelligence Unit 2013).

8 METODA ANALIZE VSEBINE VOLILNIH PROGRAMOV

8.1 Razvoj metode analize vsebine

Zgodovina pojma analiza vsebine oziroma natančneje uporaba kvantitativne analize pri tiskanih gradivih sega v 18. stoletje na Švedsko. V začetku 20. stoletja, leta 1910 pa je Max Weber predlagal celovit pristop k analizi vsebine (ang. *large-scale content analysis*) medijskega tiska, vendar zaradi težav raziskava nikoli ni bila dokončno izvedena, saj je bila analiza vsebine kot metoda za raziskovanje množičnih medijev takrat relativno neznana (Krippendorff 2004, 4). Kljub pojavu kvantitativne analize tiska že leta 1893, ki se je ukvarjala predvsem z vprašanjem, ali časopisi sploh dajejo pomembne informacije bralcem, se analiza vsebine kot sistematično branje celotnih besedil v Evropi, natančneje v Angliji, ni pojavila do leta 1941, medtem ko lahko o uporabi analize dokumentov v ZDA govorimo od zgodnjih tridesetih let prejšnjega stoletja. V začetku je bila uporabljena kot orodje za komunikacijske raziskave, vendar pa je že tej začetni fazi pridobila tudi politično komponento (Budge 2001).

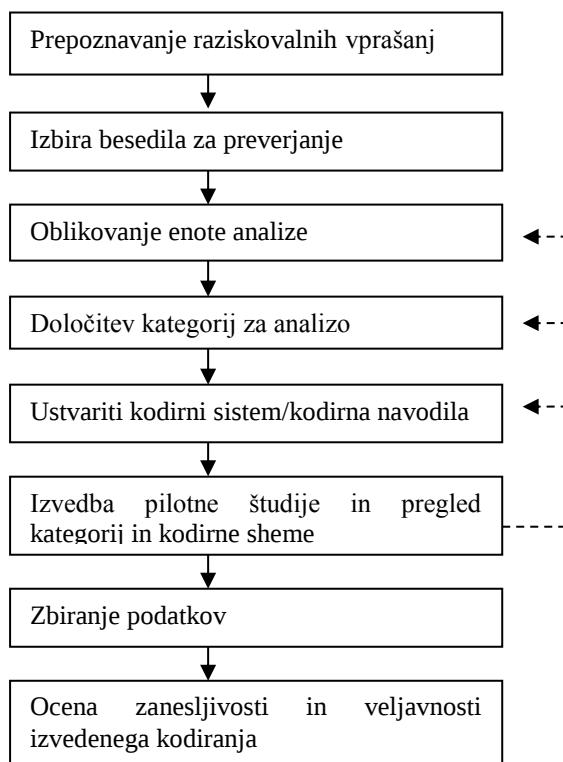
V času po drugi svetovni vojni se je uporaba analize vsebine za preučevanje družbenega vedenja povečevala. Prvi, ki je celovito in sistematično predstavil metodo analizo vsebine leta 1952 z delom *Content Analysis of Communication Research*, je bil Bernard Berelson. S tem se je uporaba analize vsebine selila v mnoge druge discipline, ne le v tiste, ki so se ukvarjale z analizo množičnih medijev (Krippendorff 2004, 3-17). Berelson (v Weber 1996) je definiral analizo vsebine kot raziskovalno tehniko za objektivni, sistematičen in kvantitativni opis sporočila volilnih vsebin komunikacij (Weber 1996; Krippendorff 2004). Od Lasswellovega pionirstva na področju mednarodnih odnosov pa je bila metoda uporabljena predvsem za preučevanje volitev in volilnega vedenja, pri čemer je bila pozornost še vedno na vplivu medijev na celotno družbo. Zelo hitro pa se je analiza vsebine prenesla tudi na bolj objektivne dokumente, kot so volilne obljube in volilni programi ali manifesti. Prvo celovito analizo manifestov je tako izvedel David Robertson leta 1965.

8.2 Pomen metode analiza vsebine volilnih programov

Metoda analiza vsebine je sčasoma postala izjemno inteligentno orožje. Kodirne kategorije so se dodatno razvile in standardizirale, vzpostavili so indekse, rezultati, do katerih so prišli koderji, pa so postali primerljivi. Kljub poznemu pojavu analize

vsebine, je neverjetno, kako hitro se je ta tehnika razvijala in razširila na objektivno izdane dokumente, kot so politične preference in manifesti. Metoda je uporabna predvsem za preučevanje sekundarnih virov, na podlagi objektivne analize sporočil teh vsebin pa je dalje izpopolnjena z eksplicitno določenimi predpisi. Ti se uporabijo za razvrščanje znakov, ki se pojavijo v besedilih. Analiza vsebine ima velik potencial za raziskovanje prepričanj, organizacij in človeških odnosov, vendar je sčasoma pridobila, kot že omenjeno, tudi politološko komponento (Budge in Bara 2001, 4). Po drugi svetovni vojni se je uporaba te metode za preučevanje družbenega vedenja povečevala, in mnogo disciplin, med drugim tudi kulturne študije, so razvile svojo različico pristopov, ki so jih vezali z drugimi raziskovanimi orodji, kot je analiza diskurza in etnometodologija. Prvenstveno je bila analiza vsebine uporabljena kot kvantitativna analiza kvalitativnih podatkov (Hsieh in Shannon 2005), nekateri so kasneje metodo uporabljali kot kvantitativno tehniko (Silverman 1993; Neuman 1994). Nenazadnje pa se je skozi raziskave pokazalo, da ima tako elemente kvalitativnih kot kvantitativnih pristopov (Berg 1998) in jo danes lahko smatramo kot most med obema (Budge in Bara 2001). Čeprav ni neke splošno enostavne poti do izvedbe analize vsebine (Weber 1990) obstaja ustaljen proces, ki vključuje osem korakov:

Slika 8.1: Osem korakov izvedbe analize vsebine

Vir: Harris (2001, 194).

Omenjen proces je bil uporabljen za raziskovanje mednarodnih časopisov, kjer so želeli ugotoviti, kakšen je njihov obseg in kako pogosto se v člankih pojavlja določena beseda. V tem procesu imata velik pomen dva kriterija, to je veljavnost in zanesljivost, ki zagotavljata, da so podatki preverljivi in neodvisni od merilne naprave ali osebe, ki izvaja raziskavo (Harris 2001, 194-195).

8.3 Razvoj in pomen mednarodne skupine Manifesto Research Group

Največji projekt kvantitativne in kvalitativne kodirne analize vsebin je bil vzpostavljen v okviru raziskovalne skupine Manifesto Research Group (MRG) v Raziskovalni skupini Evropskega konzorcija za politološke raziskave (ECPR) leta 1979 s strani Iana Budga in Davida Robertsona. Prvotno je bila MRG sestavljena iz strokovnjakov s področja politologije, katerih skupna točka sta bili dve vprašanji: kakšna politična vprašanja si zastavljajo povojne politične stranke in ali so si blizu ali daleč v političnih ali ideoloških pogledih. Empirično so raziskovali politične razdalje med glavnimi nacionalnimi strankami in kako so se te razdalje spreminjale skozi čas. Namen projekta je bil na podlagi kodirne metode izvesti analizo vsebin volilnih programov 25 držav članic OECD (Klingemann in drugi 2006). Kodirna shema, ki so jo v ta namen oblikovali, je bila osnovana na specifičnih teorijah političnega tekmovanja, to je teorije izbočenosti, kjer stranke ne tekmujejo zato, da izpostavijo svoja javnopolitična stališča do izbranih javnih politik, ampak da izpostavijo različen nabor javnih politik oziroma problemov, ki so trenutno aktualni (Kustec Lipicer in Maksuti 2011, 53). Leta 1989 je bil projekt MRG razširjen in metodološko nadgrajen. Preimenovan je bil v Primerjalni manifesto projekt (Comperative Manifesto Project). Kodirna analiza je bila razširjena v 52 držav članic OECD in med drugim tudi v mlade demokracije srednje in vzhodne Evrope.

V širšem kontekstu je namen uporabe analize vsebine merjenje političnih preferenc političnih strank v času in prostoru, torej na širša vprašanja konkurence strank in na odnose med volilnimi obljubami in kasnejšimi vladnimi ukrepi. Gre torej za vprašanja o delovanju demokracije in zlasti, ali so demokracije, kjer institucije, kot so politične stranke in volitve, dovolj stabilizirane, da jih je možno primerjati v nekem časovnem obdobju (Budge in Laver 1986, 608). V letu 2006 je tako projekt pokrival 632 političnih strank in 2347 programov v 52 državah po svetu (Klingemann in drugi 2006). Dodatno širitev je s pomočjo sofinanciranja Nemške znanstvene fundacije doživel leta 2009 in se

preimenoval v Raziskovanje politične participacije (MARPOR). Razširil se je še dlje, v 75 držav po svetu, tudi v Latinsko Ameriko in jugovzhodno Azijo (Kustec Lipicer in Maksuti 2011, 53).

8.4 Uporaba kodirne tehnike

Danes predstavlja kodirna analiza volilnih vsebin enega izmed vodilnih metodoloških pristopov za preučevanje vsebin volilnih programov, kjer so temeljna enota stavki oziroma (kvazi)stavki v primeru večstavčne povedi. Glede na to, da so programi zapisani kot celota, je nemogoče izločiti le del in na podlagi enega dela oceniti izbran volilni program. Zato je potrebno preučiti vsak stavek posebej in jih nato razvrstiti v 57 vnaprej določenih kategorij, ki so znotraj sedmih različnih političnih področij (*domains*).¹³ Teh sedem domen zajema:

- Področje 1 - mednarodni odnosi;
- Področje 2 - človekove pravice in demokracija;
- Področje 3 - politični sistem;
- Področje 4 - ekonomija;
- Področje 5 - blaginja in kakovost življenja;
- Področje 6 - družbeni odnosi;
- Področje 7 - družbene skupine (Volkens in drugi 2011, 2; Budge in Laver 1986).

Vsaka kategorija je določena z vrsto tipičnih vprašanj in političnih idej. Pred začetnim postopkom kodiranja mora tako koder prebrati navodila za kodiranje in si na podlagi idej in vprašanj, ki so zastavljene za vsako kategorijo, zapomniti, kaj izraža, saj lahko le tako natančno določi pravilo kodo stavkom. Namen kodiranja vseh stavkov v programih je prepoznavanje javnopolitičnih preferenc. S tem je utemeljena pomembnost volilnih programov, prav tako pa vsak stavek dobi svoj pomen (Budge 2001, 79). Volilne programe in druge dokumente, ki so kodirani na ta način, nato na podlagi dobljenih rezultatov, torej glede na odstotke pripisanih kod, ki jih ugotovimo za vsako kategorijo oziroma področje, opredelimo in analiziramo. Z analizo predvolilnih programov tako pridobimo podatke, ki nam omogočajo, da lahko z njimi prikažemo politične usmeritve strank pred volitvami (Klingemann in drugi 2006, 3; Budge in Laver 1986).

¹³ Robertson je razvil 21 enopozicijskih kategorij, ki so bile najprej osnova za analizo vsebine volilnih programov. Kasneje se je zaradi razširitve kodirne tehnike v druge evropske države in metodoloških zahtev shema razširila na 54 kategorij, ki so grupirane v 7 političnih področij (Budge 2001, 96-97).

8.4.1 Omejitve kodirne tehnike

Kljub neverjetni bazi podatkov, ki je nastala pod okriljem Manifesto Research Group, pa je potrebno opozoriti na metodološke probleme, s katerimi se srečujejo koderji pri kodiranju dokumentov:

- nobena kategorija ne ustreza stavku: kodirana shema je zasnovana tako, da zajame celoten dokument, ki ga analiziramo. Kljub vsemu se včasih zgodi, da se pojavi stavek, ki ga je nemogoče vstaviti v okvir kodiranja in mu zato lahko pripišemo kodo (000). To pa še ne pomeni, da je takšen stavek brez pomena;
- stavku je mogoče pripisati več kot eno kategorijo: v vseh primerih, kjer je mogoče določiti več kot eno kodo, se mora koder odločiti, kaj je najpomembnejše sporočilo, ki ga stavek sporoča in na podlagi tega dodeli le eno samo kodo;
- stavek je nemogoče razjasniti: za pojasnitev določenih stavkov je najpomembnejše, da koder prebere celoten odstavek in tako razbere pomen (Volken 2002).

Zaradi različnega pogleda posameznih raziskovalcev na vsebino dokumentov lahko prihaja tudi do drugačne interpretacije, kar posledično pomeni, da lahko različni koderji določijo različne kategorije istim stavkom. Zato je pri kodirni metodi analize vsebin izjemno pomembna stopnja zanesljivosti, spremenljivosti in preverljivosti podatkov. Na to posebej opozarjajo zagovorniki računalniško utemeljene kodirne metodologije (več o tem Benoit, Laver in Mikhaylov 2009). Zanesljivost je pri analizi vsebine najpomembnejša, in kadar kodiranje opravi človek, to predstavlja stopnjo zanesljivosti znotraj kodiranja med koderji. V primeru, če ne obstoji dogovora o nivoju zanesljivosti, je izvedba analize vsebine brez pomena.

8.5 Tehnika računalniška analiza vsebin

Analiza vsebin volilnih programov, ki so jo razvili v okviru projekta Manifesto Research Group se zanaša na ročno kodiranje dokumentov (Benoit in Laver 2002; Klingemann in drugi 1994), kjer se pojavlja vprašanje veljavnosti in zanesljivosti podatkov. S pojavom računalniške analize vsebin političnih dokumentov v današnjem času, pa se je ustvarila možnost hitrega in učinkovitega kodiranja dokumentov. Tradicionalne tehnike računalniškega kodiranja besedil tako temeljijo na številu besed, ki

jih najdemo v vnaprej določenih kodirnih slovarjih. Kljub temu vse te tehnike nujno zahtevajo sodelovanje ljudi, ustvarjajo pa tudi ogromne finančne stroške. In čeprav se delovanje računalniškega kodiranja ocenjuje kot zelo dobro, pa se na drugi strani opozarja na pomanjkljivosti, namreč kljub visoko tehnološko razviti tehniki se pojavlja možnost subjektivnosti, saj ima analitik svobodo pri izdelavi seznama besed, ki jih vsebuje slovar računalniških kod; in računalniška tehnika predstavlja kljub temu izjemno intenzivno delo, saj se za izdelavo računalniškega slovarja, ki mora upoštevati tako časovne kot tudi prostorske spremembe političnega leksikona, porabi precej časa in navora (Benoit in Laver 2002, 61-62). V poskusu, da bi se izognili opisanim težavam, so Laver, Benoit in Garry (2003) razvili novo verjetnostno metodo »štetje-besed« (ang. »word-scoring«), ki predstavlja računalniško analizo besedil, ki so jo za določanje političnih stališč uporabili na neodvisnih virih podatkov. Nova računalniška analiza besedil je tako raziskovalcem v veliki meri olajšala delo, saj je sedaj mogoče preučiti ogromne količine volilnih programov in drugih političnih besedil, v katerih se ocenjuje politična stališča političnih strank in ostalih avtorjev (Benoit in Laver 2002, 60-63).

V nadaljevanju naloge bomo na podlagi izpostavljenih teorij skozi analitični del preverjali, v kolikšnem obsegu so volilni programi prevedeni v (javno) politiko, ko politične stranke vstopijo v koalicijo. To bo potekalo na zgoraj predstavljen način analize vsebine oziroma kodiranjem dokumentov. Kljub poudarjanju uporabnosti tehnike računalniške analize vsebin dokumentov (Laver in Benoit 2002; Laver, Benoit in Garry 2003) pa se bomo mi osredotočili na ročno kodiranje besedil, kot so ga uvedli v Manifesto Research Group. Pri tem se ne bomo osredotočili le na analizo volilnih programov, kot je kodiranje v Manifesto Research Group bilo usmerjeno v začetku (Budge in Bara 2001, 5), pač pa bomo sam koncept kodirne tehnike uporabili tudi za kodiranje koalicijskih pogodb za mandat 2004–2008 in 2008–2012 (Kropivnik in Kustec Lipicer 2011); še dalje pa bomo kodiranje uporabili tudi za kodiranje dela analiziranih vlad. Zadnje bo smiselno predvsem zato, da preverimo, katere javnopolitične vsebine so politične stranke, ki so bile v koaliciji izpostavljale tudi po volitvah. Volilni programi namreč poskušajo promovirati strankarska lastniška vprašanja in prioritete, na drugi strani pa zreducirati vprašanja in prioritete drugih strank (Budge in Bara 2001, 7). Volilni programi in koalicijski sporazumi, katere bomo analizirali v nadaljevanju, so že kodirani (za namene raziskovalnega projekta »Kapital (pred)volilnih kampanj za razvoj družbe in države« (Kustec Lipicer in drugi 2011;

2012a)), pri kodiranju sporočil dela vlade pa bom sodelovala tudi avtorica tega dela. Kodiranje bo potekalo pod strokovnim mentorstvom izkušenih nacionalnih koderjev, pri tem pa bom tudi skrbno upoštevala navodila za kodiranje volilnih programov (Volgens 2011).

III. ANALITIČNI DEL

9 PREDSTAVITEV MANDATNIH OBDOBIJ

Od leta 1991, ko se je Slovenija osamosvojila, do danes, je v Sloveniji potekalo šest državnozborskih volitev. V tem času pa se je menjalo enajst vlad, pri čemer so bile vse identificirane kot večinske koalicije¹⁴ (Vlada RS 2010b). Zaradi pritiskov mednarodnega okolja in sprememb, ki so se zgodile na prehodu iz tranzicije v demokratični politični sistem (Zajc 2009), so se v Sloveniji pojavili trije različni modeli koalicij. Prva koalicija Demos je bila podobna koalicijam na Češkoslovaškem, Madžarskem in Poljskem, torej državam, ki so, podobno kot Slovenija, bile na prehodu iz tranzicije v demokracijo. Po razpadu prve koalicije se je vzpostavil strankarski sistem, kjer so se stranke začele razvrščati na kontinuumu levo - desno. Tako se je najprej uveljavil model mešanih koalicij, ki je bil aktualen do volitev 2004, šele po teh volitvah pa so stranke razvile določeno stopnjo sposobnosti koalicijskega povezovanja in medsebojnega sodelovanja, kar je vodilo v uveljavljanje modela večinskih koalicij (Zajc 2009, 166). Že pred volitvami ali pa takoj po njih, pa stranke oblikujejo navidezno skupno sodelovanje in nato iščejo zaveznike, s katerimi bi lahko oblikovale večinsko koalicijo, kar bi jim dalo možnost izpeljave že prej zastavljenih politik.

¹⁴ Prvo vlado je vodil Lojze Peterle (16. 5. 1990–14. 5. 1992), sestavljale so jo stranke, združene v koaliciji DEMOS. Drugo vlado je vodil dr. Janez Drnovšek (14. 5. 1992–25. 1. 1993); sestavljale so jo stranke SDS, DS, ZS, LDS, ZLSD in SSS. Predsednik tretje vlade je bil dr. Janez Drnovšek (25. 1. 1993–27. 2. 1997), v njej so prvotno bile LDS, SKD, ZLSD in SDSS. Leta 1994 je zaradi zamenjave ministra iz SDSS stranka izstopila iz koalicije, leta 1996 pa še ZLSD. Četrto vlado (27. 2. 1997–7. 6. 2000) je ponovno vodil dr. Janez Drnovšek, koalicijo pa so sestavljale LDS, SLS in DeSUS. Predsednik pete vlade je bil dr. Andrej Bajuk (7. 6. 2000–30. 11. 2000), vlado so sestavljale SDS in SLS+SKD. Šesto vlado je vodil dr. Janez Drnovšek (30. 11. 2000–19. 12. 2002), koalicijo so sestavljale stranke LDS, ZLSD, SLS in DeSUS. Sedmo vlado je s poslanci iste koalicije kot šesto sestavil mag. Anton Rop (19. 12. 2002–3. 12. 2004). Predsednik osme vlade je bil Janez Janša (9. 11. 2004–21. 11. 2008), koalicijo pa so sestavljale stranke SDS, NSi, SLS in DeSUS. Deveto vlado je vodil Borut Pahor (7. 11. 2008–10. 2. 2012), koalicijo so sestavljale stranke SD, LDS, Zares in DeSUS. Predsednik desete vlade je bil Janez Janša (10. 2. 2012), koalicijo pa sestavljajo stranke SDS, DLGV, SLS, NSi in DeSUS (Vlada RS 2010b). Po enem letu mandata je bila izglasovana konstruktivna nezaupnica. Za vodenje 11. vlade je bila 20. 3. 2013 izvoljena predsednica Pozitivne Slovenije, Alenka Bratušek, koalicijo so sestavile naslednje politične stranke: PS, DL, SD in DeSUS.

9.1 Mandatno obdobje 2004–2008

Leta 2004 so potekale četrte volitve v Državni zbor od osamosvojitve Slovenije. Po dolgi prevladi stranke LDS je na teh volitvah prišlo do preobrata in mandat je dobila desnosredinska Slovenska demokratska stranka (SDS), katere predsednik je Janez Janša, ki je postal tudi mandatar vlade. Da bo prišlo na teh volitvah do preobrata, se je predvidevalo že mnogo prej, saj so bili neuspehi prejšnje koalicije pogosti. Stranka SDS je na teh volitvah dobila 29,0 % glasov, kar je pomenilo enkrat več, kot jih je dobila na prejšnjih volitvah, ta rezultat pa ji je zagotavljal tudi 29 sedežev v Državnem zboru. Za njo je bila stranka LDS, ki je z 22,8 % dobila 23 sedežev. Tretje mesto z 10 % je pripadlo ZLSD (zdajšnji SD), sledila je NSi z 9 % in SLS s slabimi 7 %. Volilni prag sta uspeli prestopiti še SNS in DeSUS. Prva je dobila 6, druga pa 4 poslanska mesta (Državna volilna komisija 2004).

Glede na volilne rezultate je bila največja verjetnost oblikovanja desnosredinske koalicije, v kateri bi se povezale SDS, NSi in SLS, ki so skupaj imele 45 poslanskih mest, kar pa je še vedno pomenilo premajhno število sedežev; za večino so potrebovale podporo še najmanj ene stranke. Janez Janša je sicer k vstopu povabil vse parlamentarne stranke, vendar se z vstopom niso strinjali v ZLSD-u, LDS pa ni želela imeti podrejenega mesta v koaliciji (Zajc 2009, 160). Tako se je v koalicijo vključil DeSUS. Koalicijsko pogodbo so podpisali 3. decembra 2004. Oblast je prevzela desnosredinska koalicija, ki je bila sestavljena iz programske in idejno sorodnih strank, izjema je bila le generacijska stranka DeSUS (Zajc 2009, 160), ki je v vlado vstopila po pogajanjih. Oblikovanje desnosredinske koalicije je pomenilo tudi zamenjavo ideološke podlage vladne koalicije. Te stranke so imele namreč oporo v evropski krščanski demokraciji in populističnem konservatizmu (Zajc 2009, 160). Nova koalicijska vlada se je tako nagibala k pospešeni liberalizaciji in privatizaciji gospodarstva ter zmanjšanju javne porabe.

Tabela 9.1: Volilna statistika političnih strank 2004

Kandidatna lista	Število mandatov	Število glasov	Odstotek	Sodelovanje v vladi	Število ministrstev ¹⁵
Slovenska demokratska stranka (SDS)	29	281.710	29,08 %	DA	8
Liberalna demokracija Slovenije (LDS)	23	220.848	22,8 %	NE	/
Združena lista socialnih demokratov (ZLSD)	10	98.527	10,17 %	NE	/
Nova Slovenija – krščanska ljudska stranka (NSi)	9	88.073	9,09 %	DA	4
Slovenska ljudska stranka (SLS)	7	66.032	6,82 %	DA	4
Slovenska nacionalna stranka (SNS)	6	60.750	6,27 %	NE	/
Demokratska stranka upokojencev Slovenije (DeSUS)	4	39.150	4,04 %	DA	1
Predstavnik manjšin	2	/	/	NE	/

Vir: Državna volilna komisija (2004); Vlada RS (2013).

Desnosredinska koalicija je predstavljala prvo koalicijo po prehodu v demokratični parlamentarni sistem, ki ji je kljub razhajanjem in težavam, s katerimi so se stranke spopadale skozi mandat, uspelo vzdržati v isti sestavi celoten štiriletni mandat. Ob tem so uspešno izpolnili večino koalicijske pogodbe, ki so si jo zadali. Vendar pa je zaradi avtoritarnega načina vodenja države in afer, ki so se začele pojavljati, izgubila zaupanje javnosti in jo je po štirih letih zamenjala ideološko popolnoma nova koalicija.

9.2 Mandatno obdobje 2008–2012

Septembra leta 2008 so potekale pete volitve v Državni zbor. Kljub temu, da je stranka SDS začela proti koncu svojega mandata izgubljati zaupanje v javnosti, so upali in hkrati s tem napovedovali uspeh in zmago na volitvah. Zgodilo se je ravno obratno. Stranka SDS je sicer dobila podobno število glasov kot na prejšnjih volitvah 2004, to je

¹⁵ Organizacijska struktura osme Vlade Republike Slovenije je bila sestavljena iz 15 ministrstev in dveh ministrov brez resorja: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za finance, Ministrstvo za gospodarstvo, Ministrstvo za javno upravo, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za notranje zadeve, Ministrstvo za obrambo, Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za pravosodje, Ministrstvo za promet, Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, Ministrstvo za zdravje, Ministrstvo za zunanje zadeve, Ministrstvo brez resorja za področje lokalne samouprave in regionalne politike, Ministrstvo brez resorja za usklajevanje in spremljanje izvajanja strategije razvoja Slovenije ter gospodarskih in socialnih reform (Vlada RS 2010b).

29,2 %, SLS je ostala pri 5,2 %, svoj položaj je izboljšal DeSUS, ki je tokrat dobil 7,4 % glasov. Od štirih bivših koalicijskih strank pa v parlament na teh volitvah ni uspelo priti NSi-ju, ki je dobil le 3,4 % glasov. Na drugi strani so izjemen uspeh doživele levo-sredinske stranke. ZLSD, ki se je preimenovala v SD, je doživela neverjeten uspeh in dobila 30,4 % glasov ter s tem postala zmagovalka volitev. Novo oblikovana stranka Zares¹⁶ je dobila 9,3 %, slabši rezultat je dosegla LDS, ki je dobila le 5,2 %. Prav tako ni vidnejšega uspeha požela SNS, ki je dobila 5,4 % (Državna volilna komisija 2008).

Tabela 9.2: Volilna statistika političnih strank 2008

Kandidatna lista	Število mandatov	Število glasov	Odstotek	Sodelovanje v koaliciji	Število ministrstev ^{17,18}
Socialni demokrati	29	320.248	30,45 %	DA	7
Slovenska demokratska stranka	28	307.735	29,26 %	NE	/
ZARES – Nova politika	9	98.526	9,37 %	DA	4
DeSUS – Demokratična stranka upokojujencev	7	78.353	7,45 %	DA	4
Slovenska nacionalna stranka	5	56.832	5,40 %	NE	/
Slovenska ljudska stranka in Stranka mladih Slovenije	5	54.809	5,21 %	NE	/
Liberalna demokracija Slovenije	5	54.771	5,21 %	DA	3
Predstavnik manjšin	2	/	/	NE	/

Vir: Državna volilna komisija (2008); Vlada RS (2013).

¹⁶ Stranka ZARES – socialno liberalni je slovenska politična stranka, ki je bila ustanovljena oktobra 2007, predhodnica je bilo društvo Zares. Uvršča se med levo-sredinske stranke.

¹⁷ Razpored ministrstev je prikazan glede na stanje po podpisu koalicijske pogodbe 21. novembra 2008. Skozi mandat se je razmerje med mandati za posamezno ministrstvo, ki so jih imele stranke, spreminjalo.

¹⁸ Organizacijska struktura devete Vlade Republike Slovenije je bila sestavljena iz 15 ministrstev in treh ministrov brez resorja: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za finance, Ministrstvo za gospodarstvo, Ministrstvo za javno upravo, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za notranje zadeve, Ministrstvo za obrambo, Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za pravosodje, Ministrstvo za promet, Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, Ministrstvo za zdravje, Ministrstvo za zunanje zadeve, Služba vlade Republike Slovenije za razvoj in evropske zadeve (minister brez resorja), ustanovljena na novo decembra 2008), Ministrstvo brez resorja za lokalno samoupravo in regionalni razvoj, Ministrstvo brez resorja za področje odnosov med Republiko Slovenijo in avtohtono slovensko narodno skupnostjo v sosednjih državah ter med Republiko Slovenijo in Slovenci po svetu (Vlada RS 2010b).

Predvidevalo se je oblikovanje levosredinske koalicije, kjer bi se združile stranke SD, Zares in LDS, ki so se že pred volitvami dogovorile, da bodo v primeru dobrega volilnega rezultata oblikovale koalicijo. Imele so soroden pogled na politiko, zavračale so nekatere prakse prejšnje vlade in se zavzemale za skupne vrednote (Zajc 2009). Skupaj so tako imele 44,9 %, kar je pomenilo 43 poslanskih sedežev. Za večino so potrebovale še eno stranko, DeSUS ali SLS. SLS je jasno pokazala, da ne želi sodelovati v tako oblikovani koaliciji, zato so se pogajanja začela s stranko DeSUS, ki so tudi uspela. Koalijski sporazum je tako bil podpisan 13. novembra 2008, vlada je bila izvoljena 21. novembra 2008.

Kljub optimizmu koalicije, da bo v državi z izvajanjem zastavljenih politik obdržala socialno stabilnost in gospodarsko rast, pa so bili pritiski svetovne gospodarske krize, politik Evropske unije in nenazadnje nasprotij, ki so prihajala s strani opozicije, ogromni, in je zato svoj mandat končala predčasno. Nestrinjanja v vladi so se kazala že prej, tudi v organizacijski strukturi, saj je vlado najprej zapustila DeSUS (9. maj 2011), nato tudi Zares (27. junij 2011), s čimer se je vzpostavila manjšinska vlada. Sredi septembra 2011 je bila vladi izglasovana še nezaupnica, zaradi česar je prišlo do predčasnih volitev decembra 2008¹⁹. Do sestave nove vlade, to je bilo februarja 2012, je tako vlada, v kateri sta ostali le še stranki SD in LDS, opravljala le tekoče zadeve. S tem je »Pahorjeva« vlada postala tretja vlada v samostojni Sloveniji, ki je predčasno končala svoj mandat.

9.3 Ministrska sestava obeh preučevanih obdobj

V tabelah 9.1 in 9.2 smo prikazali koliko ministrskih področij so imele politične stranke v obeh mandatnih obdobjih. Za nadaljnjo analizo pa je pomembno, da predstavimo še konkretno katera ministrstva so vodile politične stranke v obeh obdobjih, saj bomo lahko s tem predvidevali katera javnopolitična področja so politične stranke podpirale v svojih volilnih dokumentih in kasneje v delu vlade.

¹⁹ Na predčasnih volitvah je zmagala novo ustanovljena politična stranka Pozitivna Slovenija, vendar je po neuspelem poskusu predsednika stranke Zorana Jankoviča za sestavo vlade to priložnost dobil predsednik drugo uvrščene stranke SDS, Janez Janša. V Sloveniji je bila zopet oblikovana desnosredinska koalicija.

Tabela 9.3: Razporeditev političnih strank po ministrstvih po podpisu koalicijskih pogodb²⁰

Ministrstvo	Stranka 2004–2008	Stranka 2008–2012
Ministrstvo za finance	NSi	SD
Ministrstvo za notranje zadeve	SDS	LDS
Ministrstvo za zunanje zadeve	SDS	SD
Ministrstvo za zdravstvo	SDS	DeSUS
Ministrstvo za šolstvo in šport	SDS	SD
Ministrstvo za kulturo	SDS	Zares
Ministrstvo za gospodarstvo	SDS	Zares
Ministrstvo za javno upravo	SDS	Zares
Ministrstvo za obrambo	DeSUS	SD
Ministrstvo za pravosodje	NSi	LDS
Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano	SLS	SD
Ministrstvo za okolje in prostor	SLS	DeSUS
Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve	NSi	DeSUS
Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo	NSi	Zares
Ministrstvo za promet	SLS	SD
Ministrstvo za Slovence v zamejstvu	/	SD (brez listnice)
Ministrstvo za razvoj in evropske zadeve	/	LDS (brez listnice)
Ministrstvo za lokalno samoupravo	SLS (brez listnice)	DeSUS (brez listnice)
Drugo	SDS (brez listnice)	/

Vir: Vlada RS (2013).

V prvi analizirani vladi je celoten mandat obdržalo deset ministrov/ic, v drugi analizirani vladi pa devet. Kljub temu, pa je v drugem mandatnem obdobju 2008-2012 bilo precej več menjav na ministrskih položajih, in sicer je bilo imenovanih devetnajst različnih ministrov/ic, v prvem analiziranem obdobju pa je bilo teh menjav deset (Vlada RS 2013).

10 PREDSTAVITEV VOLILNIH PROGRAMOV, KOALICIJSKIH SPORAZUMOV IN DELA VLADE

V teoretskem delu smo predstavili vlogo in lastnosti volilnih programov v širšem političnem kontekstu. V nadaljevanju pa bomo na podlagi zastavljenih teorij pregledali in predstavili štiri volilne programe, ki so jih politične stranke pripravile za državnozborske volitve leta 2004 in štiri, ki so jih stranke pripravile za volitve leta 2008.

²⁰ V tabeli so prikazana ministrstva, ki so pripadala političnim strankam takoj po podpisu koalicijskih pogodb, skozi mandat so določena ministrstva prevzele druge politične stranke.

Pri analizi volilnih programov se bomo osredotočili na naslednje lastnosti:

- tip dokumentov (ali gre za program stranke, ki ga stranke predstavijo v predvolilni kampanji kot volilni program ali volilni program, ki je sestavljen posebej za državnozborske volitve);
- obseg dokumentov (dolžina dokumenta in število stavkov);
- vsebinska razdelanost dokumentov in stopnja skladnosti oz. prevajanja javnopolitičnih vsebin, identificiranih v volilnih programih s koalicijskimi pogodbami in sporočili vlade (to bomo prikazali s pomočjo kodiranja besedil);
- primerjanje ugotovitev o vsebinski strukturi dokumentov in skladnosti med vsemi tremi enotami analize v slovenskem prostoru z rezultati mednarodnih raziskav.

10.1 Tip programskega dokumenta

V tabeli 10.1 imamo prikazan pregled analiziranih političnih strank in volilnih programov, ki so jih stranke prepoznale kot relevantne za samopromocijo v predvolilni kampanji. Kot že omenjeno, nas zanimajo le politične stranke, ki so v obeh mandatnih obdobjih bile del koalicije; gre torej za sedem različnih strank in eno, ki je sodelovala v obeh koalicijah. V praksi je običajno, da politične stranke za državnozborske volitve, ki v Sloveniji predstavljajo ene najpomembnejših volitev pripravijo posebej izdelane programske dokumente, to so t.i. volilni programi. Volilni programi so tako posebej za volitve pripravljeni dokumenti, ki to izražajo tudi v svoji vsebini ter imajo oporo v splošnih programih strank. Na drugi strani pa imamo politične stranke, ki svoj program stranke uporabijo kot material za predvolilno kampanjo, gre za splošen programski dokument, ki izraža splošna stališča do večine resornih politik. To so torej programi strank uporabljeni v namene volilnih programov. Pri obojih, torej tako pri volilnih programih kot tudi pri programih strank, je namen dokumenta možno razbrati tudi že iz njihovega naslova. Običajno so naslovi volilnih programov krajši kot pa naslovi programa stranke.

Pri analiziranih programih smo pri sedmih dokumentih prepoznali volilne programe, dokument stranke DeSUS za volitve 2004 pa smo prepoznali kot program stranke. Ker niso vse stranke uporabile le volilnih programov za predvolilno kampanjo, se bomo v

nadaljevanju izognili uporabi poimenovanja volilni programi in bomo zato uporabili izraz volilni dokumenti.

Tabela 10.1: Pregled volilnih dokumentov koalicijskih strank

Koalicija	Ime stranke	Kratica	Naslov programa	Tip programa
2004–2008	Slovenska demokratska stranka	SDS	Slovenija na novi poti	Volilni program
2004–2008	Nova Slovenija	NSi	Za novo Slovenijo	Volilni program
2004–2008	Slovenska ljudska stranka	SLS	Ohranimo Slovenijo	Volilni program
2004–2008	Demokratska stranka upokojencev Slovenije	DeSUS	Za uspešno gospodarstvo, za socialno varno državo, za kakovostno življenje, za nas vse	Program stranke
2008–2012	Socialni demokrati	SD	Alternativni vladni program SD – odgovornost za spremembe	Volilni program
2008–2012	Liberalna demokracija Slovenije (LDS)	LDS	Prihodnost je v dobrih ljudeh in mladih očeh	Volilni program
2008–2012	Zares	Zares	Volilni program stranke 2008–2012 – Zares za novo politiko	Volilni program
2008–2012	Demokratska stranka upokojencev Slovenije	DeSUS	Skupaj bomo uspeli - Socialna država je temeljna vrednota za prijazno Slovenijo	Volilni program

Vir: Kustec Lipicer in Cugmas (2011; 2011a).

10.2 Obseg in vsebina volilnih dokumentov

Obseg sedmih javnopolitičnih področij je glede na celotne dokumente predstavljen v spodnji tabeli (glej tabelo 10.2). Volilni dokumenti koalicijskih strank imajo zelo različen obseg, izstopa predvsem program stranke LDS 2008, katere dokument obsega 3649 stavkov. Dve največji stranki imata sorazmerno podoben obseg dokumentov, najkrajši volilni dokument pa je na volitvah 2004 predstavila stranka SLS. Koalicijske stranke so za volitve 2004 skupaj imele veliko manj obsežne volilne dokumente kot koalicijske stranke za volitve 2008.

Tabela 10.2: Struktura volilnih programov slovenskih parlamentarnih strank in koalicijskih pogodb v obdobju 2004–2012 glede na obseg sedmih področij javnih politik (%)

Program	Število stavkov	Mednarodni odnosi (%)	Svobosčine in demokracija (%)	Politični sistem (%)	Gospodarstvo (%)	Blaginja in kakovost življenja (%)	Družbeni odnosi (%)	Družbene skupine (%)
SDS 2004	1972	7,51	4,61	37,02	23,93	12,52	6,08	8,32
NSi 2004	1530	6,60	5,16	18,76	35,62	12,55	10,59	10,72
DeSUS 2004	254	8,27	11,02	14,57	29,92	22,05	7,09	7,09
SLS 2004	195	8,21	4,62	20,51	27,69	14,87	8,21	15,90
Koalicijska pogodba 2004	1382	7,96	3,69	31,55	35,17	9,55	4,63	7,45
LDS 2008	3649	5,51	7,65	9,67	42,94	16,03	8,08	10,11
SD 2008	1802	4,27	7,38	21,59	33,35	16,37	5,83	11,21
DeSUS 2008	363	9,64	9,64	17,63	21,76	22,59	5,51	13,22
Zares 2008	329	2,43	10,94	9,12	41,03	25,53	2,74	8,21
Koalicijska pogodba 2008	1340	4,10	6,12	28,06	30,75	12,99	7,84	10,15
Povprečen obseg v volilnih dokumentih	1261,75	7,51	8,64	18,39	28,30	19,10	7,73	10,32

Vir: Kustec Lipicer in drugi (2011; 2012a).

Za analizo obsega in vsebine volilnih dokumentov bomo uporabili podatke, ki so pridobljeni s kodiranjem programov po postopku, ki je predpisan po protokolu mednarodnega projekta MARPOR (več o tem Volkens in drugi 2011, 2; Budge in Laver 1986). Analizirali bomo vsebine dokumentov, ti rezultati pa nam bodo omogočili primerjavo med vsebinami.

Osredotočili se bomo na sedem področij javnih politik, ki so členjene še z nizom 57 t. i. javnopolitičnih preferenc²¹:

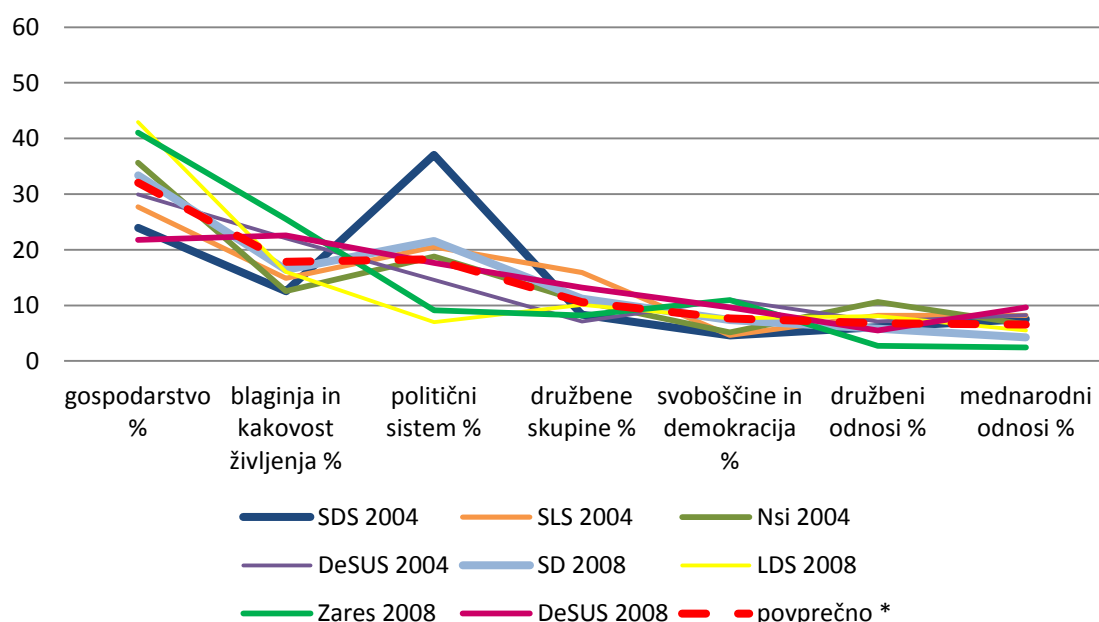
- področje mednarodnih odnosov: kategorija zajema deset kod, med katerimi najdemo: zunanje odnose, odnos do vojske, miru, antiimperializem, odnos do evropske skupnosti in sosednjih držav;
- področje svoboščin in demokracij zajema štiri kode, in sicer odnos do svobode in človekovih pravic, demokracije in ustavnosti;
- področje političnega sistema zajema pet kod: (de)centralizacija, vladna in administrativna učinkovitost, politična korupcija, politična oblast;
- področje ekonomije/gospodarstva predstavlja največjo skupino, v kateri je 16 kod: tržno gospodarstvo, vzpodbude ekonomiji, regulacija trga, zaščita trga, tehnologije in infrastruktura, nacionalizacija, gospodarska ortodoksnost, trajnostni razvoj itd.;
- področje blaginje in kakovosti življenja zajema sedem kod: okolje, kultura, zdravje, šolstvo in šport, država blaginje in socialna zaščita;
- področje družbenih odnosov zajema osem kod: nacionalne ideje, religija, zakon in red, multikulturalizem, družina;
- področje družbenih skupin zajema šest kod, kjer so vključene javnopolitične vsebine, kot so delavci, srednji sloj, strokovnjaki, kmetijstvo, neekonomske demografske skupine (ženske, upokojenci, mladi in odrasli srednjih let) in manjšine (invalidi, istospolno usmerjeni, priseljenci) (Volkens 2002; Volkens in drugi 2011).

Predstavljene deleže (glej tabelo 10.2), ki pripadajo posameznim javnopolitičnim področjem, smo za boljšo primerjavo prikazali z linijskim grafom 9.1 (podobno kot v

²¹ Volilni programi so bili kodirani natančneje po 57 javnopolitičnih preferencah, delo vlade pa le po 7 javnih politikah, zato bomo pri analizi upoštevali primerjave le po sedmih javnih politikah in ne podrobneje.

Kustec Lipicer in drugi 2011). V linijskih grafih je na vodoravni osi navedenih sedem področij javnih politik, na navpični osi pa so deleži teh področij javnih politik glede na celotno vsebino posameznega dokumenta. Profil oz. strukturo dokumentov predstavljajo črte ali krivulje, ki povezujejo točke posameznih področij. In sicer, višje kot so krivulje, bolj je zastopano posamezno področje. V nadaljevanju bodo volilni programi posameznih političnih strank prikazani z enako barvo in odebeljeni glede na dobljene glasove na volitvah (več kot je imela stranka glasov, bolj je krivulja odebeljena), kar bo služilo predvsem za boljšo preglednost in neposredno primerljivost.

Graf 10.1: Primerjava kod glede na sedem področij javnih politik analiziranih volilnih programov političnih strank in povprečen volilni program

* Povprečna vrednost posameznih javnopolitičnih področij v vseh volilnih dokumentih

Vir: Kustec Lipicer in drugi (2011).

Uvodoma nas zanima razmerje med številom kod v volilnih dokumentih glede na sedem izpostavljenih področij javnih politik. V grafu 10.1 smo prikazali javnopolitična področja v volilnih programih, ki si sledijo hierarhično od najpomembnejšega do najmanj pomembnega (glede na % obsega). Opazimo lahko, da je najpomembnejše področje gospodarstvo, saj ima v skoraj vseh volilnih dokumentih največji obseg, z izjemo programa stranke SDS 2004, ki tukaj najbolj odstopa in je največjo pozornost namenila političnemu sistemu. Obratno vidimo pri programih Zares 2008 in LDS 2008,

ki sta najmanj pozornosti namenila političnemu sistemu. Visok delež obsega ima tudi področje blaginje in kakovosti življenja, kjer so med dokumenti sicer razlike, vendar ne tolikšne kot pri gospodarstvu in političnem sistemu. Strukturno so volilni dokumenti na teh dveh področjih tudi najbolj oddaljeni drug od drugega. Nekoliko manjši odstotek imajo javnopolitične preference, ki spadajo v področje svoboščin in demokracije; tukaj so v ospredju človekove pravice in ustavne spremembe. Mednarodni odnosi, svoboščine in demokracija ter družbeni odnosi so na zadnjih treh mestih, kar pomeni, da so jim stranke v volilnih dokumentih namenile najmanj pozornosti, to je od 3 do 15 % obsega celotnih dokumentov. Generalno gledano so si volilni dokumenti tudi najbližje na omenjenih treh področjih. Ta področja zajemajo javnopolitične preference, kot so vojska, Evropska unija, kmetijstvo, delovna sila, manjšine, red in mir, policija, upokojenci in mladi.

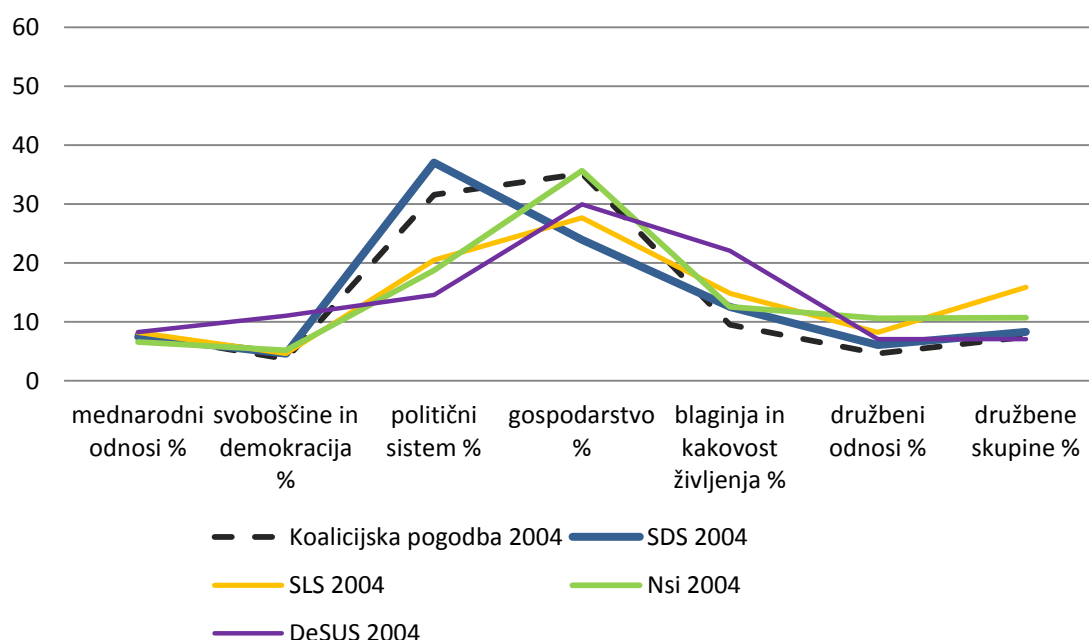
Poleg volilnih dokumentov vseh osmih političnih strank je v grafu 10.1 prikazano tudi povprečje, ki smo ga sestavili iz vseh analiziranih volilnih dokumentov. V povprečnem programu najbolj izstopa področje gospodarstva, ki zajema dobrih 30 odstotkov celotnega dokumenta, področji političnega sistema in blaginje ter kakovosti življenja sta približno enako zastopani, okrog 18 %, medtem ko so ostala področja omenjena redkeje in v podobno manjšem obsegu. Najmanj pozornosti imata področji mednarodnih odnosov in družbenih odnosov, kar pomeni, da jih stranke smatrajo kot najmanj pomembne javne politike in se z njimi ukvarjajo tudi v najmanjšem obsegu. Če primerjamo posamezne volilne dokumente s povprečnim, ugotovimo, da so si dokumenti med seboj precej podobni. Najbolj se od povprečne linije oddaljujeta volilna programa stranke SDS 2004 in LDS 2008, najbližje povprečnemu programu pa je volilni program stranke SD 2008, saj se krivulji skoraj prekrivata.

10.3 Primerjava med volilni dokumenti in koalicijskima pogodbama

Z linijskima grafoma 10.2 in 10.3 smo ponazorili primerjave med vsebinami v volilnih dokumentih in koalicijskima pogodbama za posamezen mandat. V koalicijski pogodbi 2004–2008 je največji poudarek na področjih gospodarstva in političnega sistema, predvsem zaradi vstopa Slovenije v EU in sprememb, ki jih je Slovenija morala sprejeti pred tem (tu gre predvsem za uvedbo evra in sprejetja evropske zakonodaje v nacionalni pravni red). Zelo malo pozornosti so stranke v koalicijski pogodbi namenile področjem svoboščin in demokracije, prav tako tudi družbenim odnosom in družbenim skupinam, ki pa so že na splošno v volilnih dokumentih omenjene redkeje. Do največje podobnosti

med obsegom vsebin v predvolilnih dokumentih in koalicijski pogodbi v prvem obdobju prihaja s stranko SDS, čeprav tudi tukaj nastajajo razlike. Te so vidne predvsem na področju gospodarstva, ki mu je SDS 2004 namenil nekoliko manj pozornosti, kot pa ima to področje v koalicijski pogodbi. Področje političnega sistema pa je nasprotno v volilnem dokumentu SDS omenjeno v precej večjem obsegu kot v dokumentih drugih strank, posledica tega pa je bilo, da je stranka tudi prevzela ministrstvo za javno upravo. V ostalih petih točkah sta dokumenta identična, torej prihaja do enakega obsega omenjanja.

Graf 10.2: Primerjava kod sedmih področjih javnih politik v volilnih programih koalicijskih strank 2004 in v koalicijski pogodbi 2004–2008

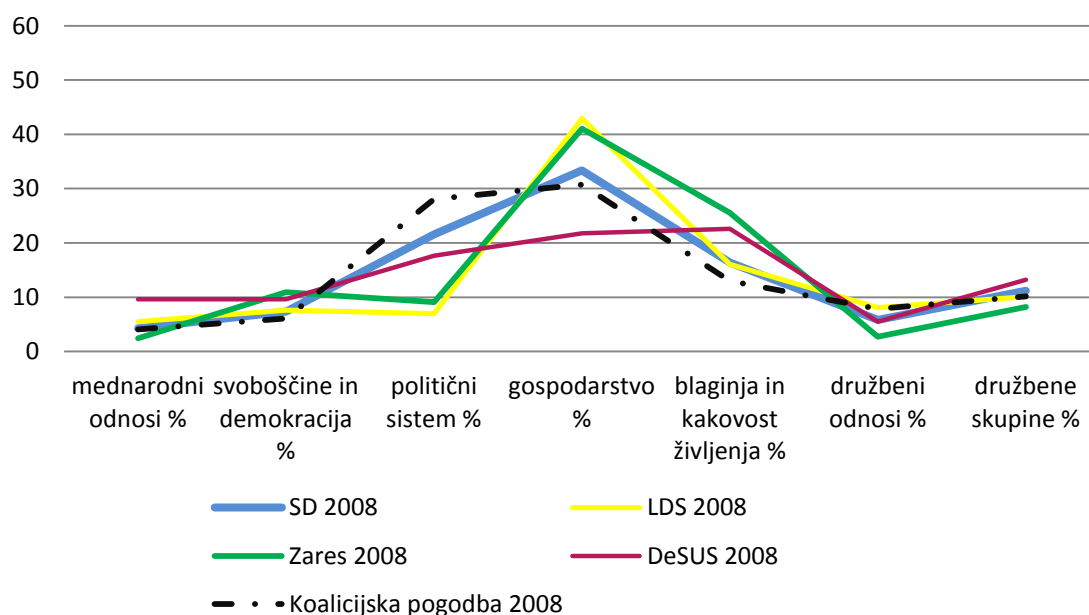

Vir: Kustec Lipicer in drugi (2012a).

Največje razlike med koalicijsko pogodbo in ostalimi štirimi volilnimi dokumenti se kažejo na področjih političnega sistema in gospodarstva, manjše, čeprav še vedno vidne, pa so razlike tudi na drugih področjih, najmanj pa na področju mednarodnih odnosov, ki ima tudi zelo majhen obseg omenjanja. Zanimivo je, da so večinoma v koalicijski pogodbi vsa področja, z izjemo političnega sistema in gospodarstva, omenjena v manjšem obsegu, kot pa so jih omenjale politične stranke v svojih volilnih dokumentih. Politичne stranke so tako v koalicijski pogodbi tem področjem namenile še manj pozornosti.

Ob primerjavi koalicijske pogodbe za mandatno obdobje 2008–2012 z volilnimi dokumenti, pripravljenimi za državnozborske volitve 2008 (graf 10.3), dobimo podobno sliko kot mandat prej. Volilni program zmagovalne stranke SD 2008, katere predsednik je bil mandatar vlade, je izjemno blizu koalicijski pogodbi, ki je bila podpisana. Do razlik prihaja le na področju političnega sistema. Drznemo si trditi, da sta dokumenta še bližje kot v primerjavi med vodilno stranko in koalicijsko pogodbo zgoraj.

Graf 10.3: Primerjava volilnih programov koalicijskih strank 2008 in koalicijske pogodbe

Vir: Kustec Lipicer in drugi (2012a).

Politične stranke so si ideološko sicer različne, vendar med njimi ostajajo očitne podobnosti: volilna dokumenta LDS 2008 in Zares 2008 sta skoraj identična, predvsem kar se tiče področij političnega sistema, ki ima v obeh dokumentih zelo majhen obseg (le okrog 10 % celotnega dokumenta), in gospodarstvo, ki pa ima nasprotno kot prejšnje področje največji obseg, to je preko 40 % celotnega dokumenta. Področji družbene skupine in svobosčine ter področje demokracija so prav tako zelo skladni, imajo pa relativno nizek obseg. Največje nasprotje s koalicijsko pogodbo pa ta dva programa kažeta ravno v točkah političnega sistema in gospodarstva. Na drugi strani pa imamo stranki SD in DeSUS, ki sta si programske zelo sorodni na področju svobosčin in demokracije ter družbenih vsebin, precej sta blizu tudi v političnem sistemu. Razlike med programoma se kažejo v gospodarstvu in blaginji ter kakovosti življenja. Zadnje je v volilnem dokumentu DeSUS-a zavzelo tudi največji obseg (gre za preference, kot so:

položaj upokoјencev ter okrepitev socialne države, javno zdravstvo in javno šolstvo), kar sovпада z dejstvom, da je ta politična stranka v vladi vodila ministrska področja okolja in prostora, dela, družine in socialnih zadev ter zdravja.

Koalicijske pogodbe imajo za mandat 2004–2008 kot tudi 2008–2012 podoben obseg (glej tabeli 10.2 in 10.3). Do skladnosti med obsegom vsebin v volilnih dokumentih in koalicijsko podobo prihaja v obrobniх javnopolitičnih področjih, torej v mednarodnih odnosih, svoboščinah in družbenih vsebinah, ki imajo najmanjši obseg kod v skoraj vseh dokumentih. V področjih, ki so zastopana v večjem obsegu, pa se med dokumenti kažejo precejšnje razlike. Izpostavimo lahko predvsem področje političnega sistema, ki je v vseh volilnih dokumentih omenjeno v precej manjšem obsegu kot pa kasneje v koalicijski pogodbi. Področja, ki že imajo najmanjši obseg omenjanja, imajo v obeh koalicijskih pogodbah še nižji delež. Za človekove pravice in blaginjo ter kakovost življenja bi pričakovali, da jim bodo v koalicijskih pogodbah namenili znatno več pozornosti.

10.4 Delo vlade in koalicijske pogodbe

V tabeli 10.3 imamo predstavljeno strukturo in obseg obeh koalicijskih pogodb in dela vlade za obe vladni koaliciji, ki sta svoje delo opravljali v obdobju od 2004 do začetka leta 2012, ko je bila predsedniku vlade Borutu Pahorju izglasovana nezaupnica in je vlada predčasno končala svoj mandat. Predčasno končanje vlade je imelo za posledico tudi manjše število rednih in izrednih sej. Vlada Boruta Pahorja je imela 237 sej, vlada Janeza Janše obdobje pred tem pa 310 sej. Delo vlade smo ponazorili z analizo sporočil za javnost s sej vlade, ki so dostopna na spletni strani Vlade RS (Vlada RS 2004–2012). Iz sporočil za javnost smo ugotovili, kateri zakoni, podzakonski akti, amandmaji so se na sejah sprejeli, kakšne kadrovske menjave je vlada opravila, kako so potekali odnosi z državami EU in tretjimi državami. S pomočjo teh informacij smo v sporočilih za javnost identificirali/poiskali kode sedmih javnopolitičnih področij, kot je bilo to predhodno opravljeno za koalicijske pogodbe in volilne dokumente (več o tem tudi v Kustec Lipicer in drugi 2011). Pri kodiranju smo se osredotočili le na sedem javnopolitičnih področij in ne podrobneje na 57 javnopolitičnih preferenc (kot je to bilo storjeno za volilne dokumente in koalicijske pogodbe v Kustec Lipicer in drugi 2011).

Tabela 10.3: Struktura koalicijskih pogodb 2004 in 2008 ter dela vlade v obdobju 2004–2012 glede na obseg sedmih področij javnih politik (%)

	Število stavkov	Mednarodni odnosi	Svobosčine in demokracija	Politični sistem	Gospodarstvo	Blaginja in kakovost življenja	Družbeni odnosi	Družbene skupine
Delo vlade 2004–2008	15366	4,74	3,21	22,53	37,96	14,27	11,2	6,09
Koalicijska pogodba 2004–2008	1382	7,96	3,69	31,55	35,17	9,55	4,63	7,45
Delo vlade 2008–2012	17973	4,86	1,44	12,16	48,24	16,78	10,82	5,7
Koalicijska pogodba 2008–2012	1340	4,1	6,12	28,06	30,75	12,99	7,84	10,15

Vir: Izračuni na podlagi podatkov iz Cugmas (2012) in Kustec Lipicer in drugi (2012a).

Konkretno smo številke, ki so zapisane v tabeli 10.3 ponazorili z linijskimi grafi, za boljšo preglednost, kot je bilo to storjeno že za volilne dokumente in koalicijske pogodbe (delo vlade predstavlja črtkana modra črta).

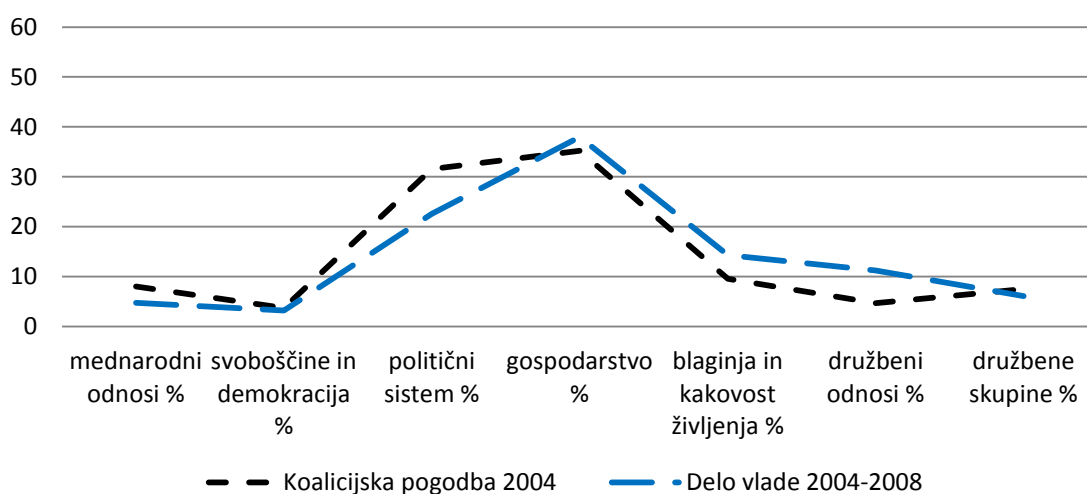
10.4.1 Primerjava med delom vlade in koalicijsko pogodbo v obeh mandatnih obdobjih

V grafu 10.4 je prikazana primerjava med delom vlade v obdobju 2004–2008 in koalicijsko pogodbo, ki je bila podpisana za to obdobje. Iz podatkov, ki smo jih pridobili s kodiranjem sporočil za javnost (Kustec Lipicer in drugi 2011), lahko ugotovimo, da je vlada skozi svoj mandat najbolj poudarjala gospodarsko področje, kar je mogoče pojasniti s tem, da se je Slovenija v tem času pripravljala na sprejetje evropske valute in morala svoj gospodarski pravni red prilagoditi evropskemu. Skozi analizo dela vlade po letih (glej prilogo A graf A.1) smo ugotovili, da je vlada v prvem letu svojega mandata več pozornosti namenila področju političnega sistema, v tem obdobju je namreč prišlo do mnogih kadrovskega menjav. Vlada se je v tem letu tudi zelo malo, v primerjavi z drugimi področji, posvečala blaginji v državi, človekovim pravicam in družbenim skupinam. Predvsem preference človekovih pravic in demokracije imajo na splošno zelo nizek delež, 0–5 odstotkov. Medtem, ko je bilo v tem mandatu ukvarjanje z vzpostavitvijo in ohranjanjem socialne države izjemno nizko

in je delež vseh javnopolitičnih področij padal, pa je do leta 2008 raslo ukvarjanje s področjem gospodarstva (glej prilogo A graf A.1).

Politične stranke, ki so sestavljale koalicijo 2004–2008, so po ugotovitvah strokovnjakov (Kustec Lipicer in drugi 2011, 103-109) zastopane v treh večjih skupinah: v politično-sistemski, gospodarski, kot tudi skupini, ki se osredotoča na družbene vsebine²². Če to ugotovitev primerjamo z našimi ugotovitvami, ki smo jih dobili pri analizi dela vlade, lahko rečemo, da prevladuje predvsem gospodarstvo, prav tako pa je tudi področje političnega sistema zastopano visoko, medtem ko je področje družbenih vsebin skozi delo vlade na skoraj najnižji ravni. Tudi politične stranke, ki spadajo v to področje (torej SLS in DeSUS) v svojih volilnih dokumentih niso veliko pozornosti posvečale tem področjem.

Graf 10.4: Primerjava med sedmimi javnopolitičnimi področji dela vlade (povprečno delovanje vlade) in koalicijske pogodbe za obdobje 2004–2008

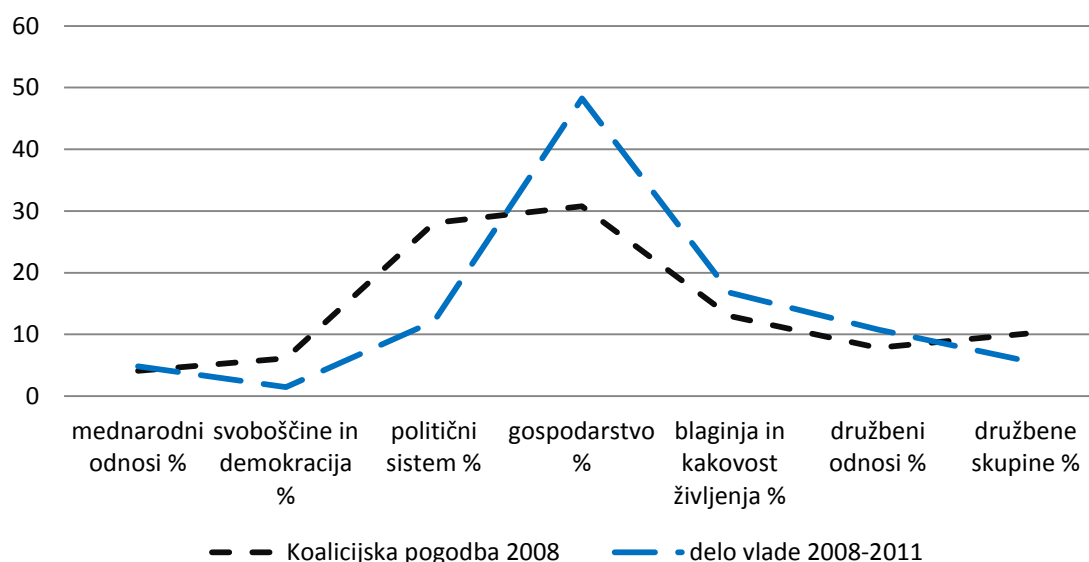
Vir: Izračuni na podlagi podatkov iz Cugmas (2012) in Kustec Lipicer in drugi (2012a).

Primerjava med koalicijsko pogodbo in delom vlade 2004–2008 pokaže, da prihaja do močne skladnosti glede na obseg področij v dokumentih. Nekoliko izstopa politični sistem, saj vlada v svojem delu ni namenila toliko pozornosti, kot je bilo predvideno, in nasprotno, več pozornosti je namenila blaginji ter kakovosti življenja in družbenim odnosom, kot je bilo predvideno v koalicijski pogodbi 2004–2008.

²² Strokovnjaki (Kustec Lipicer in drugi 2011, 100-109) so na podlagi analize 23 volilnih dokumentov političnih strank, ki so kandidirale na državnozborskih volitvah 2004 in 2008, prikazali primerjavo in po podobnosti razvrstitev v štiri večje skupine: politično-sistemska, gospodarska, osredotočenost na družbene skupine in socialno-tematska skupina.

Podobno primerjavo, kot smo jo prikazali za mandatno obdobje 2004–2008, bomo opravili tudi za naslednje obdobje, 2008–2012. Po profilu (Kustec Lipicer in drugi 2011, 100-109) tukaj prevladujejo politične stranke in njihovi volilni dokumenti, ki jih lahko klasificiramo predvsem v gospodarsko skupino. To lahko potrdimo z vsebinami ki prevladujejo v delu vlade. Občutno prevladuje obravnava področij gospodarstva, ukvarjanje s temi tematikami je skozi leta drastično rastlo (glej prilogo A graf A.2), ukvarjanje s področjem političnega sistema pa iz leta v leto padalo. Na drugi strani pa dalje ugotavljamo, da je v vseh treh letih dela vlade obravnavanje področja blaginje in kvalitete življenja v povprečju bilo razmeroma visoko, koalicijske stranke so se tako v večji meri ukvarjale s socialno državo kot v predhodnem mandatu. Podobno kot v mandatu prej, se je vlada izjemno malo ukvarjala s človekovimi pravicami in demokracijo, delež tega področja znaša povprečno pod 5 odstotki, tudi mednarodni odnosi niso bili v ospredju, na tem področju prevladujejo javne politike s področja vojske in pomoči tretjim državam. Ta področja so na splošno omenjena v zelo okrnjeni obliki.

Graf 10.5: Primerjava med sedmimi javnopolitični področji dela vlade in koalicijsko pogodbo 2008–2012

Vir: Izračuni na podlagi podatkov iz Cugmas (2012) in Kustec Lipicer in drugi (2012a).

Primerjava med delom vlade 2008–2012 in koalicijsko pogodbo nam jasno pokaže, da je skladnost med tema enotama analize je precej visoka, vendar manjša kot v prejšnjem mandatu, najnižja skladnost pa je v primeru gospodarstva. Ta se kaže predvsem na

področjih, ki so že v osnovi v dokumentih zastopane v majhnem obsegu. Če pa pogledamo področji z največjim obsegom, pa ugotovimo, da izstopa predvsem politični sistem (bolj očitno kot v prejšnjem mandatu), saj je koalicijska pogodba predvidela mnogo več vsebin (nad 20 % več vsebin), ki so se dotikale tega področja. In če smo v prejšnjem poglavju ugotovili, da se volilni dokumenti precej skladajo s koalicijsko pogodbo, pa zdaj ugotavljamo nasprotno. Vzrok temu lahko iščemo v gospodarski krizi, saj politične stranke ob izvolitvi še niso vedele, da bo ta imela takšne posledice na gospodarstvo, socialo in nenazadnje na same politične odločitve in je zato bilo potrebno dnevne rede prilagajati sami situaciji, ki je nastala v državi. Prav tako pa je spremembo načrtanih politik povzročil tudi odhod posameznih ministrov in nenazadnje političnih strank iz koalicije. Pozitivno je, da so blaginja in kakovost življenja ter družbeni odnosi dosegli večji delež omenjanja, kot pa smo ga identificirali v koalicijski pogodbi.

10.5 Primerjava skladnosti vsebine med vsemi tremi vrstami enot analize

V nadaljevanju bo prikazana še primerjava vsebine med vsemi tremi vrstami enot analize, ki smo jih pravkar predstavili, ocenili pa bomo tudi, kolikšna je skladnost oz. kongruenca med volilnimi dokumenti, koalicijskimi pogodbami in kasnejšim delom vlade (sporočila s sej vlade).

V prvem mandatnem obdobju (2004–2008) (glej prilogo B graf B.1) prihaja do visoke skladnosti med vsebinami v vseh dokumentih v treh točkah, na področju mednarodnih odnosov, svoboščin in demokracije ter družbenih skupin, kar pomeni, da se je obseg teh vsebin pojavil tudi v koalicijski pogodbi in nadalje v delu vlade. Vzrok za tako visoko skladnost lahko iščemo v dejstvu, da imajo ta področja najmanjši delež obsega, kar pomeni, da se je tem področjem posvečalo najmanj pozornosti in torej med njimi obstaja najmanjša absolutna razlika. Največjo skladnost z delom vlade ima volilni dokument stranke NSi, saj sta krivulji skoraj povsem identični, je pa v njihovem volilnem dokumentu možno zaslediti tudi vseh 57 javnopolitičnih preferenc (Manifesto Project Database 2013). Zelo odstopajo javnopolitična področja v volilnem dokumentu največje koalicijske stranke SDS, ki je prav tako vključila v volilni dokument vse analizirane javnopolitične preference, vendar v znatno večjem obsegu. Z zelo skromnim obsegom posameznih javnopolitičnih področij pa izstopa volilni dokument stranke DeSUS, ki v volilnem dokumentu ni omenjala zunanjih odnosov in Evropske unije, pač pa le vojsko, ki sicer tudi spada v to področje; na področju družbenih skupin pa niso

omenjali kmetijstva in družbenih skupin, ki spadajo v srednji razred in privilegiranih skupin.

Če podobno primerjavo pojasnimo še za mandatno obdobje 2008–2012 (glej Prilogo B Graf B.2), ugotovimo, da se koalicijski pogodbi s svojim volilnim dokumentom najbolj približa vodilna stranka SD, kar smo že izpostavili zgoraj, saj sta krivulji skoraj identični. Do majhne razlike prihaja na področju političnega sistema, saj je v koalicijski pogodbi temu področju dan nekoliko večji poudarek kot pa je v volilnem dokumentu stranke SD. Volilni dokumenti ostalih političnih strank se presenetljivo v veliki meri razlikujejo od koalicijske pogodbe. Primerjava z delom vlade, ki so ga te stranke kasneje opravljale, pa pokaže, da so tri stranke bližje delu vlade kot koalicijski pogodbi, ki so jo podpisale. Izstopa program stranke DeSUS, podobno kot se je zgodilo v prejšnjem mandatnem obdobju.

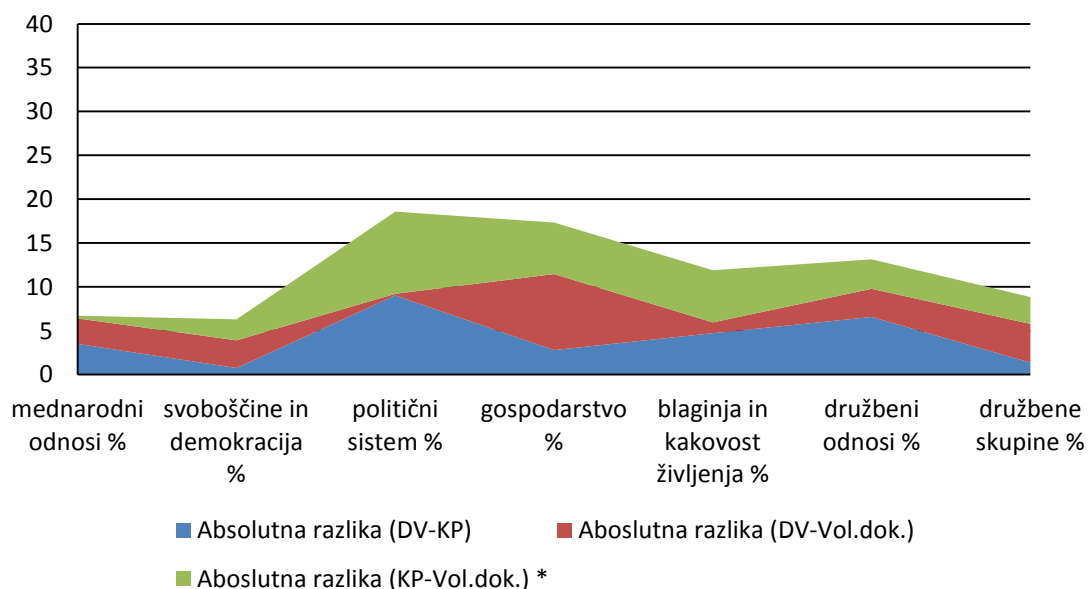
Še natančneje pa bomo skladnost med dokumenti prikazali s ploščinskimi grafi. Izračunali smo absolutno razliko (izrazili jo bomo z odstotnimi točkami) med deleži, ki pripadajo vsakemu javnopolitičnemu področju med dvema enotama analize (med povprečnim volilnim programom in koalicijsko pogodbo – zelena površina, med povprečnim volilnim programom in delom vlade – rdeča površina in med koalicijsko pogodbo in delom vlade - modra površina). S primerjavo površin bomo ugotavljali, ali je skladnost med koalicijsko pogodbo in delom vlade večja kot med volilnimi dokumenti in delom vlade. Namreč, večja kot je površina med dvema dokumentoma, nižja je stopnja skladnosti, torej, večje so razlike med deleži, ki pripadajo posameznemu področju.

V grafu 10.6 imamo prikazane absolutne razlike med dokumenti za prvo mandatno obdobje. Najmanjša razlika in s tem najvišja skladnost je med volilnimi dokumenti in delom vlade in znaša slabih 24²³ odstotnih točk. Med tema dokumentoma je precejšnja razlika vidna na področju gospodarstva, katerega obseg je skoraj povsod največji, pri čemer pa je omenjanje tega področja nekoliko večje v povolilnem delu vlade (glej tabelo 10.3 in graf 10.7). Pri ostalih področjih so absolutne razlike manjše, segajo do okrog 4,5 odstotne točke. To so področja, ki imajo v obeh dokumentih relativno nizek obseg omenjanja. Na področju političnega sistema pa je nastalo območje najvišje

²³ Gre za absolutno razliko v obsegu posameznega področja med volilnimi dokumenti in delom vlade.

stopnje skladnosti, saj razlika znaša le 0,19 odstotne točke, kljub temu da ima področje velik obseg omenjanja.

Graf 10.6: Razlika v obsegu sedmih javnopolitičnih področij v posameznih enotah analize za obdobje 2004–2008

* Legenda predstavlja absolutno razliko v obsegu posameznega področja v vseh enotah analize: DV-KP – absolutna razlika v obsegu posameznega področja med delom vlade in koalicijsko pogodbo; DV-Vol. dok. – absolutna razlika v obsegu posameznega področja med delom vlade in povprečjem vseh volilnih dokumentov; KP-Vol. dok. – absolutna razlika v obsegu posameznega področja med koalicijsko pogodbo in povprečjem vseh volilnih dokumentov.

Vir: Izračuni na podlagi podatkov iz Cugmas (2012); Kustec Lipicer (2012a); baze podatkov Manifesto Project Database (2013).

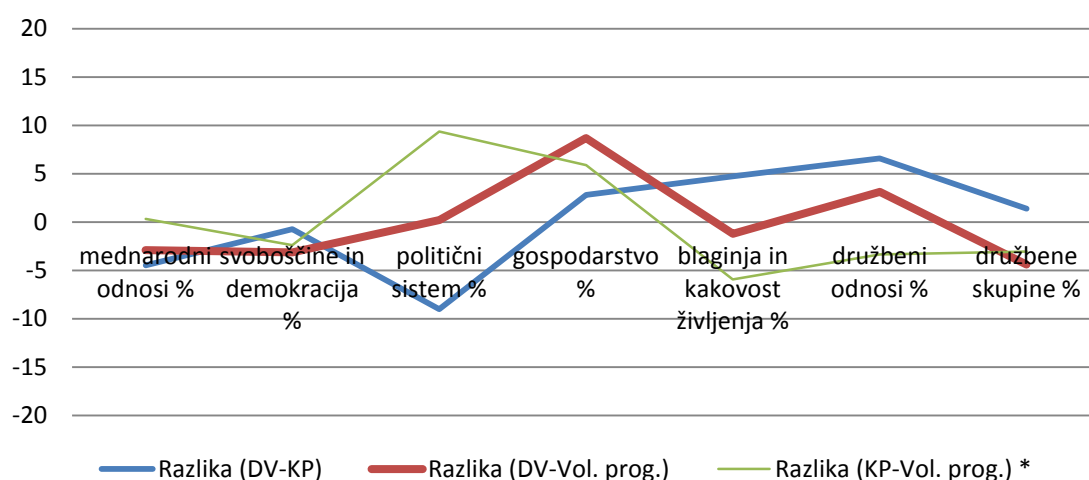
Največje razlike, ki se prevajajo v najnižjo stopnjo skladnosti, nastajajo med koalicijsko pogodbo in volilnimi dokumenti in znašajo slabih 31²⁴ odstotnih točk. Najbolj očitne razlike v obsegu omenjanja se pokažejo na področju političnega sistema, pri čemer je v koalicijski pogodbi delež omenjanja tega področja bistveno večji kot v volilnih dokumentih (glej graf 10.7). Med tema dokumentoma prihaja do precejšnjih razlik tudi na področju gospodarstva, predvsem zaradi odklonov, ki so se pokazali pri volilnem dokumentu stranke SDS in na področju blaginje ter kakovosti življenja, ki ji je mnogo večjo pozornost v svojem volilnem dokumentu namenila stranka DeSUS. V koalicijski

²⁴ Gre za absolutno razliko v obsegu posameznega področja med koalicijsko pogodbo in volilnimi dokumenti.

pogodbi je področje gospodarstva omenjeno v večjem obsegu kot v volilnih dokumentih, delež blaginje pa je višji v volilnih dokumentih. Pri ostalih področjih razlike niso tako očitne, kar je posledica majhnega deleža pojavljanja. Najmanjše so na področju mednarodnih odnosov, kjer je največja stopnja skladnosti.

Skozi primerjavo koalicijske pogodbe in dela vlade pa ugotovimo, da se nasprotno kot v zgornjih dvojicah največja neskladnost pokaže pri političnem sistemu, znaša dobrih 9²⁵ odstotnih točk, in se presenetljivo v večjem obsegu omenja v koalicijski pogodbi kot pa skozi delo vlade (glej tabelo 10.3 in graf 10.7). Tudi na področju družbenih odnosov in blaginje ter kakovosti življenja so opazne precejšnje razlike in oboje se v večji meri pojavlja skozi delo vlade.

Graf 10.7: Razdalje med volilnimi dokumenti, koalicijsko pogodbo in delom vlade v obdobju 2004–2008²⁶

* Legenda predstavlja razliko v obsegu posameznega področja v vseh enotah analize: DV-KP – razlika v obsegu posameznega področja med delom vlade in koalicijsko pogodbo; DV-Vol. dok. – razlika v obsegu posameznega področja med delom vlade in povprečjem vseh volilnih dokumentov; KP-Vol. dok. – razlika v obsegu posameznega področja med koalicijsko pogodbo in povprečjem vseh volilnih dokumentov.

Vir: Izračuni na podlagi podatkov iz Cugmas (2012); Kustec Lipicer (2012a); baze podatkov Manifesto Project Database (2013).

²⁵ Gre za absolutno razliko v obsegu posameznega področja med koalicijsko pogodbo in delom vlade.

²⁶ Grafa 10.7 in 10.9 predstavljata razlike, ki so se pojavile med pari dokumentov. Moder linijski graf predstavlja razliko med delom vlade in koalicijsko pogodbo, rdeč graf razliko med delom vlade in povprečnim volilnim dokumentom, zelen graf pa med koalicijsko pogodbo in povprečnim volilnim dokumentom. Krivulje so odebeljene glede na skladnost med paroma dokumentov; bolj kot je krivulja odebeljena, višja je stopnja skladnosti.

S primerjavo kod, ki smo jih pripisali posameznim javnim politikam, ugotavljamo, da je v vseh dokumentih najmanjša razlika v obsegu obravnavanja svoboščin in demokracije ter mednarodnih odnosov, absolutna razlika znaša do 3,5²⁷ odstotne točke. Ker gre za področja, za katera smo ugotovili, da zajemajo najmanjši obseg v dokumentih, nas takšna razlika oz. tako visoka stopnja skladnosti ne preseneti. Nasprotno pa večji obseg področja pomeni sorazmerno višjo razliko med dokumenti, tako je največja absolutna razlika na področju političnega sistema, kjer znaša razlika med vsemi dokumenti skoraj 9,5 odstotne točke (v večjem obsegu se pojavlja v kolektivni pogodbi) in gospodarstva, kjer je razlika 8 odstotne točke in se v večjem obsegu pojavi v delu vlade.

Graf 10.8 nam podobno kot za obdobje prej pokaže absolutne razlike, do katerih prihaja med dokumenti v obdobju 2008–2012. Največja razlika med obsegom, ki ga imajo posamezne javnopolitične vsebine se pokaže med delom vlade v mandatnem obdobju 2008–2012 in koalicijsko pogodbo, ki je bila sestavljena za ta mandat; absolutna razlika znaša dobrih 50²⁸ odstotnih točk. Do največje stopnje neskladnosti prihaja na področju gospodarstva, kjer je razlika krepko prek 17 odstotnih točk, in sicer se v mnogo večjem obsegu to področje omenja skozi delo vlade. Precejšnje razlike pa so tudi na področju političnega sistema, dobrih 15 odstotnih točk, v večjem obsegu se to področje omenja v koalicijski pogodbi (glej tabelo 10.3 in graf 10.9), kar je nenavadno, saj vlada ni izvedla vseh v kolektivni pogodbi zastavljenih ciljev. Če to primerjamo z linijskim grafom, vidimo, da sta ti dve krivulji tudi zelo neenakomerni, saj povzemata različne smeri. Na ostalih področjih so razlike sicer manjše, razen področja svoboščin in demokracije, z razliko 7 odstotnih točk. Izstopajo mednarodni odnosi, ki so najbolj skladni in imajo najmanjšo absolutno razliko, prav tako pa imajo tudi najnižji obseg.

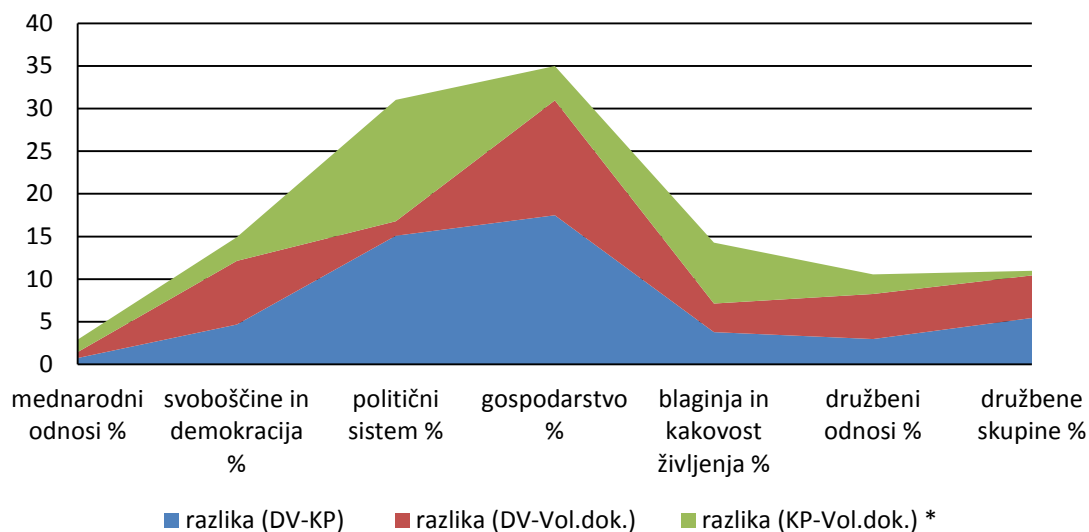
Najmanjša razlika in posledično največja skladnost pa je med koalicijsko pogodbo in volilnimi dokumenti; absolutna razlika znaša 32,5²⁹ odstotne točke. Največ razlik med tema dokumentoma je bilo na področju političnega sistema, ki se v večji meri omenja v koalicijski pogodbi in blaginje ter kakovosti življenj, ki pa se bolj omenja v volilnih dokumentih (glej graf 10.9). Presenetljivo je visoka stopnja skladnosti tudi na področju gospodarstva, kjer razlika med dokumenti znaša le 4 odstotne točke.

²⁷ Gre za absolutno razliko v obsegu posameznega področja med vsemi enotami analize.

²⁸ Gre za absolutno razliko v obsegu posameznega področja med delom vlade in koalicijsko pogodbo.

²⁹ Gre za absolutno razliko v obsegu posameznega področja med koalicijsko pogodbo in volilnimi dokumenti.

Graf 10.8: Absolutna razlika v obsegu sedmih javnopolitičnih področij v posameznih enotah analize za obdobje 2008–2012

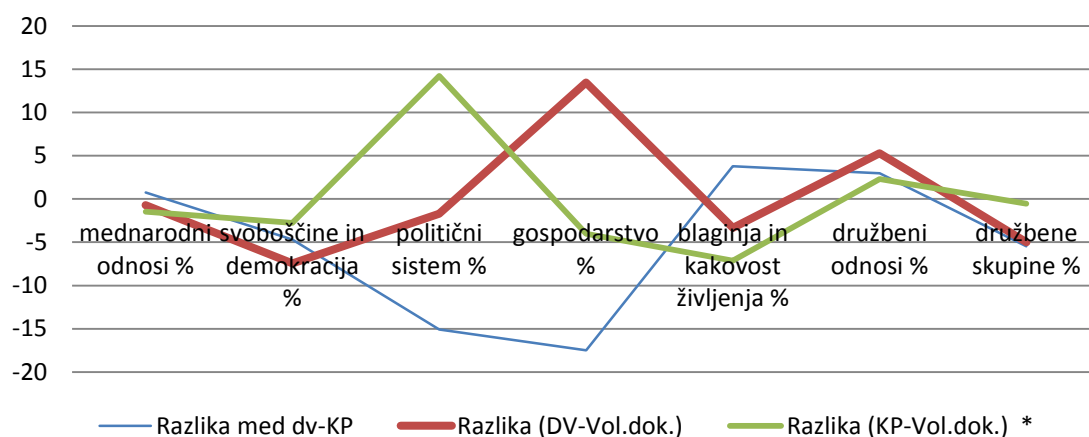
* Legenda predstavlja absolutno razliko v obsegu posameznega področja v vseh enotah analize: DV-KP – absolutna razlika v obsegu posameznega področja med delom vlade in koalicijsko pogodbo; DV-Vol. dok. – absolutna razlika v obsegu posameznega področja med delom vlade in povprečjem vseh volilnih dokumentov; KP-Vol. dok. – absolutna razlika v obsegu posameznega področja med koalicijsko pogodbo in povprečjem vseh volilnih dokumentov.

Vir: Izračuni na podlagi podatkov iz Cugmas (2012); Kustec Lipicer (2012a); baze podatkov Manifesto Project Database (2013).

Najvišja skladnost med vsemi dokumenti je na področjih mednarodnih odnosov, svobode in demokracije, družbenih odnosov in družbenih skupin, ta znaša med 0,5 in 12,5 odstotne točke. To so področja, ki imajo manjši obseg, zato je pri njih možno identificirati tako visoko skladnost. Politične stranke jim torej ne namenijo osrednjega mesta v dokumentih, večino vsebin zavzemata gospodarstvo v prvi vrsti (tudi do 50 % v nekaterih dokumentih) in politični sistem tik za tem.

Primerjava med volilnimi dokumenti in delom vlade nam poda podobne rezultate kot pri mandatu prej, razlika je očitna na področju gospodarstva, le-to se precej bolj omenja skozi delo vlade, na ostalih področjih prihaja do podobno majhnih razlik, z izjemo mednarodnih odnosov in političnega sistema, kjer so razlike najmanjše in kjer je najvišja skladnost.

Graf 10.9: Razlika med pari analiziranih dokumentov v obdobju 2008–2012

* Legenda predstavlja razliko v obsegu posameznega področja v vseh enotah analize: DV-KP – razlika v obsegu posameznega področja med delom vlade in koalicijsko pogodbo; DV-Vol. dok. – razlika v obsegu posameznega področja med delom vlade in povprečjem vseh volilnih dokumentov; KP-Vol. dok. – razlika v obsegu posameznega področja med koalicijsko pogodbo in povprečjem vseh volilnih dokumentov.

Vir: Izračuni na podlagi podatkov iz Cugmas (2012); Kustec Lipicer (2012a); baze podatkov Manifesto Project Database (2013).

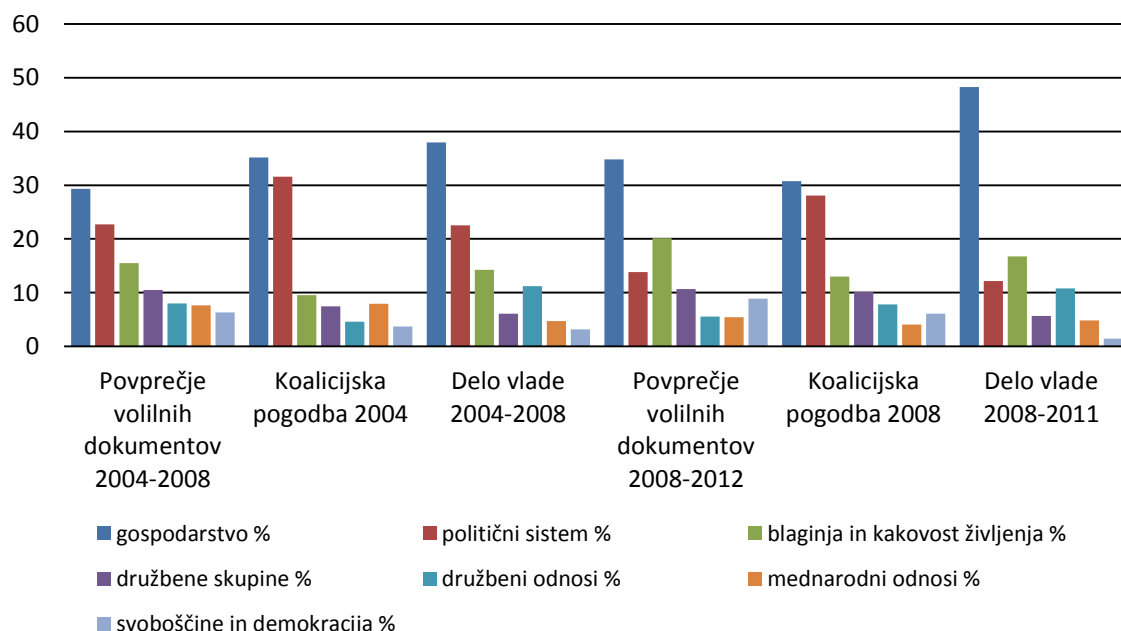
Rezultati, ki smo jih dobili na podlagi izračunov razlik med dokumenti, se med analiziranimi obdobji razlikujejo. Medtem ko je v prvem mandatnem obdobju največja skladnost med volilnimi dokumenti in delom vlade, je v drugem obdobju najvišja skladnost med koalicijsko pogodbo in volilnimi dokumenti. Obseg omenjanja področij je podoben tako med obdobji kot tudi med dokumenti. Povsod so najvišji deleži omenjanja imela področja političnega sistema in gospodarstva, najnižji delež pa mednarodni odnosi ter svobosčine in demokracija. Glede na pomembnost pretvarjanj vsebin bi bilo idealno, da bi do najvišje skladnosti prihajalo med koalicijsko pogodbo in kasnejšim delom vlade. Do visoke skladnosti sicer prihaja, vendar na področjih, katerim politične stranke ne namenjajo precejšnje pozornosti in je posledično skladnost med njimi pričakovana.

10.6 Sklepi

S pomočjo pravkar opravljene analize vsebine izbranih dokumentov smo dobili vpogled v vsebinske posebnosti v posameznih dokumentih in med njimi, prav tako smo z razčlenitvijo dokumentov ugotovili, da med njimi prihaja tako do podobnosti kot

precejšnjih razlik. Ob tem dodajamo še graf 10.10, kjer smo glede na strukturo razvrstitve kod zbrali na enem mestu vse tri vrste dokumentov za obe mandatni obdobji.

Graf 10.10: Povprečni volilni dokumenti, koalicijske pogodbe in delo vlade za obe mandatni obdobji glede na sedem javnopolitičnih področij

Vir: Izračuni na podlagi podatkov iz Cugmas (2012); Kustec Lipicer (2012a); baze podatkov Manifesto Project Database (2013).

Skozi celoten analitičen del smo se dokopali do več skupnih ugotovitev, ki jih bomo še s pomočjo grafa 10.10 strnili v spodnje vsebinsko relevantne vidike:

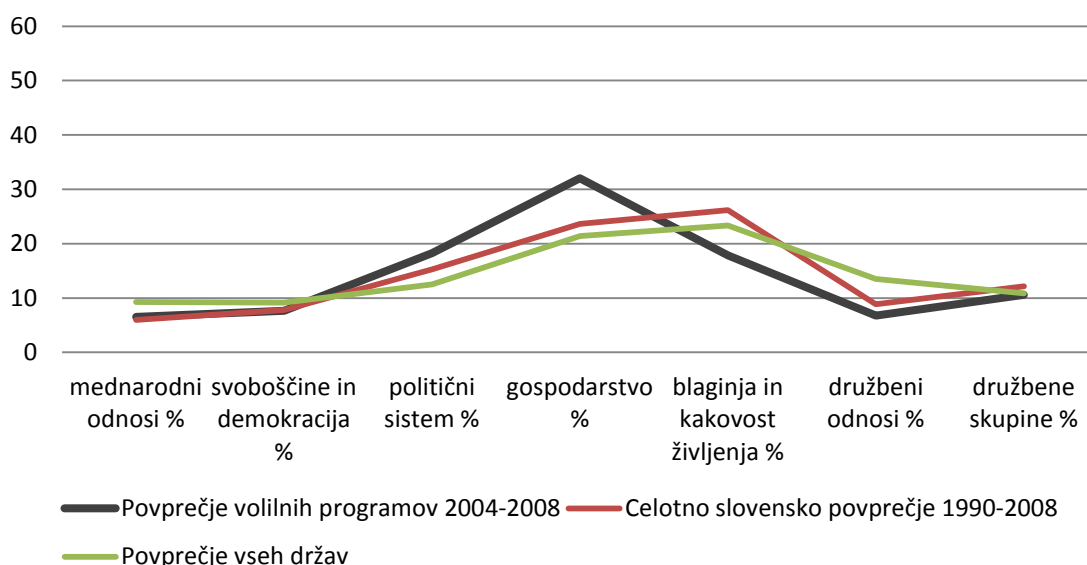
- Strukture vseh analiziranih dokumentov nam razkrivajo, da med njimi prihaja do razlikovanja po obsegu, dolžini in namenu – nekateri volilni dokumenti so bili pripravljeni izrecno za volitve, spet druge politične stranke so za ta namen uporabile svoj splošni programski dokument, prav tako pa so očitne razlike tudi v vsebinski strukturi, zato ne moremo trditi, da se dokumenti vsebinsko popolnoma prekrivajo. Generalno gledano, v prvem mandatnem obdobju prihaja do večje skladnosti med obsegom vsebin v vseh treh dokumentih, kot pa je ta v drugem mandatnem obdobju.
- V večini dokumentov se pojavlja področje gospodarstva kot najbolj obsežno (predvsem v drugem mandatnem obdobju – ta presega tudi 40 % vsebin v enem

dokumentu (glej graf 10.10)). Znotraj skupine »povprečni volilni dokumenti 2004–2008« in »2008–2012«, kjer je stranka SDS osrednjo vlogo v volilnem dokumentu dala področju političnega sistema, DeSUS 2008 pa področju blaginje in kakovosti življenja, pa prihaja do manjših odklonov, saj gospodarstvo ne odstopa tako kot v drugih primerjavah. V vseh dokumentih se v podobno majhnem obsegu pojavljajo socialno in družbeno relevantne vsebine, na najnižji točki (torej najmanjši obseg) pa imajo vsebine mednarodnih odnosov in svoboščin ter demokracije. To so področja, ki so jih stranke omenjale v manjšem obsegu in zato med njimi ni pričakovati tolikšne razlike v dokumentih.

- V mandatnem obdobju 2004–2008 je med vsemi dokumenti na področju gospodarskih in političnih vsebin večja skladnost kot pa se ta kaže za ista področja v obdobju 2008–2012; na ostalih področjih med obdobjema prihaja do podobno visoke skladnosti. V drugem mandatnem obdobju so se stranke uspele uskladiti predvsem v koalicijski pogodbi; če pa volilne dokumente teh strank primerjamo z delom v vladi, pa je skozi mandat prihajalo do vedno večjih razlik. Sklepamo lahko, da je bila to posledica odhoda nekaterih koalicijskih partneric iz vlade, s tem pa so bili onemogočeni prvotno zastavljeni cilji v volilnih dokumentih in v koalicijski pogodbi.
- Primerjava med ministrstvi, ki so jih pokrivala posamezne politične stranke s področji, ki so jim politične stranke namenile največ pozornosti v svojih volilnih dokumentih (glej tabelo 9.3), ugotovimo sledeče: politične stranke: SDS 2004, NSi 2004, SD 2008, Zares 2008 in DeSUS 2008 so v svojih volilnih programih v večini najbolj poudarile vsebine, ki so se dotikale ministrstev, ki so jih potem prevzele (npr. stranka, ki je bila pristojna za Ministrstvo za okolje in prostor ima tudi obseg področja blaginje in kakovosti življenja izjemno visok, t. j. 22,59 pri stranki DeSUS 2008; stranka ki je bila pristojna za Ministrstvo za zdravje ima zelo visok obseg omenjanja področja blaginje in kakovosti življenja, t. j. 12,52 % pri stranki SDS). Manj opazna podobnost med tematikami v volilnih dokumentih in ministrstvi se kaže pri SLS-u 2004, najmanj podobnosti pa je v volilnih dokumentih LDS-a 2008 in DeSUS-a 2008, kjer so vsebine, ki so jih pokrivala te stranke z ministrstvi, v volilnih programih zastopane v najmanjšem obsegu (npr. LDS je bil pristojen za Ministrstvo za notranje zadeve in

Ministrstvo za pravosodje, v svojem volilnem programu pa se obseg omenjanja tega področja pojavi šele na četrtem mestu z 8,08 %).

Graf 10.11: Primerjava med vsebinsko strukturo v povprečju volilnih programov 2004–2008, povprečju vseh slovenskih volilnih programov³⁰ in povprečju volilnih programov iz 50 držav

Vir: Izračuni na podlagi baze podatkov Kustec Lipicer in drugi (2011, 66) in iz Cugmas (2012).

- Če se nenazadnje posvetimo še primerjavi obsega področij v slovenskih volilnih dokumentih in stopnje kongruence, ki smo jo zaznali s povolilnim delom, z mednarodnim prostorom, spoznamo, da med povprečnim volilnim programom in volilnimi dokumenti iz drugih, zlasti pa držav Evropske unije obstaja primerljivost (glej graf 10.11). Povprečen volilni program, ki smo ga sestavili za obdobje 2004–2012 iz volilnih dokumentov koalicijskih strank, je zelo specifičen in gre na posameznih področjih v ekstreme, kar je v nasprotju s celotnim slovenskim povprečjem, ki je veliko bolj primerljiv mednarodnemu povprečju kot tudi ugotavljajo avtorji v knjigi »Volilni programi in stališča« (Kustec Lipicer in drugi 2011, 66-71). Do podobnosti s celotnim slovenskim povprečjem in povprečjem tujih držav prihaja na področjih mednarodnih odnosov, svobod in demokracije ter nekoliko pri družbenih skupinah: zopet so to področja, ki so povsod zastopana v najmanjšem obsegu. Precej velike

³⁰ Povprečju, ki je prikazan v bazi podatkov Kustec Lipicer in drugi (2011, 64), smo dodali še volilne dokumente koalicijskih strank iz leta 2004 in 2008.

razlike se kažejo na področju gospodarstva, ki je v »naših« volilnih dokumentih do 20 % bolj omenjeno kot v ostalih dveh (podobno ekstremno visoko povprečje imajo volilni programi v Kanadi in Turčiji). Prav tako do precejšnjih razlik prihaja na področju blaginje in kakovosti življenja, ki je v našem dokumentu pod povprečjem, v volilnih dokumentih iz novih članic EU, pa tudi starih demokracijah, pa je to področje veliko bolj poudarjeno (npr. na Irskem, v Luksemburgu, Veliki Britaniji in Novi Zelandiji) (Klingemann in ostali 2006, 31; Kropivnik 2012, 21; Laver in Budge 1986); področje političnega sistema ima v našem povprečnem programu zopet višji obseg, podobno kot volilni dokumenti iz Avstralije in Belgije.³¹.

ZAKLJUČEK

Rdečo nit skozi celotno magistrsko nalogo so predstavljali volilni dokumenti in politične stranke, ki smo jih postavili v osrčje demokratičnega političnega sistema. Z uporabo kvantitativne metode, t. j. analizo vsebin, smo poskušali pojasniti, da je identificiranje vsebin, ki jih politične stranke zapišejo v svoje volilne programe z implementacijo politik, ki jih te stranke potem izvajajo v povolilnem času, izjemno pomembno. Tako smo si uvodoma zadali pomembno vprašanje: *»V kolikšni meri se obseg vsebin volilnih dokumentov sklada z vsebinami v povolilnem obdobju; torej v mandatnih obdobjih 2004–2008 in 2008–2012?«* na katerega smo skušali odgovoriti s pomočjo različnih relevantnih teorij in obsežne analize vsebin. Mansergh in Thomson (2007, 311) tako poudarjata, da je ena najpomembnejših značilnosti demokratičnosti sistema močna povezava med vsebinami v volilnih dokumentih in delom izvoljenih političnih predstavnikov.

Mnogi avtorji (Pomper 1967), nenazadnje pa tudi javnost jasno izražajo, da so volilni programi mnogokrat brez pomena in nepotrebni. Do teh spoznanj jih nagovarja predvsem dejstvo, da je prvotni namen političnih strank, da s pomočjo volilnih programov poskušajo v predvolilni areni doseči zmago in dobiti boj za oblast; takšno

³¹ Ob tem je potrebno opozoriti, da so v povprečju slovenskega volilnega programa in povprečju volilnih programov iz drugih držav zbrani volilni programi vseh političnih strank, ne glede ali so bile parlamentarne ali neparlamentarne stranke in ne glede na tip volilnega programa (torej tudi ekološke, komunistične, socialdemokratske, liberalne, krščansko-demokratske, konservativne, nacionalistične, kmečke, etnične, interesne) (Kustec Lipicer in drugi 2011) in imajo tako zelo različno poudarjanje določenih tematik.

vodilo pa imajo običajno nove politične stranke, ki so t. i. »glavni paraziti« državnih struktur, ki namesto da bi predstavljale formalne institucionalne strukture, ki bi delovale v dobrobit države in večale demokratičnost sistema, predstavljajo manjšo, pogosto izbrano skupino ljudi, katerih namen je prevzem oblasti (Rupnik in Zielonka 2013, 13). Njihov namen tako ni prikazati nove inovativne javne politike oziroma rešitve za trenutno situacijo. Zaradi prisotnosti takšnih političnih strank in volilnih programov jih javnost tudi smatra kot nekaj postranskega. Dejstvo, da stranke v volilnih programih niso kreativne, ne izumljajo novih idej, ampak včasih preprosto prepisujejo program stranke, pripelje tudi do ugotovitve, da prihaja med programi in delom, ki ga te stranke izvajajo v vladi do precejšnje skladnosti. Kljub lahko trdimo, da dobro zastavljena predvolilna javnopolitična stališča in rešitve za posamezne javne politike, ki se izkažejo kot problematične, predstavljajo osnovo za uspešno implementacijo javnih politik in so kot zapisane v volilnih programih osnova predvolilnih kampanj, njihov pomen pa je opazen skozi celoten volilni cikel, torej od enih volitev pa vse tja do novih. Zato v tem primeru ocenjujemo volilne programe kot pomemben in relevanten element v demokratičnem političnem sistemu. To pa potrjuje tudi dejstvo, da že dlje časa poteka obsežen raziskovalni projekt, ki se ukvarja s pomembnostjo volilnih programov, in sicer projekt raziskovalne skupine Manifesto Research Group.

Temeljne ugotovitve, do katerih smo prišli skozi analizo vsebin dokumentov, nam pokažejo, da tako v volilnih dokumentih kot tudi v povolilnem delu večinoma prevladujejo gospodarsko in politično relevantne vsebine, precej visoko pa so prav tako socialne tematike. V večini primerov so politične stranke najbolj poudarjale vsebine, ki so se kasneje dotikale ministrskih področij, za katere so bile odgovorne posamezne stranke (npr. volilni program DeSUSa 2008 je v celoti pokrival področja, na katerih je prevzel ministrstva, podobno velja tudi za Zares 2008, SDS 2004 in NSi 2004). Rezultati slovenske izkušnje kongruence/skladnosti vsebine volilnih dokumentov s koalicijsko pogodbo in delom vlade zadnjih dveh mandatnih obdobj nam podajo zelo razgibano sliko. Namreč, če nekateri avtorji opozarjajo, da v koalicijskih vladah poteka najmanj učinkovit prenos predvolilnih vsebin v vladne ukrepe (Mansergh in Thomson 2007, 311), saj gre za sestavo političnih strank, ki imajo različne poglede na posamezne javne politike, med njimi pa pogosto ne prihaja do zadostnega sodelovanja, kot pa v enostrankarskih vladah, se je v slovenskem primeru zadnjih dveh mandatnih obdobjih izkazalo, da se je obseg posameznih javnopolitičnih vsebin v volilnih dokumentih v

veliki meri prevajal v koalicijsko pogodbo (v mandatnem obdobju 2008–2012) in pa v delo vlade (v mandatnem obdobju 2004–2008). Vsebine v volilnih dokumentih je tako mogoče že vnaprej predvideti, saj skozi leta ne prihaja do bistvenih vsebinskih razlik, zato je skladnost z obsegom vsebin v povolilnih dokumentih zelo visoka (kot smo ugotovili čez 60³² %). Vzrok za to lahko iščemo tudi v tem, da gre za eno izmed karakteristik demokratičnega volilnega ciklusa, ki ne omogoča, da bi stranke v volilnih programih predstavljale nove, drznejše ideje in rešitve za določene javne politike, kar sicer zahtevajo vedno bolj spremenljive razmere v globalnem svetu, ki izzivajo nove poglede na javne politike in nove rešitve, pač pa vsi sledijo nekemu podobnemu vzorcu, ki jim omogoča zgolj pridobitev volilnih glasov. Za sistem, ki je hitro postal stabilen, kot se je zgodilo na primeru Slovenije, je zato visoka skladnost pričakovana, obenem pa je omenjena skladnost med vsemi dokumenti pomembna tako za javnost, politične stranke kot tudi sam politični sistem.

Kljub temu, da smo z uporabo metode analize vsebin dokumentov dobili izjemno pomembne podatke in prišli do različnih ugotovitev, pa je potrebno opozoriti na določene pomanjkljivosti oziroma »nevarnosti« metode. Z uporabo kodiranja pred in povolilnih dokumentov smo uspešno prikazali hierarhično strukturo vsebin v analiziranih dokumentih. Torej, ugotovili smo, katere javnopolitične vsebine so v posameznem dokumentu najbolj obširne oziroma pomembne, in obratno, katere imajo najmanjši obseg omenjanja. Ker nismo vseh dokumentov kodirali po enakem principu, nismo jih razbili na vseh 57 javnopolitičnih preferenc, ampak smo stavke razvrščali le na sedem glavnih javnopolitičnih področij, ne moremo natančno oceniti, ali so se konkretne vsebine iz volilnih dokumentov pretvorile v povolilno delo vlade. Prav tako pa se ob tem pojavi tudi vprašanje zanesljivosti podatkov, saj obstaja nevarnost, da bi različni koderji iste vsebine lahko interpretirali različno ter tako pripisovali drugačne kode. V tem pogledu je metoda, ki smo jo uporabili, vprašljiva in bi bilo na tem mestu primerno razmisliti še o dopolnitvi uporabljene metodologije.

³² Gre za absolutno razliko v obsegu posameznega področja med vsemi enotami analize.

LITERATURA

1. Agh, Attila. 1994. The Hungarian party system and party theory in the transition of central Europe. *Journal of Theoretical Politics*, 6 (2): 217–238.
2. Bäck, Hannah. 2008. Intra-Party Politics and Coalition Formation: Evidence from Swedish Local government. *Party Politics*, 14 (1): 71–89. Dostopno prek: <http://ppq.sagepub.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/content/14/1/71.full.pdf+html> (15. oktober 2012).
3. Benoit, Kenneth in Michael Laver. 2002. Estimating Irish Party Policy Positions Using Computer Wordscoring: The 2002 Election. *Trinity College Dublin*, 1-13. Dostopno prek: http://www.tcd.ie/Political_Science/wordscores/papers/Ireland2002_4.pdf (15. oktober 2012).
4. Benoit, Kenneth, Michael Laver in Slava Mikhaylov. 2009. Treating Words as Data with Error: Uncertainty in Text Statements of Policy Positions. *American Journal of Political Science*, 53 (2): 495–513. Dostopno prek: <http://www.kenbenoit.net/pdfs/blm2009ajps.pdf> (15. oktober 2012).
5. Berg, B. L. 1998. *Qualitative Research Methods for the Social Sciences*. Boston Pearson/Allyn & Bacon, 3rd edition.
6. Bielasiaak, Jack. 2002. The Institutionalization of Electoral and Party Systems in Postcommunist States. *Comparative Politics*, 34 (2): 189-210. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/4146937> (10. marec 2013).
7. Blondel, J. and F. Müller-Rommel. 1993. *Governing Together: The Extent and Limits of Joint Decision-Making in Western European Cabinets*. Basingstoke: Pelgrave.
8. Budge, Ian. 1996. *A new challenge of direct democracy*. Cambridge: Polity.
9. --- 2001. Validating Party Policy Placements. *British Journal of Political Science*, 31 (1): 210-223. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/3593282> (15. oktober 2012).
10. Budge, Ian in Hans Keman. 1990. *Parties and democracy: coalition formation and government functioning in twenty states*. Oxford: Oxford University Press.
11. Budge, Ian in Judith Bara. 2001. Introduction: Content Analysis and Political Texts. V *Mapping Policy Preferences: Estimates for Parties, Electors, and Governments 1945-1998*, ur. Ian Budge, Hans-Dieter Klingemann, Andrea

- Volkens, Judith Bara, Eric Tanenbaum, 1-19. New York: Oxford University Press.
12. Budge, Ian in Michael Laver. 1986. Policy, Ideology, and Party Distance: Analysis of Election Programmes in 19 Democracies. *Legislative Studies Quarterly*, 11 (4): 607-617. Dostopno prek: <http://www.ssc.upenn.edu/ier/Political%20Economy%20Archives/Political%20Economy%20Pubs/Policy,%20Ideology.pdf> (19. oktober 2012).
 13. Budge, Ian in Richard I. Hofferbert. 1990. Mandates and Policy Outputs: U.S. Party Platforms and Federal Expenditures. *The American Political Science Review*, 84 (1): 111-131. Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/1963632.pdf?acceptTC=true> (19. oktober 2012).
 14. Budge, Ian, Hans-Diter Klingemann, Andrea Volkens, Judith Bara in Eric Tanenbaum. 2001. *Mapping Policy Preferences: Estimates for Parties, Electors, and Governments 1945-1998*. New York: Oxford University Press.
 15. Colomer, M. Josep. 2004. *Handbook of Electoral System Choice*. Palgrave Macmillan.
 16. Cugmas, Mateja. 2012. Statistični podatki analize vsebine dela vlade v mandatnem obdobju 2004-2012. V *Podatkovna baza temeljnega projekta JP-2289 Kapital (pred)volilnih kampanj za razvoj družbe in države (2009-2012)*, ur. Simona Kustec Lipicer, Samo Kropivnik, Drago Zajc, Alenka Krašovec, Tomaž Deželan in Alem Maksuti. Ljubljana: Center za politološke raziskave.
 17. Della Porta, Donatella. 2003. *Temelji politične znanosti*. Ljubljana: Založba Sophia.
 18. DeSUS. 2008. *Socialna država je temeljna vrednota za prijazno Slovenijo*. Dostopno prek: <http://image.24ur.com/media/document//60178197.pdf> (24. februar 2012).
 19. Diermeier, Daniel in Pohan Fong. 2007. *Policy Persistence in Multi-Party Parliamentary Democracies*. Dostopno prek: <http://www.kellogg.northwestern.edu/faculty/diermeier/papers/policy-persistence-diermeier-fong-final.pdf> (27. december 2012).
 20. Downs, Anthony. 1957. *An Economic Theory of Democracy*. New York: Harper Collins.
 21. Državna volilna komisija. 2004. *Volitve v državni zbor Republike Slovenije 2004*. Dostopno prek: <http://www.dvk-rs.si/arhivi/dz2004/> (27. december 2012).

22. --- 2008. Volitve v državni zbor 2008. Dostopno prek: <http://www.dvk-rs.si/arhivi/dz2008/> (27. december 2012).
23. Economist Intelligence Unit. 2013. *Social unrest*. Dostopno prek: http://viewswire.eiu.com/site_info.asp?info_name=social_unrest_table&page=loads (16. marec 2013).
24. Evans, A.J., Jocelyn. 2004. *Voters and Voting*. London: Sage.
25. Golder Nadenichek, Sona. 2006. Pre-Electoral Coalition Formation in Parliamentary Democracies. *British Journal of Political Science*, 36 (2): 193-212. Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/4092227.pdf> (19. oktober 2012).
26. Harris, Howard. 2001. Content Analysis of Secondary Data: A Study of Courage in Managerial Decision Making. *Journal of Business Ethics*, 34 (3/4): 191-208. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/25074634> (19. oktober 2012).
27. Hsieh, Hsiu-Fang in Sarah E. Shannon. 2005. Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, november. Dostopno prek: <http://qhr.sagepub.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/content/15/9/1277.full.pdf+html> (2. november 2012).
28. Indridason, H. Indridi. 2010. *Coalition Formation and Polarization*. University of California. <http://indridason.politicaldata.org/publications/Indridason%20-%20Govt%20Formation%20and%20Polarization%20EJPR.pdf> (19. oktober 2012).
29. Klingemann, Hans-Diter, Andrea Volkens, Judith L. Bara, Ian Budge in Michael D. McDonald. 2006. *Mapping Policy Preference II: Estimates for Parties, Electors, and Governments in Eastern Europe, European Union, and OECD1990-2003*. New York: Oxford University Press.
30. Klingemann, Hans-Diter, Richard I. Hofferbert in Ian Budge. 1994. *Parties, Policies and Democracy*. Boulder: Westview Press.
31. Krašovec, Alenka. 2000. *Moč v političnih strankah*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
32. --- 2005. *Volitve v evropski parlament: res drugorazredne volitve?* Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
33. Krippendorff, Klaus. 2004. *Content Analysis. An Introduction to Its Methodology*. London: Sage Publications.

34. Kropivnik, Samo. 2012. *The Benefits of Clustering Methods in a Comparison of Electoral Manifestos*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Center za politološke raziskave. Dostopno prek: <http://conference.acspri.org.au/index.php/rc33/2012/paper/viewFile/228/19> (10. marec 2012)
35. Kropivnik, Samo in Simona Kustec Lipicer. 2011. Dimensions of Party Electoral Programmes: Slovenian Experience. *Journal of Comparative Politics*, 4 (1): 52-76.
36. Kustec Lipicer, Simona. 2005. Usmeritve v preučevanju politoloških vidikov volilnih kampanj. V *Politološki vidiki volilne kampanje*, ur. Simona Kustec Lipicer, 2-20. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
37. --- 2010. (Javno)politične vsebine kot košček v mozaiku volilne kampanje. V *Politične stranke in volilna kampanja*, ur. Simona Kustec Lipicer, 13-25. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
38. Kustec Lipicer, Simona in Alem Maksuti. 2011. Teorije in metodologije preučevanja volilnih stališč in programov. V *Volilni programi in stališča*, ur. Alenka Krašovec, 23-59. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
39. Kustec Lipicer, Simona in Mateja Cugmas. 2011. *Volilni programi in volitve v Državni zbor RS 2004*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Center za politološke raziskave.
40. --- 2011a. *Volilni programi za volitve v državni zbor 2008*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Center za politološke raziskave.
41. Kustec Lipicer, Simona, Samo Kropivnik, Tomaž Deželan in Alem Maksuti. 2011. *Volilni programi in stališča*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
42. Kustec Lipicer, Samo Kropivnik in Drago Zajc. 2012. *Od volilnih programov do koalicijskih pogodb: analiza politične kongruence*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
43. Kustec Lipicer, Simona, Samo Kropivnik, Drago Zajc, Alenka, Krašovec, Tomaž, Deželan in Alem, Maksuti. 2012a. *Podatkovna baza temeljnega projekta JP-2289 Kapital (pred)volilnih kampanj za razvoj družbe in države (2009-2012)*. Ljubljana: Center za politološke raziskave.
44. Laver, Michael in Kenneth Benoit. 2002. Locating TD's in Policy Spaces: Wordscoring Daily Speeches. *Irish Political Studies*, 17 (1): 59-73. Dostopno prek: <http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fciteseerx.ist.psu.edu%2Fviewdoc%2Fd>

- ownload%3Fdoi%3D10.1.1.144.5489%26rep%3Drep1%26type%3Dpdf&ei=JWquUPaILo_GswbxuIHgBg&usg=AFQjCNHO5twamPDf4hF2cr7ngjpasLWwxA (19. junij 2012).
45. Laver, Michael, Kenneth Benoit in John Garry. 2003. Extracting Policy Positions from Political Texts Using Words as Data. *The American Political Science Review*, 97 (2): 311-331. Dostopno prek: <http://faculty.washington.edu/jwilker/tft/Laver.pdf> (19. junij 2012).
 46. Liberalna demokracija Slovenije. 2008. *Prihodnost je v dobrih ljudeh in mladih očeh: Program Liberalne demokracije Slovenije za obdobje 2008–2012*. Dostopno prek: http://www.delo.si/assets/media/other/20080820//lds_program.pdf (24. februar 2012).
 47. Lipset, Seymour Martin. 1960. *Political man: the social bases of politics*. Garden City (N. Y.): Doubleday. Dostopno prek: <http://archive.org/stream/politicalmansoci00inlips#page/n5/mode/2up> (20. marec 2013).
 48. Louwerse, Tom 2011. The Spatial Approach to the Party Mandate. *Parliamentary Affairs*, 64 (3): 425–447. Dostopno prek: <https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/17723/2%20Towards%20a%20spatial%20approach%20to%20the%20party%20mandate.pdf?sequence=15> (24. februar 2012).
 49. Mair, Peter. 1997. *Party System Change: Approaches and Interpretations*. Oxford: Clarendon Press.
 50. Mansergh, Lucy in Robert Thomson. 2007. Election Pledges, Party Competition, and Policymaking. *Comparative Politics*, 39 (3): 311-329. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/20434043> (24. februar 2012).
 51. Manifesto Project Database. 2013. *Elections*. Dostopno prek: <https://manifestoproject.wzb.eu/countries/Slovenia> (4. februar 2013).
 52. McDonald, D. Michael, Silvia M. Mendes and Ian Budge. 2004. What Are Elections for? Conferring the Median Mandate. *Journal of Political Science*, 34 (1): 1-26. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/4092397> (2. november 2012).
 53. Moury, Catherine. 2010. Coalition agreement and party mandate: How coalition agreements constrain the ministers. *Party Politics*, 17(3) 385–404. Dostopno prek: <http://ppq.sagepub.com/content/17/3/385> (19. junij 2012).

54. Müller C., Wolfgang in Kaare Strøm. 2000. *Coalition Governments in Western Europe*. New York: Oxford University Press.
55. Neuman, W. L. 1994. *Social Research Methods*. Boston MA: Allyn & Bacon.
56. Penning, Paul, Hans Keman in Jan Kleinnijenhuis. 2008. *Doing Research in Political Science*. London: Sage Publications Inc.
57. Pétry, François in Collette Benoît. 2007. *Measuring how political parties keep their promises*. Dostopno prek: <http://www.poltext.capp.ulaval.ca/upload/fichier171.pdf> (29. junij 2012).
58. Pomper, Gerald. 1967. "If Elected, I Promise": American Party Platforms. *Midwest Journal of Political Science*, 11 (3): 318-352. Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/2108616.pdf> (28. februar 2012).
59. Prunk, Janko. 2002. Politični razvoj v Sloveniji in Hrvaški. V *Parlamentarne volitve 2000*, ur. Danica Fink Hafner in Tomaž Boh. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
60. Riker H., William. 1962. *The theory of political coalitions*. London: Yale University.
61. Robertson, David. 1976. *A Theory of Party Competition*. London: Willey.
62. Rupnik, Jacques in Jan Zielonka. 2013. Introduction: The State of Democracy 20 Years on: Domestic and External Factors. *East European Politics and Societies and Cultures*, 27 (1): 3-25. Dostopno prek: <http://eep.sagepub.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/content/27/1/3.full.pdf+html> (10. marec 2013).
63. Silverman, David. 1993. "*Beginning Research*". *Interpreting Qualitative Data. Methods for Analyzing Talk, Text and Interaction*. Londres: Sage Publications. Dostopno prek: http://metodos.files.wordpress.com/2011/03/silverman_beginnin gresearch.pdf (29. junij 2012).
64. Slovenska demokratska stranka, Nova Slovenija – krščanska ljudska stranka, Slovenska ljudska stranka in Demokratična stranka upokojenцев Slovenije. 2004. *Koalicijska pogodba o sodelovanju v vladi Republike Slovenije za mandat 2004 – 2008*. Dostopno prek: <http://www.sls.si/bin?bin.svc=obj&bin.id=F0F28BCC-56A6-DF2D-8835-02857F5C61A8> (24. februar 2012).
65. Socialni demokrati. 2008. *Alternativni vladni program Socialnih demokratov 2008–2012*. Dostopno prek: <http://www.socialnidemokrati.si/wp-content/uploads/2011/11/AVP.pdf> (24. februar 2012).

66. Socialni demokrati, Zares – nova politika, Demokratična stranka upokojenцев Slovenije in Liberalna demokracije Slovenije. 2008. *Koalicijski sporazum o sodelovanju v vladi Republike Slovenije za mandat 2008–2012: »Uveljavitev odgovornosti za spremembe«*. Dostopno prek: <http://sviz.cezarus.si/files/koalicijska-pogodba-2008-2012.pdf> (24. februar 2012).
67. Stevenson, T. Radolph in Lynn Vavreck. 2000. Does Campaign Length Matter? Testing for Cross-National Effects. *British Journal of Political Science*, 30 (2): 217-235. Dostopno prek: <http://www.sscnet.ucla.edu/polisci/faculty/vavreck/bjps.pdf> (29. junij 2012).
68. Tomšič, Matevž. 2003. Dejavniki stabilizacije demokracije v državah vzhodne in srednje Evrope. *Družboslovne razprave*, 19 (44): 35-56. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dr/dr44Tomsic.PDF> (20. marec 2013).
69. Toole, James. 2000. Government Formation and Party System Stabilization in East Central Europe. *Party Politics*, 6 (4): 441-461. Dostopno prek: <http://ppq.sagepub.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/content/6/4/441.full.pdf+html> (16. marec 2013).
70. Vehovar, Urban. 2001. Od kvantitativnih k kvalitativnim razsežjem poliarhij. *Teorija in praksa*, 38 (2): 257-271. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/db/pdfs/tip20012VEHOVARUrban.pdf> (14. marec 2013).
71. Vlada Republike Slovenije. 2004. *Sporočila za javnost 2004*. Dostopno prek: http://www.vlada.si/delo_vlade/seje_vlade/sporocila_za_javnost/browse/74/ (24. februar 2012).
72. --- 2005. *Sporočila za javnost 2005*. Dostopno prek: http://www.vlada.si/delo_vlade/seje_vlade/sporocila_za_javnost/browse/60/ (24. februar 2012).
73. --- 2006. *Sporočila za javnost 2006*. Dostopno prek: http://www.vlada.si/delo_vlade/seje_vlade/sporocila_za_javnost/browse/51/ (24. februar 2012).
74. --- 2007. *Sporočila za javnost 2007*. Dostopno prek: http://www.vlada.si/delo_vlade/seje_vlade/sporocila_za_javnost/browse/40/ (24. februar 2012).

75. --- 2008. *Sporočila za javnost 2008*. Dostopno prek: http://www.vlada.si/delo_vlade/seje_vlade/sporocila_za_javnost/browse/37/ (24. februar 2012).
76. --- 2009. *Sporočila za javnost 2009*. Dostopno prek: http://www.vlada.si/delo_vlade/seje_vlade/sporocila_za_javnost/browse/27/ (24. februar 2012).
77. --- 2010. *Sporočila za javnost 2010*. Dostopno prek: http://www.vlada.si/delo_vlade/seje_vlade/sporocila_za_javnost/browse/12/ (24. februar 2012).
78. --- 2011. *Sporočila za javnost 2011*. Dostopno prek: http://www.vlada.si/delo_vlade/seje_vlade/sporocila_za_javnost/browse/9/ (24. februar 2012).
79. --- 2012. *Sporočila za javnost 2012*. Dostopno prek: http://www.vlada.si/delo_vlade/seje_vlade/sporocila_za_javnost/browse/7/ (24. februar 2012).
80. --- 2013. *Vlada Republike Slovenije*. Dostopno prek: http://www.vlada.si/o_vladi/vlade_republike_slovenije/ (10. Marec 2013).
81. Volkens, Andrea. 2001. Quantifying the election programmes: Coding procedures and controls. V *Mapping Policy Preferences: Estimates for Parties, Electors, and Governments 1945-1998*, ur. Budge, Ian, Hans-Diter Klingemann, Andrea Volkens, Judith Bara in Eric Tanenbaum. New York: Qxford University Press.
82. --- 2002. *Manifesto Coding Instructions*. Dostopno prek: http://edoc.vifapol.de/opus/volltexte/2009/1957/pdf/iii02_201.pdf (24. februar 2012).
83. --- 2007. Strengths and weaknesses of approaches to measuring policy positions of parties. *Electoral Studies*, 26: 108-120. Dostopno prek: http://pdn.sciencedirect.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/science?_ob=MiamiImageURL&_cid=271752&_user=4776866&_pii=S0261379406000400&_check=y&_origin=search&_zone=rslt_list_item&_coverDate=2007-03-31&wchp=dGLbVlk-zSkzS&md5=fc37de50d98589720211a0607ded5df6/1-s2.0-S0261379406000400-main.pdf (24. februar 2012).

84. Volkens, Andrea, Annika Werner in Onawa Lacewell. 2011. *Manifesto Coding Instructions (4th fully revised edition)*. Dostopno prek: <https://manifesto-project.wzb.eu/documentation/Handbookv4.pdf> (24. februar 2012).
85. Vreg, France. 2000. *Politično komuniciranje in prepričevanje*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
86. Warwick V., Paul. 2011. Voters, Parties, and Declared Government Policy. *Comparative Political Studies*, 44 (12): 1675-1699. Dostopno prek: <http://cps.sagepub.com/content/44/12/1675> (2. november 2012).
87. Weber, Robert Philip. 1990. *Basic Content Analysis*. Sage University Paper series on Quantitative Applications in the Social Sciences 49. Beverly Hills CA: Sage Publications.
88. --- 1996. *Basic Content Analysis*. Newbury Park: Sage University Paper.
89. Zajc, Drago. 2003. Predsedniške volitve 2002 v Sloveniji – pomen volilnih pravil in vloga osebnosti. V *Predsedniške volitve 2002*, ur. Danica Fink-Hafner in Tomaž Boh, 177-193. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
90. --- 2004. *Razvoj parlamentarizma: funkcije sodobnih parlamentov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
91. --- 2009. Modeli oblikovanja koalicij in koalicijskih vlad v Sloveniji. *Teorija in praksa*, 46 (4): 445-463 (6. november 2012).
92. Zares. 2008. *Volilni program 2008–2012*. Dostopno prek: <http://www.zares.si/wp-content/uploads/z> (24. februar 2012).

PRILOGE

Priloga A: Prikaz dela vlade po letih

Tabela A.1: Število kod in delež obsega posameznih javnopolitičnih področij v sporočilih s sej vlade za obdobje 2004–2012

Št. kod Leto	Mednarodni odnosi (%)	Svoboščine in demokracija (%)	Politični sistem (%)	Gospodarstvo (%)	Blaginja in kakovost življenja (%)	Družbeni odnosi (%)	Družbene skupine (%)
2004	270 (5,71)	165 (3,49)	994 (21,01)	1886 (39,86)	638 (12,45)	491 (10,39)	287 (6,07)
2005	27 (7,94)	1 (0,29)	151 (44,41)	114 (33,53)	19 (5,59)	5 (1,47)	23 (6,76)
2006	180 (4,66)	123 (3,18)	784 (20,30)	1437 (37,22)	600 (15,54)	485 (12,56)	252 (6,53)
2007	119 (3,48)	57 (1,66)	716 (20,91)	1197 (34,96)	597 (17,44)	549 (16,03)	189 (5,52)
2008	132 (4,39)	148 (4,92)	817 (27,14)	1199 (39,83)	338 (11,23)	191 (6,35)	185 (6,15)
Skupaj	728 (4,74)	494 (3,21)	3462 (22,53)	5833 (37,96)	2192 (14,27)	1721 (11,2)	936 (6,09)
2008	40 (11,43)	2 (0,57)	113 (32,29)	169 (48,29)	7 (2)	3 (0,86)	16 (4,57)
2009	344 (6,25)	85 (1,54)	1090 (19,8)	2435 (44,25)	697 (12,67)	635 (11,54)	217 (3,94)
2010	258 (4,59)	82 (1,46)	609 (10,83)	2789 (49,61)	1051 (18,69)	440 (7,83)	393 (6,99)
2011	151 (2,74)	91 (1,65)	305 (5,54)	2841 (51,57)	982 (17,83)	775 (14,07)	364 (6,61)
2012	79 (7,99)	/	68 (6,88)	437 (44,19)	279 (28,21)	92 (9,3)	34 (0,03)
Skupaj	872 (4,86)	260 (1,44)	2185 (12,16)	8671 (48,24)	3016 (16,78)	1945 (10,82)	1024 (5,7)

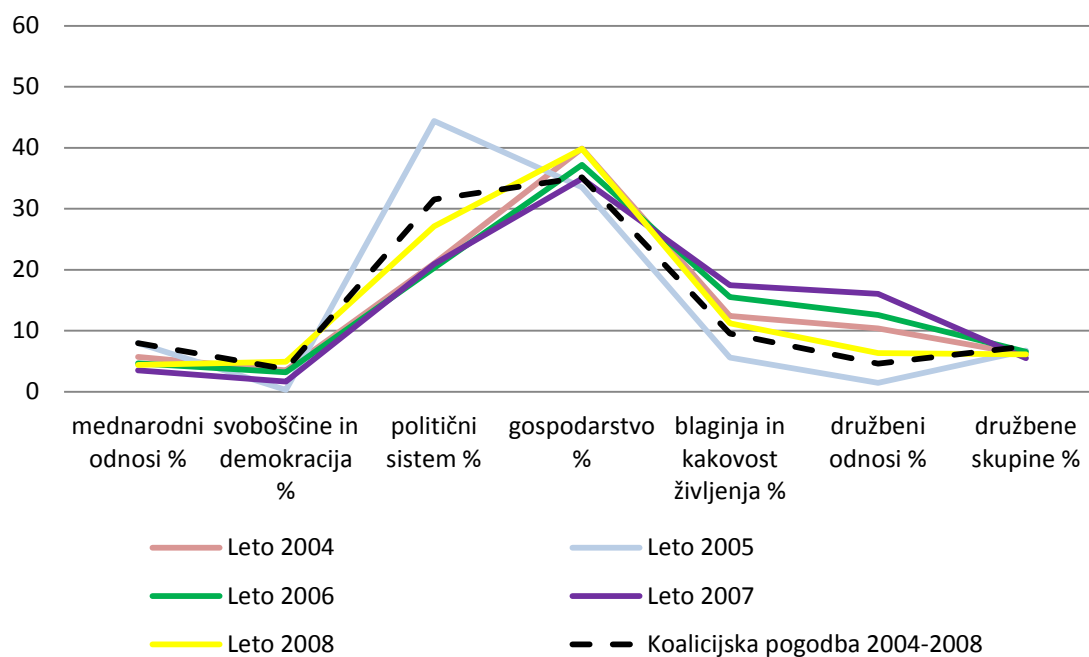
Vir: Cugmas (2012); Vlada RS (2004-2012).

Tabela A.2: Razporeditev kod sedmih javnopolitičnih področij v posameznih volilnih programih političnih strank

Število stavkov/kod	Mednarodni odnosi	Demokracija in svobode	Politični sistem	Gospodarstvo	Blaginja in kakovost življenja	Družbeni odnosi	Družbene skupine	Skupaj
Volilni program								
LDS 2008	201	279	353	1567	585	295	369	3649
SDS 2004	148	91	730	472	247	120	164	1972
SD 2008	77	133	389	601	295	105	202	1802
NSi 2004	101	79	287	545	192	162	164	1530
DeSUS 2008	35	35	64	79	82	20	48	363
DeSUS 2004	21	28	37	76	56	18	18	254
SLS 2004	16	9	40	54	29	16	31	195
Koalicijska pogodba 2004	110	51	436	486	132	64	103	1382
Koalicijska pogodba 2008	55	82	376	412	174	105	136	1340

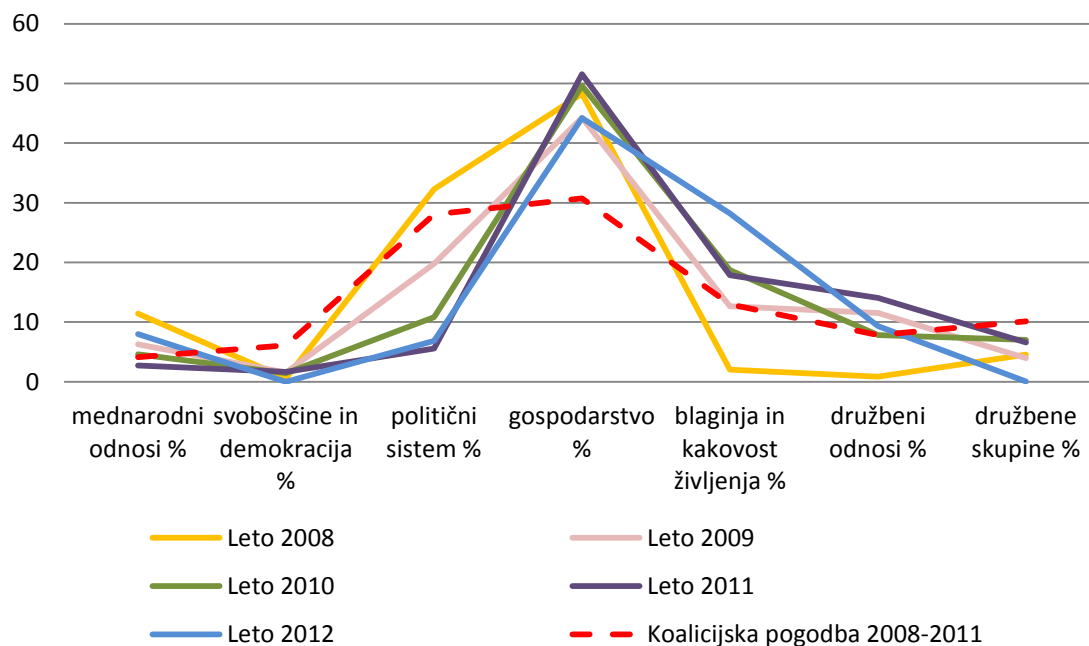
Vir: Kustec Lipicer in drugi (2012a).

Graf A.1: Delo vlade skozi mandat 2004–2008 in koalicijska pogodba 2004–2008

Vir: Cugmas (2012); Kustec Lipicer in drugi (2012a).

Graf A.2: Delo vlade skozi mandat 2008–2012 in koalicijska pogodba 2008–2012

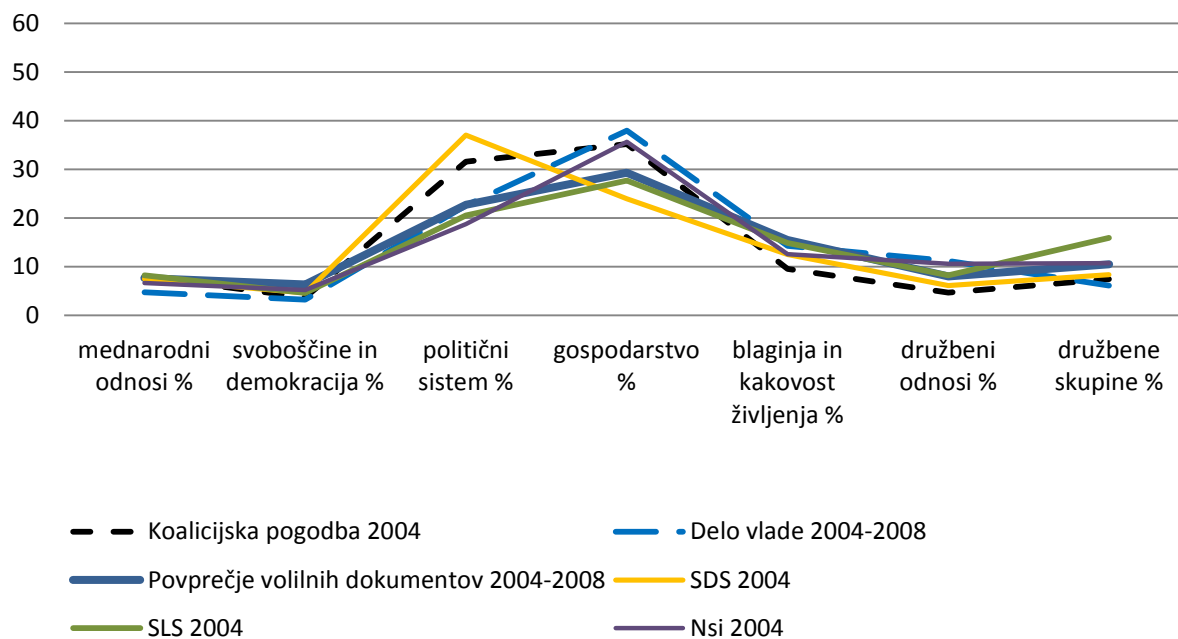

Vir: Cugmas (2012); Kustec Lipicer in drugi (2012a).

Priloga B: Primerjava med vsemi enotami analize za obdobje 2004–2012

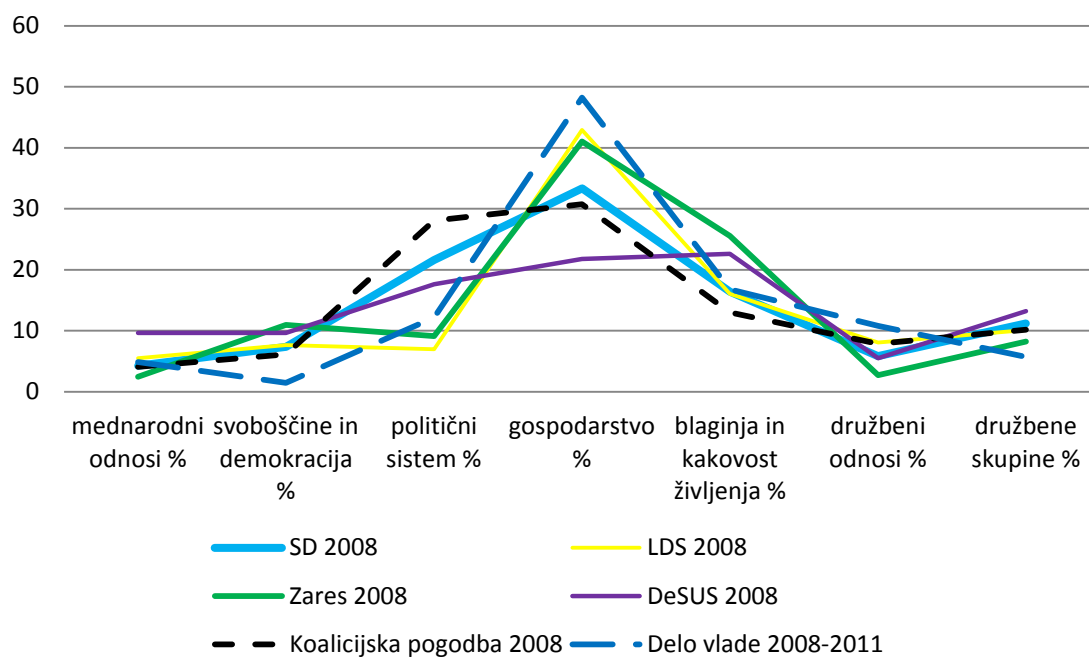
Delo vlade je prikazano z modro črtkano črto, koalicijska pogodba je črna črtkana črta, ostalo so volilni dokumenti. Skladnost oz. kongruenco smo identificirali na mestih, kjer se krivulje druga drugi najbolj približajo.

Graf B.1: Primerjava vseh enot analize za obdobje 2004–2008

Vir: Izračuni na podlagi podatkov iz Cugmas (2012); Kustec Lipicer (2012); Manifesto Project Database (2013).

Graf B.2: Primerjava vseh enot analize za obdobje 2008–2012

Vir: Izračuni na podlagi podatkov iz Cugmas (2012); Kustec Lipicer (2012); baze podatkov Manifesto Project Database (2013).